

Nr 191.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i vissa delar av strafflagen, m. m.; given Stockholms slott den 12 mars 1938.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändring i vissa delar av strafflagen;
- 2) lag om ändrad lydelse av 10 kap. 21 § rättegångsbalken;
- 3) lag om ändring i lagen den 24 september 1931 (nr 328) angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag);
- 4) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 9 april 1937 (nr 119) om verkställighet av bötesstraff;
- 5) lag om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1918 (nr 531) angående villkorlig straffdom;
- 6) lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1906 (nr 51 s. 9) angående villkorlig frigivning;
- 7) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 15 juni 1935 (nr 343) om ungdomsfängelse;
- 8) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 13 mars 1937 (nr 75) om tvångsuppfostran;
- 9) lag angående ändrad lydelse av 15 och 17 §§ lagen den 18 juni 1937 (nr 461) om förvaring och internering i säkerhetsanstalt;
- 10) lag angående ändrad lydelse av 2 och 16 §§ lagen den 22 april 1927 (nr 107) om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare;
- 11) lag angående ändrad lydelse av 20 § lagen den 22 april 1927 (nr 108) om internering av återfallsförbrytare;
- 12) lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten; samt
- 13) lag angående ändrad lydelse av 82 § lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

K. G. Westman.

Förslag
till
Lag
om ändring i vissa delar av strafflagen.

Härigenom förordnas, *dels* att 4 kap. 9—11 och 13 §§ strafflagen¹ skola upphöra att gälla, *dels* att 2 kap. 3, 4 och 8 §§, överskriften till 4 kap. och 1—8 §§ i samma kap., 10 kap. 9 och 14 §§, 13 kap. 2 §, 19 kap. 21 §, 20 kap. 8 § och 9 § 1 mom. samt 25 kap. 15, 18 och 22 §§ nämnda lag² skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels ock* att till 16 kap. 3 § samma lag³ skall fogas ett nytt moment av nedan angivna lydelse:

2 KAP.

3 §.

Straffarbete skall ådömas på livstid, eller på viss tid ej under två månader eller över tio år, där ej annat följer av vad i 4 kap. 2 § sägs.

4 §.

Fängelse kan — — — gäldande saknas.

Fängelse, som omedelbart för brott ådömes, må ej sättas under en månad eller över två år, där ej annat följer av vad i 4 kap. 2 § sägs.

8 §.

Böter ådömas i dagsböter. Antalet dagsböter bestämmes efter brottets beskaffenhet och vare minst en, högst etthundratjugu, där ej annat följer av vad i 4 kap. 2 § sägs. Dagsboten fastställes i penningar till belopp från och med en till och med trehundra riksdaler riksmünt, efter ty prövas skäligt med hänsyn till den sakfälldes inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet

¹ Senaste lydelse, se beträffande 9, 11 och 13 §§ 1906:51 s. 1 och beträffande 10 § 1909:58 s. 5.

² Senaste lydelse, se beträffande 2 kap. 3 § 1906:51 s. 1, 4 § 1906:51 s. 1 och 1937:119 samt 8 § 1931:327, beträffande 4 kap. 1 § 1936:244, 2 § 1906:51 s. 1, 4 § 1921:288, 7 § 1884:21 s. 1 och 1937:121 samt 8 § 1906:51 s. 1, beträffande 10 kap. 9 § 1914:328 och 14 § 1906:42 s. 1, beträffande 19 kap. 21 § 1910:70 s. 1, beträffande 20 kap. 8 § 1918:268 samt 9 § 1890:33 s. 1 och 1937:242, beträffande 25 kap. 15 § 1909:31 s. 2 och 1936:244 samt 22 § 1909:31 s. 2.

³ Senaste lydelse, se 1921:288, 1936:244 och 1937:464.

och ekonomiska förhållanden i övrigt. Är brottet ringa, må dagsbotens belopp därefter jämkas. Minsta bötesstraff vare fem riksdaler.

Där enligt — — — fem riksdaler.

Böter tillfalla kronan.

4 KAP.

Om sammanträffande av brott samt om förändring av straff; så ock om återfall i brott.

1 §.

Skall någon dömas för flera brott, varde gemensamt straff ådömt, evad brotten begåtts genom samma handling eller genom skilda handlingar. För brott som finnes förskylla böter må dock bötesstraffet ådömas jämte straff för övriga brott, om särskilda skäl därtill föranleda.

I fråga om ådömande av straff varom förmäles i 2 kap. 15 § är nedan i 7 § stadgat.

2 §.

Gemensamt straff bestämmes med tillämpning av de för brotten i lag stadgade straffsatserna; dock må straffet i den svåraste tillämpliga straffarten höjas intill vad som svarar mot de för brotten utsatta högsta straffen sammanlagda med varandra. Är det svåraste av de högsta straffen fängelse eller straffarbete på viss tid, må det straffet ej överskridas med mer än två år. Böter såsom gemensamt straff må ej överstiga etthundraåttio dagsböter eller femhundra riksdaler; dagsböter ådömas, om sådant straff är stadgat för något av brotten. Ej må gemensamt straff understiga det svåraste av de lägsta straffen.

3 §.

Var der den, som genom laga kraftvunnet utslag för brott dömts till fängelse eller straffarbete på viss tid, därefter övertygad om brott som förövat innan verkställighet av nämnda straff börjat; finnes han jämväl för sistnämnda brott förskylla sådant straff, då skall gemensamt straff för brotten ådömas och så bestämmas som hade han på en gång varit för dem lagförd. Övertygas han samtidigt om brott, som är begånget sedan han börjat undergå förstnämnda straff, må ock det brottet straffas gemensamt med de övriga.

Från gemensamt straff, vartill dömes jämlikt 1 mom., skall avräknas vad den dömde kan hava utstått av det förut ådömda straffet.

4 §.

Förekommer till verkställighet utslag, varigenom någon dömts till fängelse eller straffarbete på viss tid, och finnes att brottet förövat innan den dömde börjat undergå dylikt straff som för annat brott blivit honom ålagt; då skall, sedan utslagen vunnit laga kraft, gemensamt straff för brotten bestämmas med tillämpning av stadgandena i 3 §. Om förening av straff som nu sagts

göre allmän åklagare, efter anmälan av Konungens befallningshavande, framställning hos första domstol i något av målen.

Domstolen må ej meddela beslut om förening av straff utan att den dömde erhållit tillfälle att yttra sig. Om fullföljd av talan mot sådant beslut gälle vad stadgat är om överklagande av utslag i brottmål. Beslutet skall, där ej annorlunda förordnas, lända till efterrättelse ändå att klagan däremot föres. Utan avbidan på beslut om förening av straff må ettdera straffet verkställas.

5 §.

Dömes någon till straffarbete på livstid, förfalle annat frihetsstraff och böter som han tillika förskyllt.

Förekomma till verkställighet på en gång utslag, varigenom någon dömts till straffarbete på viss tid, samt utslag, enligt vilket han har att undergå fängelse, vare sig det omedelbart ådömts eller utgör förvandlingsstraff, skall, där ej sådant fall föreligger som i 4 § avses, fängelsestraffet övergå till straffarbete. Beslut härom meddelas av Konungens befallningshavande.

6 §.

Vid tillämpning av 2—5 §§ anses viss tids fängelse svara mot straffarbete under hälften så lång tid.

Vid beräkning av högsta gemensamma straff för brott, varå kan följa fängelse eller straffarbete, samt brott, som ej är belagt med svårare straff än böter, skall bötesstraff anses motsvara det fängelse som skolat följa vid böternas förvandling. Vid beräkning av högsta och lägsta gemensamma straff i dagsböter, där något av brotten är belagt med böter omedelbart i penningar, skall varje påbörjat bötesbelopp av fem riksdaler anses lika med en dagsbot.

Uppkommer vid sammanläggning eller avräkning av straff brutet månadsantal, skall halv månad räknas till femton dagar; brutet dagatal förfaller.

7 §.

Vad i 1—4 §§ är stadgat om gemensamt straff skall i tillämpliga delar gälla, där någon för flera brott i samma befattning förskyller avsättning från befattningen eller mistning därav på viss tid.

I andra fall varde straff som nu sagts särskilt ådömt.

8 §.

Där något av de brott för vilka gemensamt straff ådömes är sådant som i 2 kap. 7 § sägs, må kunna till skärpning dömas.

Är av straff, som med varandra sammanläggas, någotdera förbundet med skärpning, varde den tillämpad; äro två eller flera av straffen förbundna med skärpning, tillämpas den skärpning som är svårast eller, där skärpningarna äro lika svåra, en av dem. En dags skärpning med mörkt enrum anses svara mot två dagars skärpning endast genom hårt nattläger. Där skärpningar efter denna grund finnas lika svåra, tillämpas skärpningen med mörkt en-

rum. Går i fall som här är sagt strafftiden över två år, vare skärpningen förfallen.

Äro i fall, då från ådömt straff skall avräknas straff som redan verkställts, båda straffen förbundna med skärpning, varde verkställd skärpning jämväl avräknad från den senare ådömda i enlighet med de i 2 mom. för jämförelse mellan olika skärpningar stadgade grunder.

10 KAP.

9 §.

Göra upprorsmän våld å person, eller bryta eller förstöra de hus, eller plundra eller fördärva de annan egendom; då skola de dömas, anstiftare och anförare till straffarbete från och med två till och med tio år, och annan deltagare i upproret till sådant arbete i högst sex år; varde ock för våld eller annan brottslig gärning, som vid uppror begås, gärningsmannen straffad efter ty i 4 kap. skils.

14 §.

Var som, muntligen inför menighet eller folksamling, eller i skrift, den han utspritt eller utsprida låtit, uppmanar till våld å person eller egendom eller till annat brott, varde, där ej uppmaningen särskilt med straff belagd är, dömd till böter eller fängelse. Avsåg uppmaningen brott, varå strängare straff än fängelse kan följa, eller voro eljest omständigheterna synnerligen försvårande, då må till straffarbete i högst fyra år dömas. Är den skyldige i följd av uppmaningen förfallen till straff för delaktighet i brott, som därå följt, gälle vad i 4 kap. stadgas.

Där någon — — — 1 mom. sägs.

Har någon — — — eller fängelse.

Vad i — — — åsyftade verkan.

13 KAP.

2 §.

Har någon genom mened bidragit därtill, att den, som oskyldig är, blivit fälld till straff, det han till fullo eller till någon del undergått; vare ock menedaren förfallen till straff efter 16 kap. 3 §; och gånge, vid straffens tillämpning, som i 4 kap. skils.

16 KAP.

3 §.

Dömdes den tilltalade jämväl för annat brott än det, för vilket han falskeligen angivits, bestämmes straffet för angivaren såsom i 1 mom. är stadgat efter det straff sistnämnda brott skulle hava förskyllt.

19 KAP.

21 §.

Har någon, i uppsåt att annan till liv eller hälsa skada eller att förstöra eller skada annans egendom eller med vetskap om annans uppsåt till sådant brott för att honom därvid tillhandgå, tillverkat, anskaffat eller förvarat sprängämne; varde dömd till straffarbete i högst två år eller fängelse. Varder medelst sprängämnet brott, som därmed åsyftat var, begånget, eller göres försök till sådant brott i fall, där försöket är i lagen med straff belagt, och skall ej gärningen straffas efter ty i 6 § stadgas; gånge vid straffets bestämmande som i 4 kap. sägs.

Har den — — — straff fri.

20 KAP.

8 §.

Varder någon — — — stöld straffas.

Går sammanlagda värdet ej över trettio riksdaler; straffes såsom för ett snatteribrott.

9 §.

Har någon å särskilda ställen eller tider begått stöld eller inbrott, eller sådant brott och snatteri, och varder han därför på en gång lagförd; straffes såsom för en stöld eller ett inbrott, och må straffet förhöjas till straffarbete i ett år utöver den för det svåraste fallet bestämda högsta strafftiden.

25 KAP.

15 §.

Underlåter eller försummar ämbetsman vid statens kanal- eller slussverk eller annan sådan vattenbyggnad eller järnvägsanläggning vad honom, till förekommande av olyckshändelse, åligger att iakttaga, så att skada lätteligen ske kan; dömes till fängelse eller böter. Var vållandet synnerligen grovt, må dömas till straffarbete i högst två år. Finnes den felaktige hava för brottet förskyllt fängelse, skall han, om skäl därtill äro, tillika avsättas. Prövas den felaktige förfallen till straffarbete, varde avsatt, och förklare domstolen att han ej vidare må i dylik befattning nyttjas.

Sker sådan underlåtenhet eller försummelse uppsåtligen; varde den brottslige avsatt samt dömd till straff efter 19 kap. 11 § och påföljd som i 1 mom. sägs.

18 §.

Innefattar förbrytelse, som i 16 eller 17 § sagd är, tillika annat uppsåtligt brott eller sådant vållande, varå straff efter denna lag följa bör; gånge som i 4 kap. stadgas.

22 §.

Vad om — — — tjänsteärende förrätta.

Skall, till följd av Konungens förordnande, vad i 19 kap. 11 och 12 §§ om statens kanal- eller slussverk eller annan sådan vattenbyggnad eller järnvägsanläggning stadgat är, tillämpas å dylik inrättning, som av enskilda personer, menigheter eller bolag gjord är; varde ock därvid anställd person för brott av sådan beskaffenhet, som i 15 § nämnd är, straffad efter de i samma § stadgade grunder; och förklare domstolen, om brottet uppsåtligen skett eller den brottslige därför finnes förskylla straffarbete, att han ej sedermera må kunna i dylik allmän befattning nyttjas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939; och skall i avseende härå iakttagas följande:

1. Genom denna lag upphäves vad i lag eller särskild författning finnes däremot stridande. I stället för bestämmelse av innebörd, att för brott tilltalad, som fortsätter sitt brottsliga förfarande, skall dömas till särskilt straff för varje gång åtal äger rum, gälle att såsom särskilt brott skall anses vad han före varje åtal förbrutit; och skall föreskrift rörande högsta sammanlagda straff för sådana brott iakttagas vid bestämmande av gemensamt straff för brotten.

2. Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

3. I äldre lag givna bestämmelser om sammanträffande av brott och om förening eller förändring av straff — därvid beträffande 4 kap. 7 § skola iakttagas stadgandena i lagen den 9 april 1937 om ändring i vissa delar av strafflagen — skola äga tillämpning med avseende å straff som ålagts eller åläggas i mål, vilket av första domstol avgjorts före den 1 januari 1939.

Där i sådant mål straff blivit någon för visst brott ålagt, skall vad nu sagts gälla även beträffande straff för annat brott, såframt detta förövats

antingen innan förstnämnda straff ålades eller därefter innan verkställighet av straffet började,

eller ock, före den 1 januari 1939, efter det straffet började verkställas men innan det blivit till fullo verkställt.

4. Vid ådömande jämlikt nya lagen av gemensamt straff för brott, som förövats före den 1 januari 1939 och enligt äldre lag skolat straffas med tillämpning av 4 kap. 1 eller 3 §, iakttages att brotten ej må föranleda högre straff än vad därå efter äldre lag kunnat följa.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 10 kap. 21 § rättegångsbalken.**

Härigenom förordnas — med upphävande av bestämmelsen i 3 mom. kungörelsen den 18 december 1823 angående ändring av 10 kap. 21 § rättegångsbalken samt huru förhållas bör, då emot redan dömda personer yppas brott, varom rannsaking tillföre icke varit anställd — att 10 kap. 21 § rättegångsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

21 §.

Brott och missgärningsmål, svårare och mindre, rannsakes och dömes där gärningen gjord är, evad rätt han eljest hör till, som brutit. Haver någon å flera ställen gjort missgärningar; rannsake och pröve domaren å varje ort, om han till gärningen saker är; men varde dömd för alltsammans av den rätt, där han sist lagföres. För mindre brott må dock dömas där det skett.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939.

Förslag

till

Lag

om ändring i lagen den 24 september 1931 (nr 328) angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag).

Med ändring av lagen den 24 september 1931 angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag) förordnas, att överskriften skall lyda som nedan sägs och 2 § hava följande lydelse:

Lag med vissa bestämmelser om bötesstraff utom strafflagens område (särskild böteslag).

2 §.

Vad i 4 kap. strafflagen är stadgat om ådömande av gemensamt straff vid sammanträffande av brott må ej i något fall tillämpas i fråga om brott som finnes förskylla normerade böter eller böter vilka enligt särskilda författningar ådömas och ej må förvandlas.

Är i lag eller författning föreskrivet att böter för visst brott helt eller delvis skola tillfalla annan än kronan eller användas för särskilt ändamål, skall, där böter ådömas såsom gemensamt straff för sådant brott och annat brott, efter omständigheterna förordnas huru böterna skola fördelas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändring i vissa delar av lagen den 9 april 1937 (nr 119) om verkställighet av bötesstraff.

Härigenom förordnas, att 8, 13, 14 och 18 §§ lagen den 9 april 1937 om verkställighet av bötesstraff, vilken lag i dessa delar träder i kraft den 1 januari 1939, skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

8 §.

Bötesstraff, som ådömts till belopp ej överstigande fem dagsböter eller tjugufem kronor omedelbart i penningar, må ej förvandlas. Har bötesstraff med tillämpning av 4 kap. 1 § strafflagen ådömts gemensamt för flera brott, må förvandling ej ske med mindre straffet överstiger tio dagsböter eller femtio kronor omedelbart i penningar. Då flera bötesstraff sammanträffa, skall vad sålunda stadgas gälla de särskilda straffen.

Utan hinder — — — sådan förseelse.

13 §.

Vid böters förvandling till fängelse svare en till och med fem dagsböter mot tio dagars fängelse, varje följande dagsbot till och med tjuhu mot en dags fängelse, varje följande påbörjat antal av två dagsböter till och med nittio mot en dags fängelse samt varje därefter följande påbörjat antal av tre dagsböter mot en dags fängelse, dock med iakttagande att förvandlingsstraffet ej må sättas över nittio dagar.

Hava böter — — — som ogulden.

Vid förvandling — — — en dagsbot.

14 §.

Skall förvandling ske av något bötesstraff och häftar den bötfällda jämväl för andra böter som enligt denna lag må förvandlas, varde samtliga böter förvandlade och gemensamt förvandlingsstraff bestämt efter sammanräknade antalet dagsböter. Har avbetalning skett och äro dagsböternas belopp olika, skall vid bestämmande av förvandlingsstraffet betalningen avräknas å bötesstraff med lägre dagsbot.

Har någon avtjänat förvandlingsstraff för böter och förekomma därefter till förvandling andra böter, vilka ådömts innan förstnämnda straff till fullo verkställts, må för dessa böter ej åläggas högre förvandlingsstraff än som skolat återstå, därest gemensamt förvandlingsstraff på sätt i första stycket sägs beräknats för samtliga böter och därifrån avräknats det förut verkställda förvandlingsstraffet. Föreligger, då flera bötesstraff skola förvandlas, fall som nu sagts allenast beträffande något eller några av straffen, beräknas för sistnämnda böter och de övriga särskilda förvandlingsstraff, varefter straffen sammanläggas, med iakttagande dock att sammanlagda strafftiden ej må överstiga nittio dagar.

18 §.

Förekomma till verkställighet flera beslut, varigenom någon ålagts förvandlingsstraff för böter, skola straffen förenas eller sammanläggas sålunda, att strafftiden motsvarar den som skulle följt därest böterna på en gång förvandlats.

Har någon avtjänat förvandlingsstraff och förekommer därefter till verkställighet beslut om förvandling av böter, vilka ådömts innan förstnämnda straff till fullo verkställts, skall straffet nedsättas efter ty i 14 § andra stycket sägs, där det ej skett vid böternas förvandling.

Beslut som i denna paragraf avses meddelas av Konungens befallningshavande.

F ö r s l a g

till

L a g

om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1918 (nr 531) angående villkorlig straffdom.

Häri genom förordnas, att 1, 2, 11, 12, 13, 14 och 18 §§ lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1 §.

Dömes någon — — — i verkställighet.

Villkorlig dom — — — sistnämnda lag.

Finnes någon förskylla, jämte frihetsstraff i fråga varom villkorlig dom enligt denna paragraf må brukas, disciplinstraff efter strafflagen för krigsmakten, utgöra den omständigheten ej hinder mot beviljande av anstånd med förstnämnda straff. Beviljas anstånd, skall disciplinstraffet ådömas särskilt.

2 §.

Villkorlig dom — — — ej meddelas.

Älägges jämte förvandlingsstraff även frihetsstraff som i 1 § sägs, må anstånd enligt denna lag kunna lämnas med båda straffen men icke med ettdera allena.

11 §.

Begår den, som genom villkorlig dom undfått anstånd med straff, efter domens meddelande men före prövotidens slut brott som finnes förskylla straffarbete eller fängelse, skall anståndet förklaras förverkat; och skall därvid under förutsättningar som angivas i 4 kap. 3 § strafflagen bestämmas gemensamt straff för brotten.

Varder den, som erhållit anstånd med straffarbete på viss tid eller fängelse, övertygad att hava före domens meddelande förövat annat brott som finnes förskylla sådant straff, då skall, vid bestämmande jämlikt 4 kap. 3 § strafflagen av gemensamt straff för brotten, ock förordnas huruvida anstånd enligt denna lag må äga rum.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 1, 2 och 12 §§ 1937:120.

12 §.

Där villkorligt dömd i annat fall än i 11 § avses övertygas om brott som förövats före prövotidens slut, må anståndet kunna förklaras förverkat.

13 §.

Åsidosätter den dömde, utan att därigenom göra sig skyldig till brott, något av vad enligt 5 § åligger honom, eller fullgör han ej honom åliggande, i 6 och 7 §§ omförmälda skyldigheter, må varning kunna meddelas honom eller ock anståndet kunna förklaras förverkat.

Beslut härom — — — enligt 16 §.

Varning må — — — under prövotiden.

14 §.

Förverkas ej anståndet, och kommer ej heller av orsak, som i 11 § andra stycket sägs, ny dom, vare straffet förfallet.

18 §.

Äro flera — — — skall fortfara.

Vad i andra punkten av första stycket är sagt skall äga motsvarande tillämpning, när anstånd beviljas i fall som i 11 § andra stycket sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939; dock skall äldre lag äga tillämpning i fall då straff bestämmes enligt de före nämnda dag gällande stadganden om sammanträffande av brott och om förening eller förändring av straff.

F ö r s l a g

till

L a g

om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1906 (nr 51 s. 9) angående villkorlig frigivning.

Härigenom förordnas, att 14 § lagen den 22 juni 1906 angående villkorlig frigivning skall upphöra att gälla samt att 13 § samma lag skall erhålla följande ändrade lydelse:

13 §.

Varder den frigivne under prøvotiden övertygad om brott som förövats efter straffverkställighetens början och dömes han därför till fängelse eller straffarbete, skall domstolen tillika förklara den villkorligt medgivna friheten förverkad. Lag samma vare, där han under prøvotiden övertygas om brott som förövats innan straffet började verkställas samt i följd därav förhöjt straff ådömes jämlikt 4 kap. 3 § strafflagen.

Har den frigivne före prøvotidens utgång blivit för brottet häktad, gälle vad i första stycket sägs, ändå att han senare dömes.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939; dock skall äldre lag äga tillämpning i fall då straff bestämmes enligt de före nämnda dag gällande stadganden om sammanträffande av brott och om förening eller förändring av straff.

Förslag

till

Lag

angående ändring i vissa delar av lagen den 15 juni 1935 (nr 343) om ungdomsfängelse.

Härigenom förordnas, att 17 och 20—23 §§ lagen den 15 juni 1935 om ungdomsfängelse skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives samt att i samma lag skall införas en ny paragraf, betecknad 22 a §, av nedan angivna lydelse:

17 §.

Bryter den som utskrivits på prov mot de för honom gällande föreskrifter, äger nämnden besluta att han skall ånyo intagas i anstalt. Övertygas han under tillsynstiden om brott, gälle vad i 22 § är stadgat.

Föreligger fråga — — — i ärendet.

Varder den — — — må kvarhållas.

20 §.

Ådömes någon ungdomsfängelse sedan han dömts till annat straff men innan han det till fullo undergått, skall domstolen tillika förordna, att ungdomsfängelse skall träda i stället för det andra straffet eller vad därav återstår. Vad sålunda stadgats gäller ock där genom villkorlig dom beviljats anstånd med det föregående straffet.

Vad i strafflagen finnes stadgat angående avräkning av utståndet straff skall ej äga tillämpning då ungdomsfängelse ådömes.

21 §.

Varder den, som dömts till ungdomsfängelse, innan han utskrivits övertygad att hava begått annat brott, skall domstolen förordna att det ådömda straffet skall avse jämväl detta brott. Är brottet av grov beskaffenhet eller begånget efter straffverkställighetens början, må dock domstolen efter nämndens hörande förklara beslutet om ungdomsfängelse förfallet och med tillämpning av de i strafflagen för sammanträffande av brott givna regler utmäta annat straff för brotten. Där annat straff sålunda ådömes, må domstolen förordna att straffet skall anses till viss del verkställt genom att den

dömde undergått ungdomsfängelse. Vid prövning härav skall domstolen taga hänsyn såväl till tiden för anstaltsvistelsen som till den dömdes uppförande under denna.

Vad i första stycket sägs skall ock gälla den som enligt 17 eller 22 § återintagits och som, innan han ånyo utskrivits, övertygas att hava begått annat brott.

22 §.

Varder den som är på prov utskriven övertygad att hava begått annat brott, må domstolen förordna att det ådömda ungdomsfängelsestraffet skall avse jämväl detta brott samt att den brottslige skall återintagas för att undergå fortsatt ungdomsfängelse; är brottet begånget före utskrivningen, må i stället förordnas allenast att ungdomsfängelsestraffet skall avse jämväl detta brott.

Innan domstolen meddelar förordnande jämlikt första stycket, skall nämndens yttrande inhämtas.

22 a §.

Övertygas den, som frigivits från ungdomsfängelse eller för vilken efter utskrivning på prov tillsynstiden gått till ända utan att beslut meddelats om återintagning, att hava före frigivningen eller utskrivningen begått annat brott, må domstolen förordna, att det verkställda ungdomsfängelsestraffet skall avse jämväl detta brott.

23 §.

Förekomma till verkställighet på en gång beslut varigenom någon blivit dömd till ungdomsfängelse och beslut varigenom han blivit dömd till annat straff, skall ungdomsfängelse träda i stället för det andra straffet, såframt detta ålagts för brott som förövats innan verkställigheten av ungdomsfängelse tog sin början eller ock utgöres av böter eller förvandlingsstraff för böter. Beslut rörande verkställighet av det andra straffet må förty ej meddelas förrän frågan om ungdomsfängelse slutligen avgjorts. Om det andra straffet utgöres av straffarbete i fyra år eller däröver, skall dock domen å ungdomsfängelse anses förfallen och målet upptagas till ny handläggning för utmätande av annat straff i stället för ungdomsfängelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939.

Förslag

till

Lag

angående ändring i vissa delar av lagen den 13 mars 1937 (nr 75) om tvångsuppfostran.

Härigenom förordnas, att 16—18 §§ lagen den 13 mars 1937 om tvångsuppfostran skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives samt att i samma lag skall införas en ny paragraf, betecknad 17 a §, av nedan angivna lydelse:

16 §.

Varder den, som dömts till tvångsuppfostran, innan han utskrivits övertygad att hava begått annat brott, skall domstolen förordna att den ådömda tvångsuppfostran skall avse jämväl detta brott. Är brottet av grov beskaffenhet eller begånget efter intagandet i anstalten, må dock domstolen efter styrelsens hörande förklara beslutet om tvångsuppfostran förfallet och med tillämpning av de i strafflagen för sammanträffande av brott givna reglerna utmäta straff för brotten.

Vad i första stycket sägs skall ock gälla den som enligt 12 eller 17 § återtagits till anstalten och som, innan han ånyo utskrivits, övertygas att hava begått annat brott.

17 §.

Varder den som är på prov utskrivnen övertygad att hava begått annat brott, må domstolen förordna att den ådömda tvångsuppfostran skall avse jämväl detta brott samt att den brottslige skall återtagas till anstalten; är brottet begånget före utskrivningen, må i stället förordnas allenast att den ådömda tvångsuppfostran skall avse jämväl detta brott.

Innan domstolen meddelar förordnande jämlikt första stycket, skall styrelsens yttrande inhämtas.

17 a §.

Övertygas den som slutligt utskrivits från anstalten att före utskrivningen på prov eller, om sådan utskrivning ej föregått, före den slutliga utskrivningen hava begått annat brott, må domstolen förordna, att den verkställda tvångsuppfostran skall avse jämväl detta brott.

18 §.

Förekomma till verkställighet på en gång beslut varigenom någon blivit dömd till tvångsuppfostran och beslut varigenom han blivit dömd till straff, skall tvångsuppfostran träda i stället för straffet, såframt detta ålagts för brott som förövats före intagandet i anstalten eller ock utgöres av böter eller förvandlingsstraff för böter. Beslut rörande verkställighet av straffet må förty ej meddelas förrän frågan om tvångsuppfostran slutligen avgjorts.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 15 och 17 §§ lagen den 18 juni 1937 (nr 461) om förvaring och internering i säkerhetsanstalt.

Härigenom förordnas, att 15 och 17 §§ lagen den 18 juni 1937 om förvaring och internering i säkerhetsanstalt, vilken lag träder i kraft den dag Konungen förordnar, skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

15 §.

Varder den som är på prov utskriven övertygad att hava begått annat brott, må domstolen förordna att den ådömda förvaringen eller interneringen skall avse jämväl detta brott samt att den brottslige skall återintagas i säkerhetsanstalten; är brottet begånget före utskrivningen, må i stället förordnas allenast att den ådömda förvaringen eller interneringen skall avse jämväl detta brott.

Innan domstolen — — — två år.

17 §.

Förekomma till verkställighet på en gång beslut varigenom någon blivit dömd till förvaring eller internering och beslut varigenom han blivit dömd till straff, skall förvaringen eller interneringen träda i stället för straffet, såframt detta ålagts för brott begånget före förvaringens eller interneringens början eller ock utgöres av böter eller förvandlingsstraff för böter. Finnes, med hänsyn till beskaffenheten av det brott för vilket straff ådömts, ny minsta tid för åtgärden påkallad, må den domstol som först avgjort det mål vari dömts till förvaring eller internering, på framställning av allmän åklagare och sedan den dömde beretts tillfälle att inkomma med yttrande, bestämma sådan tid.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 2 och 16 §§ lagen den 22 april 1927 (nr 107) om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare.

Härigenom förordnas, att 2 och 16 §§ lagen den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare skola erhålla följande ändrade lydelse:

2 §.

Förordnande om någons intagande i vårdanstalt första gången må ej meddelas med mindre han

dels på grund av sin sinnesbeskaffenhet måste antagas vara endast i ringa mån mottaglig för den med straffet avsedda verkan;

dels med hänsyn till brottets beskaffenhet samt på grund av i målet förebragt utredning angående hans sinnesbeskaffenhet och föregående vandel är att anse såsom vådlig för annans säkerhet till person eller egendom; samt

dels dömes till straffarbete i minst två år eller ock till sådant straff på kortare tid eller fängelsestraff, där sålunda ådömt straff skall sammanläggas med annat frihetsstraff och det sammanlagda straffet uppgår till straffarbete i minst två år; eller, sedan han till fullo undergått honom för tidigare brott ådömt straffarbete, ånyo begått brott och därför dömes till straffarbete eller, där båda brotten äro sedlighetsbrott, till straffarbete eller fängelse.

16 §.

Då förvaring trätt i stället för straff, skall så anses, som hade straffverkställigheten avslutats den dag utskrivning från anstalten ägde rum.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939; dock skall äldre lag äga tillämpning i fall då straff bestämmes enligt de före nämnda dag gällande stadganden om sammanträffande av brott och om förening eller förändring av straff.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 20 § lagen den 22 april 1927 (nr 108) om
internering av återfallsförbrytare.

Härigenom förordnas, att 20 § lagen den 22 april 1927 om internering av
återfallsförbrytare skall hava följande ändrade lydelse:

20 §.

Då internering trätt i stället för straff, skall så anses, som hade straffverk-
ställigheten avslutats den dag utskrivning från anstalten ägde rum.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939; dock skall äldre lag äga till-
lämpning i fall då straff bestämmes enligt de före nämnda dag gällande
stadganden om sammanträffande av brott och om förening eller förändring
av straff.

F ö r s l a g

till

L a g

om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten.

Härigenom förordnas, *dels* att 39—43 §§ strafflagen för krigsmakten skola upphöra att gälla, *dels* att 20, 33—38, 64, 71, 90, 131, 186 och 207 §§ nämnda lag¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* ock att till samma lag skall fogas en ny paragraf, betecknad 202 a §, av nedan angivna lydelse:

20 §.

Vad i 19 § stadgas äge ej tillämpning, om straffet ålagts såsom gemensamt straff för brott som där avses och annat brott, ej heller om med straffet skall förenas eller sammanläggas annat straff, som icke bör, efter vad i nämnda § är sagt, verkställas i militärhäkte.

33 §.

Är någon — — — sig skyldig.

Ej skall — — — år dömas.

I övrigt skall vad i allmän lag finnes stadgat om delaktighet i brott, om sammanträffande av brott, om förändring av straff, om återfall i brott och om särskilda grunder, som utesluta, minska eller upphäva straffbarhet, lända till efterrättelse vid tillämpning av denna lag, likväl med iakttagande av de ytterligare eller skiljaktiga stadganden, som däri förekomma; skolande vad i allmän lag finnes stadgat om tillgodoräknande av häktningstid äga motsvarande tillämpning i disciplinmål.

I fråga om skadestånd gälle ock allmän lag. Har krigsman, som under utövande av befäl å krigsmaktens fartyg är ansvarig för dess säkerhet, vid fartygets manövrering eller navigering begått förseelse, som i 130 § sägs, vare dock, där han ej finnes förskylla svårare straff för förseelsen än disciplinstraff, icke skyldig att gälda skada eller kostnad, som genom förseelsen tillskyndats kronan eller annan.

34 §.

Gemensamt straff för brott, som är belagt allenast med disciplinstraff, och brott, varå kan följa fängelse eller straffarbete på viss tid, må ej överstiga högsta straffet för sistnämnda brott.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 33 § 1921:289, beträffande 36 § 1937:126 och beträffande 64 § 1936:245.

Sammanträffar brott, varå bötesstraff kan följa, med brott, som är belagt med disciplinstraff, och finnas brotten ej förskylla gemensamt straff i svårare straffart, skola böter och disciplinstraff ådömas jämte varandra; dock må disciplinstraff ådömas såsom gemensamt straff, om särskilda skäl därtill föranleda.

Är brottslig handling belagd med straff dels efter 10 kap. 1, 2 eller 5 § allmänna strafflagen, dels efter 7 eller 12 kap. i denna lag, må nämnda lagrum i allmänna strafflagen icke tillämpas.

35 §.

Disciplinstraff såsom gemensamt straff för flera brott må icke överstiga det i 22 § för varje slag av arreststraff utsatta högsta mått.

36 §.

Förekomma till verkställighet på en gång flera beslut genom vilka någon blivit fälld till särskilda disciplinstraff, skola straffen med varandra sammanläggas till ett arreststraff av det slag straffen tillhöra eller, om de äro av olika slag, det svåraste något av dem tillhör. Därvid skall en dags arrest utan bevakning anses svara mot en halv dags vaktarrest, en dags vaktarrest mot en halv dags skärpt arrest och en dags skärpt arrest mot sträng arrest under två tredjedels dag; uppkommer brutet dagatal, vare det förfallet.

Sammanlagda strafftiden må ej överstiga trettio dagar om straffet är arrest utan bevakning eller vaktarrest, femton dagar om det är skärpt arrest och tio dagar om det är sträng arrest.

Vad här stadgats skall iakttagas jämväl där det ena straffet jämlikt 37 § övergått till fängelse eller straffarbete då det andra straffet skall verkställas.

37 §.

Förekomma på en gång till verkställighet dels beslut varigenom någon ålagts fängelse eller straffarbete på viss tid eller förvandlingsstraff för böter, dels ock beslut varigenom han fällts till disciplinstraff, skall disciplinstraffet övergå till fängelse. Därvid skall varje dags arrest utan bevakning anses svara mot en halv dags fängelse, varje dags vaktarrest mot en dags fängelse, varje dags skärpt arrest mot två dagars fängelse och varje dags sträng arrest mot tre dagars fängelse; uppkommer brutet dagatal, vare det förfallet.

38 §.

På vederbörande befälhavare ankomme att förordna om sammanläggning av disciplinstraff.

Är den straffskyldige tillika förfallen till annat frihetsstraff, eller förekomma eljest på en gång till verkställighet flera beslut genom vilka någon blivit fälld till särskilda frihetsstraff, göre befälhavaren om förhållandet anmälan hos Konungens befallningshavande eller, där överkrigsrätt är inrättad, hos

överkrigsrätten, varefter i fråga om straffens förening eller sammanläggning förfares efter de i denna lag och allmänna strafflagen stadgade grunder. Vad nu sagts gälle ock där hos befälhavaren blott ett straffbeslut förekommer till verkställighet, såframt anledning föreligger därtill att straffet bör förenas eller sammanläggas med annat straff samt fråga ej är allenast om disciplinstraff.

64 §.

Göra upprorsmän våld å person, eller bryta eller förstöra de hus, eller plundra eller fördärva de annan egendom; straffes anstiftare eller anförare med straffarbete på livstid eller från och med tre till och med tio år och annan deltagare i upproret med straffarbete från och med ett till och med åtta år; varde ock för våld eller annan brottslig gärning, som vid uppror begås, gärningsmannen straffad efter ty i 4 kap. allmänna strafflagen skils.

71 §.

Var som muntligen inför samlat krigsfolk eller i skrift, den han bland krigsfolket utspritt eller utsprida låtit, uppmanat eller annorledes sökt förleda till ohörsamhet mot förmans eller överordnads befallningar i tjänsten eller sökt upphetsa till ovilja mot krigstjänsten, varde, där ej gärningen är att anse såsom uppmaning eller förledande till uppror, varom i 68 § förmäles, dömd till fängelse, eller, i lindrigare fall, till disciplinstraff. Voro omständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst två år dömas. Är den skyldige i följd av gärningen förfallen till straff för delaktighet i brott, som därå följt, gälle vad i 4 kap. allmänna strafflagen och 34 § denna lag är sagt.

Lag samma — — — åsyftade verkan.

90 §.

Gör krigsman — — — disciplinstraff dömas.

Har krigsman, som förut undergått straff för brott, varom sägs i denna §, inom fem år efter straffets fullbordande ånyo gjort sig skyldig till sådant brott, och finnes han för det brott förskylla fängelse eller svårare straff, då må, ändå att sådant fall ej är för handen, som i 28 eller 29 § avses, den brottslige tillika, om han är officer eller underofficer, dömas till avsättning och, om han hör till manskapet, av vederbörande befälhavare skiljas från sin anställning vid krigsmakten, ifall han genom sitt förfarande prövas hava förspillt den aktning och tillit, som bör tillkomma hans befälsställning.

131 §.

Innefattar förbrytelse, som i 129 eller 130 § sägs, tillika annat uppsåtligt brott eller sådant vållande, varå straff efter denna eller allmän lag bör följa; gånge som i 4 kap. allmänna strafflagen och 34 § denna lag stadgas.

186 §.

Är någon på en gång angiven för förseelse, som i 185 § avses, och för brott, som tillhör krigsdomstols upptagande, skola de båda hänskjutas till domstolen.

202 a §.

Har befälhavaren genom angivelse eller eljest erhållit kunskap om att någon begått flera förseelser, skall bestraffning för förseelserna på en gång åläggas, där ej synnerliga skäl däremot äro.

207 §.

Disciplinstraff, som — — — genast verkställas.

Är den — — — eller uppehållas.

Hålles tilltalad häktad för brott, som hör till domstols upptagande, må disciplinstraff ej bringas till verkställighet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939.

Genom lagen upphäves vad i lag eller särskild författning finnes däremot stridande. Förekommer hänvisning till lagrum som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas. Vad i allmän strafflag finnes stadgat om fortsatt giltighet efter den 31 december 1938 av äldre bestämmelser i allmänna strafflagen om sammanträffande av brott och om förening eller förändring av straff skall äga motsvarande tillämpning beträffande de i strafflagen för krigsmakten tidigare därom meddelade särskilda föreskrifterna, därvid i fråga om 36 § skall iakttagas lagen den 9 april 1937 om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten. Beträffande brott som förövats före den 1 januari 1939 skall i fråga om disciplinstraff tillämpas vad i 39—42 §§ äldre lag stadgats.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 82 § lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

Härigenom förordnas, att 82 § lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

82 §.

Krigsdomstols utslag — — — Konungens befallningshavande.

Vad förut — — — vid häktet.

Med utmätning — — — befatta sig.

Har någon genom krigsrätts utslag blivit fälld till disciplinstraff, då må, utan hinder av anförda besvär, straffet genast befordras till verkställighet. Då disciplinstraff, som den dömda undergått, skall avräknas å annat straff, förfares enligt de i 36 och 37 §§ strafflagen för krigsmakten stadgade grunder.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939; dock skall äldre lag äga tillämpning i fall då straff bestämmes enligt de före nämnda dag gällande stadganden om sammanträffande av brott och om förening eller förändring av straff.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 december 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, anmäler, efter gemensam beredning med chefen för försvarsdepartementet, fråga angående *ändrad lagstiftning om sammanträffande av brott.*

Föredraganden anför:

»Såsom ett led i den jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 december 1932 igångsatta utredningen angående partiella reformer på strafflagstiftningens område uppdrog chefen för justitiedepartementet den 20 mars 1936 åt professorn Ragnar Bergendal att verkställa utredning angående en reformering av gällande bestämmelser om sammanträffande av brott. Sedermera förordnades hovrättsassessorn Nils Regner att biträda Bergendal vid berörda utredning. Såsom resultat av utredningen avgåvo de sakkunniga den 14 augusti 1937 förslag till ändrad lagstiftning om sammanträffande av brott jämte motiv (statens off. utredn. 1937: 24). Över förslaget ha yttranden infordrats från de allmänna hovrätterna och krigshovrätten — efter hörande, i den utsträckning det funnes lämpligt, av underlydande häradshövdingar, rådhusrätter och krigsrätter — ävensom från överståthållarämbetet samt länsstyrelserna i Stockholm, Uppsala, Östergötlands, Kronobergs, Blekinge, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Örebro och Västernorrlands län. Tillfälle att avgiva yttrande har beretts styrelserna för föreningen Sveriges häradshövdingar, föreningen Sveriges stadsdomare, föreningen Sveriges landsfogdar, föreningen Sveriges landsfiskaler, föreningen Sveriges stadsfiskaler, Sveriges advokatsamfund samt svenska kriminalistföreningen.

Utlåtanden ha inkommit från nämnda myndigheter och sammanslutningar med undantag av styrelsen för svenska kriminalistföreningen. Av hovrätterna och krigshovrätten ha överlämnats yttranden från 29 häradshövdingar, 15 rådhusrätter samt 9 krigsrätter. Vissa länsstyrelser ha bifogat av dem infordrade yttranden från landsfogdar m. fl.

Gällande rätt.

Den svenska straffrättens huvudsakliga bestämmelser om brottskonkurrens äro att finna i 4 kap. strafflagen. Där meddelas jämväl sådana föreskrifter om förening eller förändring av straff, som funnits erforderliga för vissa konkurrensfall. Rörande bötesstraff ha i denna del givits föreskrifter i 2 kap. strafflagen; hithörande stadganden äro numera upptagna i 1937 års lag om verkställighet av bötesstraff. Strafflagens konkurrensbestämmelser bestå alltjämt väsentligen orubbade i det skick de erhöllo vid lagens tillkomst år 1864. De lagar utanför strafflagen, genom vilka införts särskilda former av straff (ungdomsfängelse) eller skyddsåtgärder som i teknisk mening icke utgöra straff (tvångsuppfostran, förvaring och internering), innehålla utförliga bestämmelser även om åtskilliga fall av konkurrens. Dessa regler innebära, främst av hänsyn till de ifrågavarande behandlingsformernas mer eller mindre obestämda varaktighet, åtskilliga principiella avvikelser från strafflagens konkurrensregler. Även i själva strafflagen finnas för särskilda arter av brott avvikande bestämmelser om konkurrens.

De talrika brott, för vilka straff är stadgat icke i allmänna strafflagen utan i särskilda författningar (specialstraffrätten), äro i princip underkastade strafflagens regler i fråga om konkurrens. Vissa sådana författningar innehålla emellertid avvikande bestämmelser. Strafflagen för krigsmakten, som lämnar en allmän hänvisning till allmänna strafflagens konkurrensregler, innehåller tillika en speciell reglering av konkurrensspörsmål rörande brott som beläggas med disciplinstraff.

Strafflagens konkurrensbestämmelser grunda sig på särskiljande av tre olika former av brottskonkurrens, nämligen idealkonkurrens, realkonkurrens och fortsatt förbrytelse. Den förstnämnda säges i lagen föreligga, då en handling innefattar flera brott (4 kap. 1 §). Realkonkurrens åter föreligger, då någon har förövat flera brottsliga handlingar och de ej till varandra stå i det sammanhang, att de innefatta fortsättning av en och samma förbrytelse, utan äro, var för sig, att hänföra till särskilda brott (2 §). Innebörden av att flera brottsliga handlingar utgöra fortsättning av ett och samma brott (3 §) anges ej närmare i lagtexten.

Rättsverkan vid idealkonkurrens är absorption: är straffet å ettdera brottet svårare än å annat, skall det svåraste straffet ådömas; är vartdera brottet belagt med samma straff, varde det straff ådömt. I båda fallen skall brott för vilket särskilt straff ej ådömes betraktas såsom försvårande omständighet. Beträffande rättsverkan vid fortsatt förbrytelse stadgas endast att upprepnin- gen skall anses såsom försvårande omständighet vid bestämmande av straff för brottet.

Vid realkonkurrens inträder principiellt kumulation: ändå att brotten äro av samma slag, skall domstolen utsätta de särskilda straff som bort följa å varje brott. Ofta skall dock inträda 'förening eller förändring av straff', enligt föreskrifter i 4—8 §§, och domstolen har att meddela föreskrift även

här om. Någon gång inträder absorption. Med straffarbete på livstid må sålunda ej förenas annat frihetsstraff eller böter. Vid kumulation av flera frihetsstraff på viss tid kan inträda reduktion, i det att summan ej må överstiga det svåraste av de straff som utmätts för brotten med mera än två år; med denna tid må även de i allmänhet gällande maximitiderna av tio år för straffarbete och två år för fängelse överskridas (2 kap. 3 och 4 §§). Fängelse som sammanträffar med straffarbete skall övergå till denna straffart, och därvid skall på tiden för fängelsestraffet avdragas hälften. Flera straff av böter kumuleras obegränsat. Likaså kumuleras böter och frihetsstraff. Vid förvandling av flera bötesstraff skall förvandlingsstraffet bestämmas efter sammanräknade antalet dagsböter (lagen om verkställighet av bötesstraff, 14 §; förut strafflagen 2 kap. 12 §). Förvandlingsstraffets maximum är i sådant fall detsamma som då endast ett bötesstraff förvandlas. Om förvandlingsstraff sammanträffar med omedelbart ådömt frihetsstraff, behandlas det på samma sätt som omedelbart ådömt fängelse.

I 4 kap. strafflagen upptagas regler för två fall som strängt taget icke innebära sammanträffande av brott. Det ena av dessa avses i 1 § andra stycket, nämligen det fallet att en handling innefattar brott som i särskilda avseenden är belagt med olika straff, s. k. kombinativ strafflagskonkurrens. Även under 4 kap. 3 § torde hänföras vissa fall i vilka ej är fråga om sammanträffande av brott. Flera efter varandra följande brottsliga handlingar kunna nämligen anses 'utgöra fortsättning av ett och samma brott' men skola likväl bedömas såsom ett enda brott. Å ett dylikt, s. k. fortsatt brott i inskränkt mening, skall enligt rådande uppfattning 3 § tillämpas.

Lagens regler om sammanträffande av brott utgå i första hand från att den flerfaldiga brottsligheten blir föremål för dom i ett sammanhang. Emellertid stadgas ytterligare, i 9 §, att om någon, sedan han dömts till straff för ett brott, övertygas att förut ha förövat annat brott, straffet skall så bestämmas som om han på en gång varit lagförd för båda brotten. Å det totala straff som bestämmas i enlighet härmed skall avräknas vad den dömde redan kan ha utstått av det förut ådömda straffet. Domstolen har vid lagrummets tillämpning att beakta ej blott reglerna om förvandling och reduktion av straff för reellt konkurrerande brott utan även bestämmelserna om absorption vid idealkonkurrens och fortsatt brott. Skulle den senare domstolen ha varit okunnig om den tidigare domen, har enligt 13 § verkställighetsmyndighet att förordna om sådan förvandling eller reduktion av straff som skall inträda jämlikt reglerna om realkonkurrens, däremot icke att anordna tillämpning av 1 eller 3 §.

I 10 § givas bestämmelser om s. k. sammanträffande av straff. Därest någon efter det han dömts till straff men innan straffet till fullo verkställts ånyo förövar brott, skall det eller de särskilda straff som den dömde sålunda förskyllt förenas eller sammanläggas med det förut ådömda straffet eller den vid de nya brottens förövande icke verkställda återstoden därav, under iakttagande av vad eljest gäller vid realkonkurrens. Sålunda stadgad förvandling och reduktion av straff skall i första hand föreskrivas av den dom-

stol som dömer till straff för de senare brotten. Men skulle detta icke ha iakttagits, skall verkställighetsmyndighet meddela motsvarande föreskrift.

Såsom inledningsvis anmärkts innehåller strafflagen speciella konkurrensregler beträffande vissa brott. Viktigast bland dessa äro de som förekomma i 20 kap. 8 och 9 §§, angående snatteri och stöld. Har någon å särskilda ställen eller tider förövat snatteri och går det tillgripnas sammanlagda värde ej över stöldgränsen (trettio kronor), skall den i 4 kap. 3 § för fortsatt förbrytelse stadgade absorptionen vinna tillämpning även om snatterierna, eller vissa av dem, icke kunna anses utgöra 'fortsättning av ett och samma brott'. Avse snatterierna ett sammanlagt värde över trettio kronor, skall den brottslige straffas för stöld. Har någon å särskilda ställen eller tider begått stöld eller inbrott eller sådant brott och snatteri, skall han likaledes städse erhålla ett enhetligt straff, varvid lagen hänvisar till 4 kap. 3 §. I sådant fall är emellertid rättsverkan icke absorption, såsom eljest vid fortsatt brott. I stället stadgas att straffet må förhöjas till straffarbete i ett år utöver den för det svåraste fallet bestämda högsta strafftiden (s. k. asperation). — En annan specialregel om konkurrens möter i 25 kap. 18 §. Här föreskrives att därest ämbetsbrott enligt 16 eller 17 § — åsidosättande i allmänhet av ämbetsplikt, uppsåtligen eller av oaktsamhet — tillika innefattar annat brott enligt strafflagen, reglerna för realkonkurrens skola tillämpas

Sakkunnigförslagets huvudgrunder.

De sakkunniga ha verkställt en ingående undersökning av de gällande konkurrensbestämmelsernas verkningar i rättstillämpningen. Undersökningen har utformats till en kritik av den nuvarande ordningen för konkurrensfallens rättsliga behandling. Rörande den närmare innebörden av denna kritik torde få hänvisas till betänkandet.

Resultatet av granskningen sammanfattas i betänkandet sålunda:

såvitt möjligt böra de olika konkurrensformerna underkastas enhetliga bestämmelser;

vid idealkonkurrens och fortsatt förbrytelse (i s. k. vidgad bemärkelse) bör finnas möjlighet att vid det enhetliga straffets bestämmande överskrida straffmaximum för det svåraste brottet;

även vid realkonkurrens bör endast ett enhetligt straff utmätas inom en straffram, vars maximum i stort sett bör motsvara det högsta straff som för närvarande är möjligt.

I överensstämmelse härmed äro förslagets huvudgrunder utformade. De innefattas i 1 och 2 §§ av 4 kap. strafflagen i dess föreslagna nya lydelse.

Principen om enhetsstraff är uttalad i 1 §: om någon skall straffas för flera brott, skall ett gemensamt straff ådömas evad brotten begåtts genom samma handling eller genom skilda handlingar. Enligt särskild föreskrift skall det samma gälla även där någon av särskilda grunder förskyller avsättning från allmän befattning eller mistning därav på viss tid, dock endast såvitt fråga

är om en och samma befattning. Genom dessa bestämmelser ersättas de nuvarande stadgandena i 4 kap. 1 § 1 mom., 2 § och 3 §.

Såsom undantag från regeln om gemensamt straff stadgas i 1 § att för brott, som finnes förskylla böter vilka skola beräknas efter värdet av viss egendom, skall bötesstraff ådömas särskilt. Detsamma skall gälla i fråga om bötesstraff som part i rättegång ådragit sig genom förseelse i samband med rättegången. Enligt bestämmelser, som föreslås skola intagas i 1931 års särskilda böteslag, skola undantagsföreskrifterna gälla även andra normerade böter än nyss sagts samt böter vilka enligt särskilda författningar ådömas och ej må förvandlas. I övrigt skall enhetsstraff komma till användning även i fråga om förseelser som i och för sig skulle hava förskyllt endast böter. De sakkunniga uttala att detta icke alltid är synnerligen starkt påkallat men att ytterligare undantag för dessa fall likväl ej ansetts böra upptagas, främst därför att det skulle möta hart när oöverstigligen svårigheter att korrekt avgränsa tillämpningsområdet för en specialregel.

Beträffande minimum för gemensamt straff skall enligt 2 § gälla, att straffet ej må sättas under det svåraste av de lägsta straff som för brotten äro i lagen utsatta. Vid den jämförelse mellan olika straffarter som kräves vid tillämpning av stadgandet har domstolen att iakttaga bestämmelserna i 2 kap. 1 § strafflagen, enligt vilka straffarbete skall anses svårare än fängelse och sistnämnda straffart svårare än böter.

Såsom allmän regel i fråga om enhetsstraffets maximum föreslås att det ej må överstiga de för brotten utsatta högsta straffen sammanlagda med varandra, därvid dock skola gälla vissa begränsningar. Vid bestämmande av maximum må, enligt särskild föreskrift i 2 §, tillämpas förhöjt straff som finnes utsatt för det fall att något av brotten är förenat med försvårande omständigheter. För tillämpning i konkurrensfall av sådan förhöjd latitud förutsättes ej att just det ifrågavarande brottet är begånget under försvårande omständigheter.

I fråga om frihetsstraffen på viss tid har den begränsningen föreslagits beträffande enhetsstraffets maximum, att det svåraste av de högsta straffen ej må överskridas med mer än två år. Denna föreskrift, som ansetts påkallad för undvikande av alltför höga straff, motsvarar, på sätt förut angivits, i visst hänseende den nuvarande regeln om reduktion av straff för reellt konkurrerande brott. Liksom denna leder den föreslagna regeln till en högsta gräns av tolv år för straffarbete och fyra år för fängelse. De sakkunniga ha ej funnit skäl föreligga att påyrka en förhöjning av dessa absoluta maxima.

Även beträffande bötesstraff såsom gemensamt straff ha de sakkunniga funnit maximering erforderlig. Regeln härom, som ej äger motsvarighet i gällande rätt, innehåller att enhetsstraffet ej må överstiga etthundraåttio dagsböter eller, i fråga om böter omedelbart i penningar, femhundra kronor. Dessa siffror ha bestämts under beaktande av önskemålet att möjliggöra en lämplig norm för förvandling av böter till fängelse.

Nu nämnda föreskrifter beträffande minimum och maximum för gemen-

samt straff kompletteras med vissa bestämmelser om de regler efter vilka straff i en straffart skall jämföras med straff i annan straffart.

I gällande lag 4 kap. 9 och 10 §§ givas, som förut omnämnts, särskilda föreskrifter dels rörande bestraffningen av sammanträffande brott i fall då de bliva föremål för olika lagföringar och dels om s. k. sammanträffande av straff. I förslaget upptagas i 4 kap. 3 och 4 §§ rörande dessa frågor stadganden vilka i åtskilliga hänseenden skilja sig från de nuvarande. Föreskriften i nuvarande 9 § — att den som dömts för ett brott och därefter övertygas om annat brott, som han begått före domen, skall dömas såsom om han på en gång varit för brotten lagförd — har sålunda modifierats beträffande tillämplighetsområdet. Å ena sidan har regeln begränsats på det sätt att den icke gäller då båda eller ettdera av brotten endast förskyller bötesstraff. Å andra sidan föreslås att regeln skall avse även fall då det nyupptäckta brottet förövats efter den första domen men före börjad verkställighet av det därigenom ålagda straffet. Härigenom kommer det föreslagna stadgandet att ersätta ej blott nuvarande 9 § utan även viss del av 10 §. I fråga om brott som förövats efter det verkställigheten av straff för annat brott börjat men innan densamma slutat, ersättes nuvarande 10 § av 4 § i förslaget, som emellertid givits en mycket begränsad räckvidd. Bestämmelsen innefattar allenast möjlighet för domstol att — där någon, som dömts till straffarbete i mer än två år, innan straffet till fullo verkställts övertygas om annat brott — nedsätta straffet härför till hälften av eljest stadgad minsta strafftid, dock ej under två år.

Om av någon anledning tillämpning av 3 § i förslaget ej kommit till stånd i samband med lagföringen för det nya eller nyupptäckta brottet, skall enligt förslaget rättelse ske på verkställighetsstadiet genom förening av straffen till gemensamt straff. Även i vissa andra fall skall i samband med verkställigheten inträda förändring av straff. Om straffarbets- och fängelsestraff på en gång förekomma till verkställighet skall sålunda fängelse övergå till straffarbete. Är någon dömd till straffarbete på livstid förfaller annat frihetsstraff samt böter som han tillika förskyllt. Vidare förfaller förvandlingsstraff när det sammanträffar med fängelse eller straffarbete i mer än två år i följd. Beslut om förening av straff skall såsom innebärande straffmätning ankomma å domstol men eljest erforderliga förordnanden skola meddelas av länsstyrelse.

De ändringar som föreslagits beträffande 4 kap. strafflagen ha befunnits böra föranleda omarbetning eller jämkning även av strafflagens övriga konkurrensregler ävensom av konkurrensbestämmelserna i ett flertal lagar utanför strafflagens område. Bland dessa må särskilt nämnas strafflagen för krigsmakten, vars speciella konkurrensregler underkastas en genomgripande revision. Konkurrensreglernas omarbetning har föranlett ändringsförslag beträffande 10 kap. 21 § rättegångsbalken.

Utöver sådana följdändringar ha de sakkunniga föreslagit vissa andra ändringar i nuvarande stadganden om brottskonkurrens. Konkurrensreglerna i lagarna om ungdomsfängelse och om tvångsuppfostran ha sålunda omarbe-

tats och bragts i närmare överensstämmelse med den senare antagna lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt.

De sakkunnigas betänkande utmynnar i förslag till följande lagar: lag om ändring i vissa delar av strafflagen, lag om ändrad lydelse av 10 kap. 21 § rättegångsbalken, lag om ändring i lagen den 24 september 1931 angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag), lag angående ändring i vissa delar av lagen den 9 april 1937 om verkställighet av bötesstraff, lag om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom, lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1906 angående villkorlig frigivning, lag angående ändring i vissa delar av lagen den 15 juni 1935 om ungdomsfängelse, lag angående ändring i vissa delar av lagen den 13 mars 1937 om tvångsuppfostran, lag angående ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1937 om förvaring och internering i säkerhetsanstalt, lag angående ändrad lydelse av 2 och 16 §§ lagen den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare, lag angående ändrad lydelse av 20 § lagen den 22 april 1927 om internering av återfallsförbrytare, lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten samt lag angående ändrad lydelse av 82 § lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

Yttranden över förslagets grundläggande bestämmelser.

Såsom de väsentligaste bristerna hos den nuvarande anordningen av konkurrensreglerna har, i huvudsaklig anslutning till de sakkunnigas kritik av denna, framhållits i yttrandena att gällande bestämmelser ej sällan leda till obilliga resultat samt dessutom att de vålla ett ofruktbart och tidsödande arbete för domstolarna och osäkerhet i tillämpningen. Rörande dessa olägenheter har *Svea hovrätt* närmare anfört:

Frågan huruvida ett visst konkurrensfall skall anses ligga på ena eller andra sidan om den ytterst oklara gränslinjen mellan fortsatt brott och realkonkurrens kan hava en för brottslingen synnerligen ingripande betydelse, och tillämpningen av reglerna i ämnet medför lätt nog att likartade brottskombinationer drabbas av vitt skilda straff, stundom mildare, stundom strängare än domstolen varit sinnad att utmäta, om den ej varit bunden av de efter formella och abstrakta kännemärken upplinjerade konkurrenstyperna. Särskilt kan det inträffa att vid likartad realkonkurrens kumulationsregeln leder till straff som, i jämförelse med straffen för närliggande typer av fortsatt brott, framstå såsom alltför hårda. Under senare år har därför också framträtt en tydlig tendens i högsta domstolens praxis att vidga begreppet fortsatt brott på realkonkurrensens bekostnad. Härigenom har emellertid osäkerheten beträffande rätta tolkningen av hithörande lagbud ökats och det skulle helt säkert taga avsevärd tid, innan en modifierad uppfattning av gällande konkurrensregler hunnit på rättstillämpningens väg utbildas och vinna önskvärd klarhet och stadga. På grund av nämnda reglers innehåll kan för övrigt en tillfredsställande lösning överhuvud icke vinnas annorledes än genom lagstiftningens ingripande. En snar revision av hithörande rättsregler framstår följaktligen såsom ett önskemål.

Uttalanden av samma innebörd ha gjorts av flera myndigheter, bland andra *hovrätten för Övre Norrland* och *rådhusrätten i Västerås*. Även styrelsen för *Sveriges advokatsamfund* anser att tvekan icke kan råda om att nuvarande konkurrensregler ofta försvåra en riktig straffrättslig bedömning av brottsligheten; det kan för närvarande inträffa, å ena sidan att vanemässiga förbrytare erhålla för lindriga straff och å den andra att dessa regler medföra en alltför sträng bedömning av en brottslings handlingar.

Emellertid har i några yttranden ifrågasatts huruvida bristerna i gällande lagstiftning vore av så stor praktisk betydelse som de sakkunniga gjort gällande. *Stockholms rådhusrätt* har sålunda som sin mening uttalat, att de svagheter som kunde anses vidlåda den nuvarande ordningen ingalunda vore av den art att det framstode såsom ett mera trängande behov att få nya lagbestämmelser till stånd. *Länsstyrelsen i Blekinge län* ifrågasätter huruvida tillräckliga skäl föreligga för en principiellt sett så radikal omläggning av konkurrensreglerna som förslaget innebär. I samma riktning har *stationskrigsrätten i Stockholm* uttalat sig. *Rådhusrätten i Norrköping* har yttrat att rådhusrättens ledamöter från sin ertarenhet funnit sig kunna uttala att med tillämpning av nu gällande konkurrensbestämmelser ett objektivt riktigt bedömande av tilltalades brottsliga handlingar kunnat uppnås. *Rådhusrätten i Eskilstuna* säger sig ha funnit att bestämmelserna så gott som undantagslöst berett möjlighet att bestämma straffen till lämplig storleksgrad. *Häradshövdingarna i Hallands läns södra samt Bräkne och Listers domsagor* ha gjort gällande att den påtalade osäkerheten vid gränsdragningen mellan konkurrensformerna avsevärt reducerats under de nuvarande bestämmelsernas långa giltighetstid.

Sakkunnigförslagets huvudgrunder ha vunnit allmän anslutning. Mot förslagets genomförande ha dock uttalat sig länsstyrelsen i Blekinge län, häradshövdingen i Bräkne och Listers domsaga samt rådhusrätten i Norrköping. Två krigsrätter ha likaledes ställt sig avvisande till förslaget.

Till förmån för den grundläggande principen rörande enhetliga bestämmelser för de olika konkurrensformerna och ådömande av enhetsstraff vid sammanträffande av brott föreligga flera mer eller mindre utförligt motiverade uttalanden. Även i yttranden i vilka förslaget i princip tillstyrkts ha dock, på sätt framgår av den efterföljande sammanställningen, anförts betänkligheter i vissa hänsenden beträffande verkningarna av det föreslagna systemet.

Svea hovrätt har i fråga om förslagets huvudgrunder anfört bland annat följande:

Ehuru jämväl de nya grundsatserna — även om de komma till klarare uttryck än i förslaget emellanåt skett — under den första tiden måste ställa rättstillämpningen inför nya och stundom vanskliga tolkningsfrågor, innebära de dock i stort sett en avsevärd förenkling. Och framför allt, domstolarna erhålla vidgad möjlighet att behandla varje brottsfall efter dess egenart. Denna fördel kan väl ej vinnas utan att domstolarna vid straffmätningen få röra sig inom en latitud, som i det enskilda fallet kan synas onödigt vid, men

detta synes ej hovrätten ägnat att ingiva betänkligheter. Utan stöd av uttrycklig föreskrift lär vara klart, att det sammanhang, varuti de skilda brotten kunna stå till varandra, skall vinna beaktande vid straffets bestämmande, ehuru denna synpunkt ej kommer att spela en lika dominerande roll som enligt gällande konkurrensregler.

Göta hovrätt har funnit det vara otvivelaktigt att införandet av ett enhetsstraff, anordnat efter i huvudsak de grunder som angivits i förslaget, skulle bereda domstolarna möjlighet att vid sammanträffande av brott i många fall verkställa en rättvisare och bättre avvägd straffmätning än som med tillämpning av nu gällande regler är möjligt. Uttalanden av samma innebörd ha gjorts av *skånska* och *norrländska hovrätterna* samt av *krigshovrätten*.

Styrelsen för *Sveriges advokatsamfund* har anfört att enligt styrelsens mening borde en önskvärd och med nutida uppfattning överensstämmande lösning av konkurrensspörsmålet sökas efter de linjer de sakkunniga föreslagit. Skulle domstolarna vid straffmätningen kunna taga tillräcklig hänsyn även till brottslingens person och finna den för det särskilda fallet lämpliga straffrättsliga reaktionen, måste de befrias från skyldigheten att söka passa in de oändligt skiftande faktiska förhållandena i ett på förhand uppgjort, detaljerat, hårt bundet system, och detta kunde icke uppnås på annat sätt, än att man genomförde en i princip enhetlig behandling av samtliga konkurrensfall. Emellertid finge enligt styrelsens mening vad sålunda framhållits icke skymma blicken för att man fortfarande måste lägga vikt jämväl vid det yttre sammanhang i vilket olika brott stode till varandra. Styrelsen fortsätter:

Det är icke möjligt att helt se bort från att det ofta föreligger en avgörande skillnad mellan t. ex. det fall, att en brottsling begår en enda brottslig handling, och det då han begår flera, för att icke nämna det fall, då flera brottsliga handlingar stå i ett sådant sammanhang till varandra, att man lämpligen kan tala om fortsatt brott. Den skillnad, som det här enligt sakens natur är fråga om, bör desto mindre utplånas, som ett genomförande av det framlagda förslaget innebär, att domstolarna komma att få röra sig med betydligt vidare konkurrensratituder än som nu är fallet, vari ligger en avsevärd risk för misstag vid straffmätningen, särskilt i sådan riktning, att fall, som nu betecknas såsom idealkonkurrens och fortsatt förbryteise, bliva för strängt bedömda. Denna fara framträder desto starkare, som det hädanefter måste bli va svårare för övrrätterna att i saknad av formella distinktioner mellan olika konkurrensfall i sina utslag angiva, vari underdomstolarna felat vid straffmätningen, eller med andra ord att normalisera straffen.

På grund av det sålunda anförda har styrelsen hemställt att det icke endast i motiven utan även i lagtexten såsom en ledning för domstolarna måtte angivas, att vid straffmätningen tillbörlig hänsyn skulle tagas jämväl till det yttre sammanhang i vilket brotten kunde stå till varandra.

Länsstyrelsen i Blekinge län har, med framhållande att realkonkurrens under lika förhållanden i övrigt i regel är straffbarare än idealkonkurrens resp. fortsatt brott, anfört följande:

Den nuvarande ordningen med olika straffskalor för skilda slag av konkurrens tvingar domaren att — på ett i de allra flesta fall för uppnående av

rättvisa i straffmätningen lyckligt sätt — göra fullt klart för sig, vilka konkurrensförhållanden föreligga i det särskilda fallet. Enligt förslaget åter skulle ju samma straffskala vara tillämplig för alla slag av verklig brottskonkurrens. Domaren har att, vare sig det är fråga om idealkonkurrens, fortsatt brott eller realkonkurrens, hålla sig inom en och samma straffskala. Man kan med skäl fråga sig, om ett dylikt sammanförande 'under en och samma hatt' av de oerhört olika straffkombinationer, som kunna förekomma, verkligen är ägnat att befordra rättvisa och enhetlighet i lagtillämpningen. Den föreslagna reformen i denna del strider, synes det, mot det sätt, varpå hela vårt straffmätningssystem är uppbyggt med bestämda straffskalor jämte i många fall särskild höjning av straffskalan i händelse av försvårande omständigheter.

Även i några andra yttranden har gjorts gällande att det föreslagna systemet kunde vara ägnat att minska enhetligheten i rättstillämpningen samt vålla domstolarna svårigheter vid straffmätningen. En sådan uppfattning framträder i yttrandena av *häradshövdingen i Bräkne och Listers domsaga, rådhusrätten i Eskilstuna, stationskriegerätten i Stockholm* samt *särskilda kriegerätten vid kustflottan. Rådhusrätten i Uppsala* har i detta hänseende gjort gällande att en enda straffmätningssakt inom en vidgad skala måste, i synnerhet då ett större antal olikartade brott sammanträffa, bli betydligt mera vanskligt än ett flertal dylika akter, vid vilka man i varje särskilt fall rör sig inom den för fallet normala skalan. Svårigheterna vore dock överkomliga och reducerades vid mera svårartade brottsfall avsevärt genom den från gällande rätt hämtade begränsningen, att det svåraste straffmaximum icke finge överskridas med mer än två år.

Såsom en av förslaget följande olägenhet har dessutom av *länsstyrelsen i Blekinge län, häradshövdingen i Bräkne och Listers domsaga* samt styrelsen för *föreningen Sveriges landsfogdar* framhållits att det enligt förslaget bleve av vikt att skilja mellan fall då flera brottsliga handlingar föreligga, som emellertid icke skola anses utgöra mer än ett brott (fortsatt förbrytelse i inskränkt mening), och fall där flera brott skulle anses föreligga, då således straffskalan bleve betydligt vidsträcktare.

En olägenhet av enhetsstraffet har *överståthållarämbetet* funnit däri att vid itererande brottslighet domstolen skulle berövas möjligheten att av tidigare utslag, varigenom gemensamt straff ådömts, inhämta huru stor del av detta straff, som belöper på den tidigare ensartade brottsligheten, och därför icke skulle ha någon ledning av det tidigare utslaget vid utmätande av straffet för återfallsbrottet. Vidare erinrar *överståthållarämbetet*, att domstolen betages möjligheten att vid straffets utsättande för ett flertal sinsemellan reellt konkurrerande brott giva uttryck åt sin uppfattning om vilket av brotten domstolen anser vara begånget under försvårande omständigheter och därför förtjäna ett särskilt strängt straff. Då straffet skall utgöra en enhet, vinner brottslingen icke upplysning om vilken åsikt domstolen haft om de olika brottens större eller mindre svårighet i förhållande till varandra. En liknande erinran göres även av *rådhusrätten i Norrköping*, som dessutom påpekar att det vid överklagande av en dom kan vara av vikt såväl för en

klagande part att veta huru de särskilda brotten blivit bedömda som för överrätten att erfara huru den lägre instansen bedömt de föreliggande brotten vart för sig. Den sistberörda frågan om enhetsstraffets lämplighet med hänsyn till prövningen av straffdom i överrätt har utförligt behandlats av *länsstyrelsen i Blekinge län*, vars yttrande härutinnan i sammandrag innehåller följande:

Då en person av underrätten samtidigt dömes för flera reellt konkurrerande brott, skall för närvarande utsättas särskilt straff för vart av dem. Överklagar han utslaget endast såtillvida att han yrkar frikännande för ett av brotten, har överrätten i allmänhet att pröva processmaterialet endast beträffande det brottet; beträffande straffen för de andra har utslaget vunnit laga kraft. Helt annorlunda ställer sig saken om gemensamt straff ådömts. Överklagas utslaget beträffande något av brotten och anser överrätten att den dömde bör frikännas från ansvar för detta, tvingas överrätten att pröva processmaterialet beträffande alla brotten för att kunna bedöma hur stor ned sättningen bör bli i det enhetligt ådömda straffet. Detta och andra exempel visa enligt länsstyrelsens mening hur svårt det skulle bli att avgöra spörsmålen om 'res judicata' och hur processen hos överdomstolarna skulle komma att betungas, i fall de sakkunnigas förslag upphöjdes till lag.

I flera yttranden har ifrågasatts en modifiering av föreskriften om enhetsstraff på sådant sätt att bötesstraff i större utsträckning än de sakkunniga föreslagit kunde å dö m a s s ä r s k i l t.

Svea hovrätt har i detta avseende hemställt att frågan om ådömande av gemensamt straff för bötesförseelser och grövre brott upptages till förnyat övervägande, därvid särskilt borde utredas huruvida det icke lämpligen kunde i större eller mindre omfattning anförtros åt domstolarna att efter prövning av omständigheterna i det särskilda fallet avgöra om gemensamt straff borde ådömas eller icke. Till stöd härför har hovrätten anfört:

I fråga om ringare förseelser läser regeln om gemensamt straff i stor utsträckning leda till att de bliva utan betydelse för straffmätningen. Liksom för närvarande torde nämligen tiden för frihetsstraffet komma att regelmässigt utmätas i år och månader och förhöjning med så lång tid som en månad utöver vad den grövre brottsligheten anses böra förskylla läser icke komma att vidtagas i anledning av obetydligare förseelser. Särskilt då fråga är om förseelser av helt annan art än den brottslighet som föranlett frihetsstraffs ådömande, kan nämnda resultat framstå såsom icke välgrundat. Olägenheterna med denna sammanläggningsregel framträda särskilt med avseende å tillämpningen av reglerna om villkorlig dom. Då ett grövre brott sammanträffar med en bötesförseelse, är situationen ofta sådan, att skäl för villkorlig dom föreligga beträffande det grövre brottet men ej beträffande bötesförseelsen, och det synes icke vara lyckligt att domstolen här ställes i valet mellan att villkorligt eftergiva eller att utkräva straffskyldigheten i dess helhet. Vad i 11 § lagen den 9 april 1937 stadgas beträffande böter som ådömts någon för fylleri eller för fylleri jämte annat brott synes även tala emot förevarande regel. Anmärkningsvärt är slutligen att, såsom framgår av den föreslagna lydelsen av 4 kap. 1 och 3 §§ strafflagen, tillämpligheten av regeln om ådömande av gemensamt straff blir beroende av den tillfälliga omständigheten, huruvida brottslingen samtidigt eller vid skilda tillfällen lagföres för bötesförseelsen och det grövre brottet.

Göta hovrätt har uttalat att sådana fall, där brott som förskyller böter sammanträffar med brott som förskyller frihetsstraff, borde i princip undantagas från tillämpningen av regeln om enhetsstraff, med rätt dock för domstolen att, där med hänsyn till brottens beskaffenhet eller inbördes sammanhang eller den brottslige förhållande anledning därtill förelåge, bestämma ett gemensamt frihetsstraff för brotten. Likaså ifrågasätter hovrätten, om ej under enahanda förutsättningar domstol borde ha rätt att vid konkurrens mellan olika ämbetsbrott, av vilka ett förskyller särskilt ämbetsstraff och ett annat böter, såsom enhetsstraff bestämma allenast särskilt ämbetsstraff. Hovrätten har anfört:

Att enhetsstraff är lämpligt och påkallat i de fall, då vart och ett av brotten är av den art att detsamma förskyller frihetsstraff, torde vara tydligt. Enahanda kan förhållandet vara i de fall, då det föreligger ett större antal brott av den beskaffenhet, att såväl böter som frihetsstraff ingå i strafflåtituden. Ehuru i dylika fall de särskilda brotten, betraktade såsom fristående, kunna vara så lindriga att de var för sig förskylla allenast böter, kunna brotten likväl, betraktade som en helhet, giva uttryck för en så farlig viljeskaffenhet hos den brottslige, att ett gemensamt frihetsstraff lämpligast bör komma till användning för att giva erforderlig reaktion mot den brottsliga viljan. Vidare torde det i de fall, där till samtidigt bedömande föreliggande brott, av vilka alla eller en del skola föranleda dagsböter, otvivelaktigt bäst överensstämma med principerna för dagsbotssystemet att bestämma ett gemensamt dagsbotsstraff. Även i de fall, där flera brott, belagda med vanliga böter, skola samtidigt bestraffas, kan ett gemensamt bötesstraff vara lämpligt, även om något större behov därav knappast kan anses föreligga. Däremot synes genomförandet av principen om enhetsstraff beträffande en del andra konkurrensfall ägnat att ingiva betänkligheter. Sammanträffar exempelvis en obetydlig förseelse med ett brott som förskyller frihetsstraff, kan, såsom de sakkunniga själva påpekat, tillämpning av enhetsstraff ibland föranleda, att straffet för förseelsen helt försvinner. En sådan konsekvens torde i och för sig icke vara tillfredsställande och synes vara så mycket mera betänkelig, som det med hänsyn till innehållet i den föreslagna 3 § i 4 kapitlet strafflagen skulle komma att bero på tillfälligheter, om brotten bestraffas gemensamt eller ej. Att å andra sidan låta förekomsten av smärre förseelser eller överhuvud förseelser, som enligt lagen allenast äro belagda med bötesstraff, under alla förhållanden inverka på frihetsstraffets längd synes ej heller tilltalande. Vidare kan erinras om sådana fall, då något av de sammanträffande brotten tillfört den åtalade en på skadestånds- eller konfiskationsväg ej åtkomlig vinst, och därför är belagt med avsevärda böter. Om i dylika fall ett gemensamt frihetsstraff skulle komma att utmätas, skulle därigenom lagens syfte att åstadkomma en ekonomiskt kännbar reaktion mot brottet helt omintetgöras. Om åtskilliga av de brott, varom här kan bliva fråga, torde nämligen i lika hög grad som beträffande många av de från förslagets tillämpning undantagna brott, som av lagen belagts med normerade böter, gälla, att lagen utgår från att den brottslige skall drabbas av en efter brottets objektiva beskaffenhet avpassad kännbar ekonomisk påföljd. Det förtjänar anmärkas, att lagen i åtskilliga av de fall som här avses ej stadgar annat straff än böter. Slutligen kan erinras, att det understundom måste framstå såsom otillfredsställande, att person som begått brott, vilket enligt lag skall straffas med böter, ovillkorligen skall, oavsett att hans betalningsförmåga är god, befrias från bötesstraff endast därför att ett brott, föranledande frihetsstraff, samtidigt föreligger till bedömande.

I yttranden av *häradshövdingen i Tveta, Vista och Mo domsaga, rådhusrätten i Västerås* och styrelsen för *föreningen Sveriges stadsdomare* har ifrågasatts att domstol skulle, när omständigheterna därtill föranledde, äga ådöma särskilt straff för bötesbrott vid sammanträffande med brott varå skall följa frihetsstraff. Härutinnan har i de två sistnämnda yttrandena anförts bland annat följande:

Ofta nog förekommer vid åtskilliga medelsvåra brott, att den tilltalade samtidigt åtalas för smärre förseelser. Så t. ex. äger ej sällan ett bedrägeri- eller tjuvnadsbrott samband med förseelse mot hotellstadgan, våld å tjänsteman med fylleri eller förgargelseväckande beteende o. s. v. Fall förekomma också då ringare förseelser, som sakna allt samband med ett grövre brott, avdömas samtidigt med detta. Ofta är det därvid frågan om förseelser, som endast bestå i överträdelse av en eller annan ordningsföreskrift och som därför hava helt annan karaktär än brott i egentlig mening. Straffen för dylika förseelser hava också, som de sakkunniga framhållit, i viss mån annan uppgift än eljest. Redan ur denna synpunkt synes det vara riktigast, att denna förseelsens karaktär kommer till uttryck vid straffets bestämmande genom att förseelsen så att säga hålles i sär från den egentliga brottsligheten.

Länsstyrelsen i Blekinge län har framställt anmärkning mot att undantag från regeln om enhetsstraff ej gjorts för rena ordningsförseelser. Länsstyrelsen erinrar om skillnaden mellan sådana förseelser och brott som vittna om en rättsstridig vilja samt anmärker att vid sammanträffande av dylik förseelse och brott, som anses förskylla frihetsstraff, straff för förseelsen i verkligheten komme att helt bortfalla.

Beträffande brott, som äro belagda med böter omedelbart i penningar, ifrågasätter *häradshövdingen i Sollentuna och Färentuna domsaga* att från regeln om gemensamt straff borde undantagas fall då samtliga brott allenast förskylla penningböter; utdömandet av gemensamt straff för en mängd mindre ordningsförseelser syntes icke lämpligt och kunde medföra onödiga svårigheter vid bötesfördelningen. Jämväl *radhusrätten i Jönköping* anser att ifrågavarande förseelser i viss utsträckning borde undantagas från den allmänna regleringen av brottskonkurrensen. Enligt *radhusrättens* mening skulle några fördelar av att vid dylika förseelser ådöma gemensamt straff knappast föreligga, i all synnerhet som straffet vanligen komme att bestämmas genom sammanläggning av de straff, som de särskilda förseelserna ansåges förskylla; vid sammanträffande av sådana förseelser med brott, för vilka dagsböter funnes böra ådömas, skulle bestämmande av gemensamt straff komma att medföra betydande svårigheter.

I motsats mot vad sålunda anmärkts framhåller *häradshövdingen i Uppsala läns norra domsaga* att regeln om enhetsstraff skulle medföra fördelaktiga verkningar på straffmätningen bl. a. vid sammanträffande av brott som äro belagda med böter omedelbart i penningar med brott som fölle under dagsbotssystemet. Med avseende å dylika fall uttalar också *Göta hovrätt* såsom förut omtalats att det otvivelaktigt bäst överensstämde med principerna för dagsbotssystemet att bestämma ett gemensamt dagsbotsstraff.

Förslagets ståndpunkt att enhetsstraffet skall kunna sättas högre än högsta straffet för det svåraste av de sammanträffande brotten, s. k. a s p e r a t i o n, har liksom den närmare utformningen av asperationsprincipen föranlett följande uttalande av *häradshövdingen i Sollentuna och Färentuna domsaga*:

Inom den moderna strafflagstiftningen råder en ganska stor enighet därom, att de olika konkurrensformerna böra vara underkastade enhetliga bestämmelser. En viss skiljaktighet har emellertid försports i uppfattningen om hur denna enhetlighet bäst skall kunna ernås. Strafflagskommisionen förordade, att den s. k. absorptionsprincipen skulle komma till användning vid all konkurrens. Denna ståndpunkt återfinnes icke i någon av de moderna utländska strafflagarna. Där har man allmänt begagnat sig av den s. k. asperationsprincipen. Absorptionsprincipens användning vid all konkurrens kan visserligen erbjuda vissa praktiska fördelar. Men de skäl, de sakkunniga anfört mot en sådan utsträckt användning av denna princip, måste anses synnerligen tungt vägande. I varje fall lär det vara uteslutet, att vid en partiell strafflagsreform, där man har att utgå från gällande strafframar, bygga på nämnda princip. En enhetlig reglering av samtliga konkurrensformer synes således under föreliggande omständigheter icke kunna ernås på annat sätt än att till grund för densamma lägges asperationsprincipen. Mot de sakkunnigas utformning av densamma har jag ej något att erinra.

Rådhusrätten i Jönköping anser likaledes att konkurrensreglerna böra grundas å asperationsprincipen, vilken i fråga om tjuvnadsbrotten visat sig enkel och ändamålsenlig. Emellertid ifrågasätter rådhusrätten huruvida icke asperationen — efter mönster i de danska och norska strafflagarna — borde ställas i relation till straffskalan för det svåraste brottet genom att bestämmas till viss kvotdel av denna skalas maximum. Sådan regel, vilken möjligen förutsatte någon höjning av de särskilda straffskalornas maxima, skulle giva domstolarna större ledning vid straffmätningen än den föreslagna. Inom *rådhusrätten i Malmö* har av två ledamöter hävdats att straffförhöjningen i fråga om frihetsstraff borde begränsas till ett år i stället för två år, och har som skäl härför hänvisats till att dylik asperation nu funnes stadgad i 20 kap. 9 § strafflagen.

Beträffande förslaget om maximum för gemensamt bötesstraff uttalar *rådhusrätten i Linköping* att sådan maximering vore ett steg i rätt riktning, då de nuvarande bestämmelserna i detta avseende i många fall fört till orimliga resultat. *Rådhusrätten i Eskilstuna* är däremot icke övertygad om att den föreslagna begränsningen komme att medföra tillfredsställande resultat för sådana fall att flera och svårare bötesbrott sammanträffade.

I några yttranden har ifrågasatts om ej gemensamt straff borde få utmätas i strängare straffart än som av lagen bestämts för de särskilda brotten. *Rådhusrätten i Linköping* har sålunda uttalat som önskvärt att domstolen kunde äga ersätta ett långvarigare fängelsestraff med kortare straffarbete. Med avseende å förhållandet mellan böter och fängelse framställas enahanda förslag av *rådhusrätten i Halmstad* och *överståthållarämbetet*, därvid särskilt åberopas den verkan bötesmaximeringen eljest skulle kunna få i fråga om

brott som ofta upprepas och beträffande vilka för närvarande gäller att särskilt straff ådömes för varje gång åtal äger rum.

I åtskilliga yttranden förekomma anmärkningar mot avfattningen av de föreslagna konkurrensreglerna, vilka ansetts icke alltid vara så klara och lättillgängliga som borde krävas med hänsyn till reglernas stora praktiska betydelse. I övrigt ha vissa erinringar framställts, vilka äro av den speciella natur att de lämpligen böra omnämnas i samband med den efterföljande behandlingen av förslagets särskilda bestämmelser.

Strafflagens allmänna regler om sammanträffande av brott kunna härledas från en äldre tids straffrättsteori, vilken haft stort inflytande på lagstiftningen i de flesta länder under förra århundradet. De enligt denna åskådning utformade lagarna kännetecknas av en mer eller mindre strängt genomförd skillnad i behandlingen av olika s. k. konkurrensformer. Har någon begått flera brott genom skilda handlingar, föreligger realkonkurrens, och huvudregeln är då den att straff ålägges för varje brott, varefter straffen sammanläggas. Om emellertid mellan de brottsliga handlingarna finnes ett visst samband, så att de kunna anses utgöra 'fortsättning av ett och samma brott', erhåller den brottslige, även om flera straffbud äro tillämpliga, endast ett straff och detta får ej överstiga straffmaximum i det strängaste straffbudet. Samma lindrigare rättsverkan inträder även för det fall att någon genom en enda handling begått flera brott, då idealkonkurrens säges föreligga. I länder där dessa eller liknande distinktioner tidigare varit gällande ha de numera flerstädes övergivits. Blott ett fåtal lagar, bland dem den svenska, ha bibehållit systemet i dess ursprungliga, schematiska gestaltning.

Olägenheterna av den gällande ordningen för behandling av brottskonkurrens ha blivit alltmera påtagliga efter hand som man i teori och praxis frigjort sig från uppfattningen om straffen såsom vedergällning för brottsliga handlingar. Särskilt i fråga om reglerna beträffande addition av särskilda straff vid realkonkurrens är det uppenbart, att de taga föga hänsyn till den brottsliges person, den mer eller mindre permanenta brottsliga vilja, som kommit till uttryck genom brotten, och överhuvud hans subjektiva beskaffenhet. Lagbestämmelserna föranleda vid flerfaldig brottslighet till att det totala straffet bestämmes efter formella grunder, med åsidosättande av hänsyn som enligt nutida uppfattning borde ställas i förgrunden. Att direkt stötande resultat likväl icke torde kunna påvisas i någon större utsträckning beror säkerligen därpå att domstolarna numera anse sig äga en viss frihet att avpassa de särskilda straffen med hänsyn till slutresultatet vid sammanläggningen. I själva verket sker härvid ett allsidigt bedömande av brottslighetens grad och art samt bestämmande av ett enhetsstraff som är lämpat därefter. Uppenbart torde dock vara att det icke är lämpligt att överlämna åt utvecklingen i rättspraxis att råda bot på de missförhållanden som föranledas av lagbestämmelserna. I vissa, ej alltför sällsynta fall äro med

nuvarande lagbestämmelser orimliga resultat så gott som oundvikliga. Exempel därpå ha anförts av de sakkunniga bl. a. i fråga om förfalsknings- och bedrägeribrott, vilka ofta förekomma i serier omfattande ett mycket stort antal vart för sig obetydliga särskilda brott.

Mot reglerna om realkonkurrens kunna riktas anmärkningar även av annat slag än de nu berörda. Det må här ytterligare endast framhållas, att lagens regel om reduktion av straffen för de konkurrerande brotten, så att summan ej kommer att med mer än två år överstiga det svåraste av de straff som utmätts för något av dem, visserligen fyller sin uppgift att vid svåra brott förebygga de ogynnsamma verkningarna av kumulationsgrundsatsen. Men den kan också i många fall, då brottens antal är stort, omöjliggöra en tillräckligt allvarlig bestraffning. Den utredning de sakkunniga förebragt rörande verkningarna av reduktionsregeln i dess nuvarande utformning förstärker intrycket att den gällande ordningen föga svarar mot vår tids anspråk på strafflagstiftningen.

Av det förut sagda framgår att det svenska konkurrenssystemet utmärkes av en högst betydande olikhet i behandlingen av å ena sidan realkonkurrens och å den andra idealkonkurrens och fortsatt förbrytelse. Vid de båda senare konkurrenstyperna bestraffas brotten gemensamt inom straffskalan för det svåraste brottet. Brottfyerheten beaktas blott såsom en försvårande omständighet. Man torde kunna påstå att dessa föreskrifter i vanliga fall medgiva straffets bestämmande under beaktande av alla omständigheter som i de särskilda fallen kunna vara av betydelse. Det gäller dock icke alltid. Begränsningen till straffskalan för det enkla brottet kan sålunda utgöra hinder för en tillräckligt kraftig straffreaktion mot vanemässig eller yrkesmässig brottslighet, då denna tagit sig uttryck i en serie brottsliga handlingar som enligt gällande rätt äro att betrakta såsom fortsatt förbrytelse. Till den vane- och yrkesmässiga brottsligheten har föga hänsyn tagits vid fastställandet av straffsatserna i strafflagens speciella delar, och det är därför desto mera angeläget att den vinner beaktande i nu förevarande del av lagen.

Den anmärkta olikheten i fråga om rättsverkan, som föreligger mellan realkonkurrens och de övriga konkurrenstyperna, framstår i praktiken ofta såsom helt grundlös. Det är icke säkert att den som begått ett flertal brottsliga handlingar, vilka exempelvis på grund av ringa tidsavstånd sinsemellan eller därför att de haft ett och samma objekt äro att anse såsom fortsatt förbrytelse, bör erhålla lindrigare straff än den som begått liknande brott utan något sådant samband som konstituerar fortsatt förbrytelse. Tvärtom kan det ibland vara anledning att ingripa kraftigare mot den förre än mot den senare, om man ser till brottslingens viljebeskaffenhet och samhällsfarlighet. Vidare förekomma fall av idealkonkurrens som äro så likartade med fall av realkonkurrens, att någon grund icke kan påvisas för en sådan skillnad i det straffrättsliga bedömandet som lagen för närvarande påbjuder.

Till vad nu sagts om det nuvarande systemets brister kommer, att gränsdragningen mellan de skilda konkurrensformerna ingalunda är klar enligt de gällande bestämmelserna. Lagen innehåller sålunda ingenting om den när-

mare innebörden av att flera brottsliga handlingar utgöra fortsättning av ett och samma brott. På grundval av praxis och rättsvetenskapliga utredningar kunna väl vissa normer anses uppdragna, vilka gemenligen följas av domstolarna. Men osäkerheten är dock mycket stor på detta område. Vad angår gränsen mellan realkonkurrens och fortsatt förbrytelse synes denna osäkerhet under senare tid snarast ha ökats, detta i följd av att särskilt överrätterna visat benägenhet att i större utsträckning än tidigare tillämpa de mildare reglerna om fortsatt förbrytelse. Olägenheterna av en sådan bristande enhetlighet i rättstillämpningen äro påtagliga i betraktande av att rättsverkan i det särskilda fallet kan röna stor inverkan av vilken ståndpunkt som intages. Som en betydande olägenhet måste dessutom anses att domstolarna i hög grad betungas av dessa avgöranden. Överhuvud taget ställas domstolarna, i de synnerligen talrika fall då tillämpning av konkurrensreglerna förekommer, inför tolkningssvårigheter som mången gång vålla ett tidsödande och för rättsvärden onödigt arbete.

Vad nu anförts gentemot gällande ordning för brottskonkurrensens behandling leder till den ståndpunkten att strafflagens konkurrensbestämmelser böra ersättas med enhetliga regler. Detta har också föreslagits av de sakkunniga. Förslagets grundtanke är, att ett gemensamt straff skall åläggas då flera av en och samme person begångna brott samtidigt förekomma till bedömande. Maximum för detta straff kommer att motsvara det högsta straff som enligt gällande regler kan uppnås i fall av realkonkurrens.

Mot förslagets principiella ståndpunkt ha blott enstaka invändningar eller betänkligheter framkommit. I den mån dessa grunda sig på den uppfattningen att bristerna i gällande lag icke äro av den allvarliga beskaffenhet att de motivera en genomgripande omarbetning, torde de få anses bemötta genom den föregående framställningen. I övrigt må i anledning av innehållet i yttrandena framhållas följande.

Reformens syfte är att domstolarna skola vid sammanträffande av brott äga möjlighet att bedöma varje fall efter dess egenart. Förslaget innebär fördenskull att samma, relativt vidsträckta strafframar skola gälla för alla former av konkurrens. Häremot ha i några yttranden uttalats betänkligheter, grundade på farhåga för att domstolarna icke alltid skulle beakta ett mellan brottshandlingarna eventuellt föreliggande samband, som borde föranleda ett mildare bedömande av brottsligheten. Man får emellertid icke förbise att den straffmätning som här kommer i fråga icke är av annan natur än den som sker vid ådömande av straff för enkelt brott. Även vid enkel brottslighet ställer lagen till domarens förfogande latituder, ej sällan omfattande såväl böter som fängelse och straffarbete av längre varaktighet. Närmare regler för straffets bestämmande inom dessa förekomma vanligen icke, ej heller angives vilka omständigheter som skola anses försvårande eller förmildrande. Några ogynnsamma verkningar härav torde icke ha förspotts. Om överhuvud taget någon anmärkning skulle för närvarande riktas mot domstolarnas straffmätning, synes den i vart fall icke kunna gå ut därpå att

straffen bestämmas för högt. Någon anledning att befara för stränga straff i följd av de föreslagna konkurrensreglernas genomförande föreligger säkerligen icke, snarare kunde förmodas en tendens till genomsnittlig sänkning av straffen i fall då bestämmelserna om realkonkurrens nu tillämpas. Det kan med hänsyn till vad nyss anförts svårligen antagas, att vid brottsflerhet en för straffmätningen så betydelsefull omständighet som sambandet mellan brotten skulle undgå tillbörligt beaktande vid straffmätningen.

Rörande de föreslagna reglerna för maximistraflets beräkning må här erinras därom att de — såsom också de sakkunniga understrukit i betänkan- det — äro avsedda att angiva den yttersta gräns som icke i något fall får överskridas. Det ligger i sakens natur att föreskrifterna måste vara anordnade med tanke på alla konkurrenssituationer och alla slags brott. I normala fall torde det därför utan vidare vara klart att det gemensamma straffet icke ens kan närma sig maximum, och detta bör då icke heller tagas till utgångspunkt vid straffets bestämmande. Såsom de sakkunniga anført har domstolen i stället att utgå från de straffsatser som äro stadgade för de särskilda konkurrerande brotten och på grundvalen av dessa utmäta det straff som motsvarar hela den föreliggande brottsligheten, med hänsyn till de olika brottens svårhetsgrad och antal samt icke minst till sammanträffandets beskaffenhet och dess innebörd för brottslighetens bedömande. Denna förslagens innebörd lär vara tämligen självfallen och kan i vart fall icke innebära något främmande för dem som äro förtrogna med straffrättsskipningens och därmed straffmätningens problem.

Det har i ett av yttrandena ifrågasatts huruvida icke de föreslagna reglerna om maximistraflets bestämmande borde, efter danskt och norskt mönster, ersättas av föreskrifter av den innebörden att straffmaximum för det svåraste brottet ej finge överskridas med mer än en viss kvotdel. En sådan bestämmelse skulle emellertid medföra en även i förhållande till gällande rätt högst avsevärd begränsning av möjligheterna att tillräckligt kraftigt ingripa mot flerfaldig brottslighet av det slag som nu bedömes enligt reglerna om realkonkurrens. Genomförandet av den nämnda principen i vår lag skulle förutsätta en genomgripande höjning av straffmaxima för de särskilda brotten, vilka maxima äro betydligt lägre än vad som är brukligt i utländska lagar och därför icke äro ägnade som underlag för en bestämmelse om gemensamt straff enligt den ifrågasatta principen. Mot en sådan anordning tala även andra skäl. De sakkunniga ha övertvägt densamma, icke såsom huvudregel utan såsom ett för vissa fall avsett komplement till de av dem föreslagna bestämmelserna. De ha emellertid funnit sig böra avvisa den, och ha till stöd härför åberopat att den även med ett mera inskränkt användningsområde skulle leda till en olämplig begränsning i totalstraffen och till komplicering av stadgandena. Med hänsyn till vad de sakkunniga i denna del anført synes det icke tillrådligt att upptaga föreskrifter av denna art i lagen.

Syftet att förebygga alltför höga konkurrensmaxima ha de sakkunniga ansett böra tillgodoses på annat sätt. I fråga om de tidsbestämda frihetsstraffen har föreslagits att det högsta av de tillämpliga särskilda maximi-

straffen icke i något fall får överskridas med mer än två år. Föreskriften motsvarar den nu för realkonkurrensfall gällande reduktionsregeln såtillvida att den dels sätter en högsta gräns för straffen, nämligen tolv år för straffarbete och fyra år för fängelse, dels i vissa fall begränsar tiden för totalstraffet i en given situation. Då den emellertid icke är, och med förslagets allmänna ståndpunkt naturligtvis icke heller kan vara ställd i relation till ett visst konkret straff utan blott till högsta straffet i straffskalan för ett visst brott, ger den icke anledning till erinringar av det slag som enligt vad förut nämnts med fog kunna riktas mot den nuvarande reduktionsregeln. Däremot är det icke otvivelaktigt att just en tvåårsgräns är den under alla förhållanden mest lämpliga. Då bestämda skäl icke torde kunna anföras vare sig för höjning eller sänkning, synes man dock ha anledning att i enlighet med förslaget stanna vid den hävdvunna tvåårsgränsen.

I fråga om bötesstraffen har likaledes föreslagits en maximering till undvikande av för höga sådana straff. Även om en addition av de särskilda maxima i visst fall skulle ge till resultat ett högre antal eller belopp, får likväl icke utdömas mer än 180 dagsböter eller 500 kronor omedelbart i penningar. Detta innebär ett betydande avsteg från gällande rätt, som vid realkonkurrens stadgar obegränsad kumulation av böter och i följd därav kan föranleda orimligt höga bötesstraff då brottens antal är stort. Förändringen synes innebära en väsentlig fördel. Det kan emellertid diskuteras hur gränsen lämpligast bör bestämmas. Man har icke här såsom beträffande frihetsstraffens maximering någon ledning av gällande bestämmelser. De siffror som föreslagits av de sakkunniga ha valts med hänsyn bland annat till att de medgiva förvandlingsstraffets bestämmande i nära anslutning till de grunder som under år 1937 fastställts för bötesförvandling. Tillräckliga skäl torde icke föreligga att avvika från sakkunnigförslaget, mot vilket för övrigt i denna del ingen direkt erinran framställts i yttrandena. Icke heller synes, ehuru vissa skäl tala därför, någon ändring böra ske i den riktningen att det gemensamma straffet skulle kunna bestämmas till fängelse, då ett större antal brott med böter såsom högsta straff sammanträffar. Denna fråga äger nära samband med frågan om domstolens rätt att i motsvarande fall döma till straffarbete, då intet av de särskilda brotten är belagt med svårare straff än fängelse. Såsom de sakkunniga framhållit skulle ett medgivande för domstolarna att i fråga om straffarten avvika från de tillämpliga lagbudena innebära ett betydande avsteg från den uppfattning som utmärker straffsystemet i vår lag, nämligen att olikheten mellan en lägre och en högre straffart har en kvalitativ innebörd och således icke enbart betecknar en kontinuerlig stegring av svårhetsgraden. Dylika bestämmelser om övergång från en straffart till en annan kunde i vart fall ej gärna avfattas generellt utan borde avse blott vissa konkurrensfall, som finge närmare avgränsas med hänsyn till brottens antal, sammanträffandets art eller dylikt. Härigenom skulle bestämmelserna avsevärt kompliceras.

Från föreskriften om ådömande av enhetsstraff har i sakkunnigförslaget gjorts undantag beträffande vissa böter, nämligen s. k. normerade böter, böter

som ej få förvandlas samt böter som en tilltalad person ådrager sig för förseelse i samband med rättegången. Sådana böter skola ådömas särskilt. I flera yttranden har förslaget ståndpunkt i fråga om bötestraffen föranlett erinringar. Sålunda har framhållits att det borde i större eller mindre omfattning överlämnas åt domstolarna att i varje särskilt fall, där bötesförseelser och grövre brott sammanträffa, avgöra om gemensamt straff borde ådömas eller icke. Man synes härvid i allmänhet ha utgått från att huvudregeln om enhetsstraff borde bibehållas även då fråga vore om bötesförseelser, men att domstolen skulle kunna utsöndra bötesstraffet då omständigheterna därtill föranledde. Men även den meningen har gjorts gällande, att sådana fall där bötesbrott och grövre brott sammanträffa borde i princip undantagas från tillämpningen av regeln om enhetsstraff. I några yttranden har uttalats att böter för ordningsförseelser borde i detta hänseende intaga en särställning.

Det kan helt visst icke förnekas att sakskalet för enhetsstraff icke äro så starka i sådana fall då brott som finnes förskylla frihetsstraff föreligger till bedömande samtidigt med en obetydlig ordningsförseelse. Det bör dock beaktas att dylika sammanträffanden i praktiken merendels förekomma då ett samband av något slag föreligger mellan det grövre brottet och förseelsen. Vare sig sambandet är av yttre beskaffenhet eller det hänför sig till arten av de brottsliga handlingarna eller orsakerna till dessa, synes det stå i god överensstämmelse med förslaget idé, att brottet och förseelsen bestraffas enhetligt. Vidare bör i detta sammanhang anmärkas den allmänna iakttagelsen att det i regel är skäligen ändamålslost att till frihetsstraff för ett allvarigare brott foga ett bötesstraff. Detta gäller vare sig det senare är mindre eller större. Äro böterna icke alltför obetydliga, kan deras uttagande vid sidan om ett frihetsstraff mången gång ha den icke önskvärda verkan att därav drabbas icke så mycket den dömda själv som personer vilka äro beroende av honom för sin försörjning. I ett av yttrandena har till stöd för avvikelse från förslaget om enhetsstraff erinrats om fall då böterna ådömts för brott som medfört ekonomisk vinst för den dömda. Ej heller en sådan omständighet synes i och för sig utgöra tillräcklig grund för åtskiljande av frihets- och bötesstraffen. Om man bortser från de normerade böterna äro nämligen bötesstraffen i svensk lag icke anordnade med tanke på att de skola tjäna såsom konfiskationspåföljd. Icke heller kan bötesstraff, såsom enligt vissa utländska lagar, vid enkelt brott ådömas jämte frihetsstraff. Då konfiskationssynpunkten således, i vad angår de vanliga bötesstraffen, är främmande för lagens bestämmelser om de särskilda brotten, synes ej vara anledning att låta den inverka på konkurrensreglernas utformning.

Ehuru det alltså icke synes lämpligt att i den utsträckning som i vissa yttranden ifrågasatts avvika från den ståndpunkt de sakkunniga intagit i denna fråga, torde dock tillräckliga skäl återstå för en uppmjukning av förslaget, så att möjligheterna ökas att ålägga ett fristående bötesstraff för ett av flera sammanträffande brott. Jämte de i förslaget uppmärksammade fallen, då fråga är om normerade böter eller böter för rättegångsförseelse, kunna nämligen otvivelaktigt tänkas vissa andra fall, där det måste framstå såsom opåkallat

eller rent av olämpligt att under ett straff sammanföra en bagatellförseelse med ett allvarligare brott. Så kan exempelvis vara förhållandet, då skäl för villkorlig dom föreligga beträffande det grövre brottet men ej beträffande förseelsen. Även vid sammanträffande av bagatellförseelser, som ej äga något egentligt samband med varandra, kan någon gång ådömandet av gemensamt bötesstraff befinnas mindre lämpligt. Det kan emellertid icke gärna ifrågasättas att i lagen närmare angiva det område inom vilket kumulation finge ske. Man torde var hänvisad till att meddela en allmänt hållen bestämmelse, som likväl bör markera att blott i undantagsfall särskilda bötesstraff få utmätas. Med denna ståndpunkt läser icke vara påkallat att i strafflagen särskilt angiva, att särskilt bötesstraff bör utdömas för rättegångsförseelser eller brott som förskylla normerade böter.

Användningen av gemensamt straff medför att man av ett utslag varigenom dömts över flera brott aldrig kan direkt utläsa hur domstolen uppskattat svårheten av varje särskilt brott. Häri har man på sina håll funnit en mer eller mindre allvarlig olägenhet av enhetsstraffet. Invändningen torde vara av betydligt mindre vikt än som i ett par yttranden gjorts gällande. Till en början må erinras att förhållandet är detsamma för närvarande, icke blott då fortsatt förbrytelse ansetts föreligga utan även i de talrika fall då gemensamt straff ådömts för olika tjuvnadsbrott jämlikt bestämmelserna i 20 kap. strafflagen. Skulle det vid tillämpning av de föreslagna reglerna finnas anledning att till vederbörandes uplysning utmärka vissa graverande omständigheter beträffande något eller några av brotten, kan detta utan svårighet ske i motiveringen. Försvårande eller förmildrande omständigheter som ha betydelse för straffskalan skola naturligtvis alltid anmärkas. Om utslaget överklagas allenast beträffande ett eller några av brotten, kan överrätten givetvis icke såsom för närvarande, då underrätten bedömt brotten efter realkonkurrensreglerna, bortse från de icke överklagade brotten utan måste pröva målet i hela dess vidd. Även om detta i något fall skulle kunna innebära ett ökat arbete för domstolen, måste å andra sidan beaktas att härigenom undanröjes en brist hos det gällande systemet. Detta medför nämligen, såsom i det föregående berörts, ej sällan att domstolarna utmäta de särskilda straffen så, att ett skäligt totalstraff skall uppstå vid sammanläggningen. Om överdomstolen frikänner den dömde från straff för något av brotten och utslaget i övrigt ej överklagats, är domstolen berövad möjligheten att korrigera straffen för övriga brott, även om det finnes uppenbart att de äro för låga med hänsyn till brottslighetens natur. Överhuvudtaget torde det ur de synpunkter som ligga till grund för förslaget böra anses såsom en bestämd fördel att överrätterna sättas i tillfälle att pröva ett mål i obeskuret skick utan hinder av formföreskrifter av angivet slag.

Vad eljest anförts rörande olägenheter som skulle kunna föranledas av konkurrensreglernas omläggning synes icke vara av beskaffenhet att förringa värdet av reformen. Som allmänt omdöme torde vara befogat att uttala, att förslagets genomförande är ägnat att åstadkomma en väsentlig förbättring av rättsskipningen i de talrika mål där brottskonkurrens föreligger.

Vid den granskning av förslagets särskilda delar som ägt rum inom justitiedepartementet ha ändringar ansetts böra vidtagas på flera punkter. En mera betydande har redan berörts. I övrigt äro ändringarna i övervägande grad av formell natur och åsyfta att förläna stadgandena större enkelhet och överskådlighet. Särskilt har uppställningen av 4 kap. strafflagen underkastats en ur dessa synpunkter önskvärd revision. Ändringarna redovisas i den efterföljande framställningen.

De särskilda bestämmelserna i förslaget.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av strafflagen.

4 KAP.

Överskriften.

Lydelsen av överskriften har ansetts lämpligen böra ändras till 'Om sammanträffande av brott samt om förändring av straff; så ock om återfall i brott.'

1 §.

Liksom i de sakkunnigas förslag ha i denna paragraf upptagits huvudstadgandena om ådömande av gemensamt straff jämte undantag från dessa. Dock ha föreskrifterna beträffande särskilda ämbetsstraff uteslutits och ersatts med hänvisning till 7 §, dit dessa föreskrifter överflyttats.

I ett yttrande har ifrågasatts huruvida icke i paragrafen borde angivas att reglerna om gemensamt straff ej äga tillämpning å de i nuvarande 4 kap. 1 § andra stycket avsedda fallen att en handling innefattar brott som i särskilda avseenden är belagt med olika straff, s. k. kombinativ strafflagskonkurrens.

*Departements-
chefen.*

Sedan föreskrifterna angående de särskilda ämbetsstraffen utbrutits ur paragrafen, innefattar denna huvudregeln om gemensamt straff i fråga om brott som förskylla straff i allmän straffart och överensstämmer härutinnan med sakkunnigförslaget. I enlighet med vad tidigare anförts har i paragrafen införts den bestämmelsen, att för brott som finnes förskylla böter bötesstraffet må ådömas jämte straff för övriga brott, om särskilda skäl därtill föranleda. De av de sakkunniga föreslagna speciella föreskrifterna i fråga om normerade böter och böter för rättegångsförseelser ha ej ansetts erforderliga vid sidan av denna allmänna regel. I ändringsförslaget beträffande 1931 års särskilda böteslag har visserligen bibehållits den av de sakkunniga där upptagna föreskriften att normerade böter städse skola ådömas särskilt. Motsvarande bestämmelse skulle i strafflagen icke fylla någon egentlig praktisk uppgift, enär normerade böter enligt strafflagen kunna ådömas för allenast två föga vanliga brott, nämligen de som avses i 22 kap. 19 och 20 §§. Härtill kommer att en reformering av lagstiftningen om förmögenhetsbrott, varom utredning för närvarande pågår, måste antagas komma att medföra, att de normerade böterna helt uteslutas ur strafflagen.

I de sakkunnigas förslag har ej upptagits någon särskild föreskrift rörande s. k. kombinativ strafflagskonkurrens. Till stöd härför har anförts, att det ändå vore klart att de föreslagna konkurrensreglerna icke borde tillämpas å sådant fall och att domstolen hade att direkt tillämpa ett straffbud i lagens speciella del; vilket detta skulle vara syntes ej kunna vålla tvivelsmål, lika litet som hittills vid skenbar lagkonkurrens. Med hänsyn till att vid kombinativ konkurrens är fråga om allenast ett brott, torde särbestämelse för dessa skäligen sällsynta fall icke vara erforderlig.

2 §.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser rörande maximum och minimum för det gemensamma straffet, överensstämmer i huvudsak med 2 § i de sakkunnigas förslag. Därifrån har dock dels utslutits en av de sakkunniga föreslagen bestämmelse om tillämpning vid brottskonkurrens av förhöjt straff som finnes utsatt för det fall att brott är förenat med försvårande omständigheter, dels ock utbrutits föreskrifterna rörande de normer efter vilka straff i en straffart skall anses motsvara straff i annan straffart. Föreskrifter i sistnämnda hänseende ha i stället intagits i 6 §.

Bestämmelsen i första punkten om minimum för gemensamt straff har, med anledning av ett uttalande i de sakkunnigas motivering, berörts i ett flertal yttranden, däribland yttrandena av *Svea hovrätt* och *Göta hovrätt*. De sakkunnigas uttalande innebar att vid ådömande av gemensamt straff för ett brott, som vore belagt med fängelse ej under sex månader eller ett år, och ett brott, varå lägsta straffet vore straffarbete i två månader, tiden för straffarbetet med hänsyn till nämnda fängelseminimum — enligt den jämförelse grund som enligt förslaget eljest skulle iakttagas — ej borde understiga hälften av minimitiden för fängelsestraffet. I yttrandena har hemställts att denna innebörd av bestämmelsen om minimum bringas till uttryck i lagtexten.

Vidare har i flera yttranden behandlats frågan om det gemensamma straffets bestämmande i vissa fall då två eller flera straffarter kunna komma till användning. I fråga om förhållandet mellan fängelse och straffarbete ha de sakkunniga i betänkandet yttrat, att längre fängelsetid än som inginge i någon av de tillämpliga straffsatserna finge ådömas allenast under förutsättning att straffarbete ej kunde följa å något av brotten. Som exempel har anförts att gemensamt fängelsestraff för två brott, som båda vore belagda med böter eller fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år, ej finge sättas högre än sex månader. Beträffande däremot böter som gemensamt straff skulle enligt de sakkunniga ej föreligga hinder att höja detsamma över 120 dagsböter även om svårare straff än böter kunde följa å ett eller flera brotten. I yttrandena har hävdats att den av de sakkunniga sålunda uttalade meningen i förevarande spörsmål icke vore självklar och ej heller kommit till uttryck i lagtexten. Härjämte har i ett yttrande gjorts gällande att reella skäl icke funnes att i den föreliggande situationen behandla böter och fängelse olika.

Departements-
chefen.

På sätt nyss anmärkts har i 2 § ej upptagits bestämmelsen i de sakkunnigas förslag att domstol jämväl med hänsyn till att flera brott sammanträffa skulle äga tillämpa förhöjt straff som finnes utsatt för det fall att brott är begånget under försvärande omständigheter. Även utan sådant stadgande torde nämligen domstolarna ha möjlighet att utmäta ett lämpligt straff. I fråga om straffmättet synes det sålunda tydligt, att redan det sätt varpå maximum för gemensamt straff skall bestämmas — i princip bildas det genom sammanläggning av de högsta straffen för brotten — gör stadgandet umbärligt. Och beträffande de ej alltför talrika straffbud enligt vilka vid försvärande omständigheter kan följa svårare straffart än enligt den vanliga straffskalan, lär det behöva sig att tillämpa den svårare straffarten regelmässigt ej komma att yppa sig i andra fall än då möjlighet därtill förefinnes på grund av de särskilda straffbuden.

Den nyss omförmälda, i yttrandena framställda erinran rörande bestämmandet av minimum för gemensamt straff har ej syntts böra föranleda uppställandet av en speciell regel för de åsyftade tämligen sällsynta fallen då fängelse ej kan sättas under sex månader eller ett år. Det måste nämligen vara för domstolen klart att tillvaron av det andra brottet ej kan få medföra att det gemensamma straffet sättes under det mått av straffarbete som motsvarar fängelseminimum för det ena brottet ensamt.

Vad angår frågan om det gemensamma straffets bestämmande i vissa fall då två eller flera straffarter kunna få tillämpas, synes den åsikt vara riktig som uttalats av de sakkunniga rörande förhållandet mellan fängelse och straffarbete. Att åt lagtexten bör givas denna tolkning torde framgå därav att, såsom de sakkunniga åberopat, paragrafens regel om straffsammanläggning endast gäller vid beräkning av det gemensamma straffets maximum och att följaktligen straffets bestämmande i övrigt bör ske genom kombination av de tillämpliga särskilda straffsatserna på samma sätt som för närvarande vid t. ex. ideell konkurrens. Emellertid torde, i motsats till vad de sakkunniga härom uttalat, det nu sagda böra anses gälla även i fråga om böter; bestämmelsen om gemensamt bötesstraff synes ej innefatta stöd för avvikande tolkning. Och det torde icke var erforderligt att beträffande böter införa ett specialstadgande för ifrågavarande fall.

3 §.

Paragrafen överensstämmer i sak med 3 § i förslaget utom däri att stadgandet rörande de särskilda ämbetsstraffen utgått ur paragrafen och i stället införts i 7 §.

Enligt 3 § skall gemensamt straff åläggas om någon, som för brott dömts till fängelse eller straffarbete på viss tid, sedermera övertygas om annat brott, såframt sistnämnda brott finnes förskylla sådant straff samt förövats antingen innan den första straffdomen meddelades eller därefter innan verkställighet börjat av det därigenom ålagda straffet. Att sålunda jämväl brott

begångna efter den tidigare domen skola omfattas av gemensamt straff har i några yttranden föranlett anmärkningar.

Stockholms rådhusrätt och styrelsen för *föreningen Sveriges stadsdomare* ha avstyrkt stadgandet med följande motivering:

Det synes a priori betänkligt att en laga kraftvunnen straffdom skall kunna upprivas på grund av omständigheter som inträffat efter domen, och de skäl som anförts för att så bör ske synas icke övertygande. Såsom en särskild vinst av den nya anordningen hava de sakkunniga framhållit att i sådana fall, där en villkorligt dömd person under prövotiden gjort sig skyldig till nytt brott och därigenom förverkat den villkorliga domen, ett enhetligt straff skulle kunna utmätas. Det synes emellertid icke alldeles visst, att detta tillvägagångssätt är det mest ändamålsenliga. Det straffhot som innefattas i den villkorliga domen är tydligen ägnat att kraftigt verka därhän att den dömd under prövotiden avhåller sig från brott. Men detta straffhot skulle i viss mån försvagas, om den dömd icke längre behöfde räkna med utsikten att, därest han begår ett nytt brott, han måste utan prutmån undergå såväl det villkorligt ådömda straffet som det straff han förskyllt för det nya brottet. Enligt de sakkunnigas mening har överhuvud taget betydelsen av själva straffdomen överskattats, då den gjorts till gräns för det gemensamma straffets tillämpningsområde. Emellertid läser i många fall den omständigheten, att straffverkställigheten tagit sin början, icke kunna tilläggas nämnvärt större betydelse. Den tid varunder den dömd före det nya brottets begående varit intagen på straffanstalt kan ju inskränka sig till en mycket kort tidrymd. Vidare synas de regler om förening av straff, som de sakkunniga föreslagit, kunna i tillämpningen giva anledning till betydande svårigheter, om det är fråga om flera än två brott. Tänker man sig det fall, att en person begår en hel rad av brott, av vilka vart och ett förövas efter det han blivit dömd för närmast föregående brott men innan straffet börjat verkställas, är det svårt att föreställa sig huru straffverkställigheten i ett sådant fall skall te sig och huru en slutgiltig straffdom skall kunna komma till stånd inom rimlig tid.

Jämväl två krigsrätter ha funnit ifrågavarande bestämmelse olämplig ur kriminalpolitiska och processuella synpunkter. En annan krigsrätt har däremot ifrågasatt att bestämmelsen borde omfatta jämväl brott som begåtts sedan det först ådömda straffet börjat verkställas men innan det blivit till fullo verkställt.

I 3 § har jämväl upptagits stadgande avseende fall då någon, som dömts till fängelse eller straffarbete, på en gång lagföres dels för brott som begåtts före början av nämnda straff och dels för senare begånget brott. Det gemensamma straffet skall då kunna omfatta även det senare brottet.

Svea hovrätt och *hovrätten för Övre Norrland* ha ansett tvelaktigt huruvida tillräckliga skäl föreligga för denna bestämmelse. Dessutom har framhållits såsom principiellt mindre tillfredsställande, att möjligheten att inrymma det senare begångna brottet under ett gemensamt straff bleve beroende av att huvudregeln i paragrafen vore tillämplig.

Förslagets ståndpunkt, att tillämpning av paragrafen ej skall ifrågakomma då den tilltalade ej förskyller svårare straff än böter, har i yttrandena läm-

nats utan erinran. Göta hovrätt har emellertid påpekat att den omständigheten att brott, som ägde gemenskap med varandra samt förskyllde antingen böter eller ock frihetsstraff och böter, åtalades vid olika tillfällen, kunde föranleda att brotten bedömdes strängare än vad eljest skulle blivit fallet. För sådana fall borde enligt hovrättens mening möjlighet beredas att vid bestraffningen av ett nytt brott taga hänsyn till brottens gemenskap och sätta straffet för det nya brottet lägre än vad eljest bort följa därå. I samband härmed må ock nämnas en hemställan som gjorts av *häradsövdingen i Frosta och Eslövs domsaga*. Under erinran att 3 § ej avsåge bötesbrott och att det följaktligen kunde komma att inträffa, att någon genom olika domar ålades bötesstraff som sammanlagda överstege maximum för gemensamt sådant straff, har i yttrandet ifrågasatts om ej i förslaget borde inflyta någon bestämmelse, som möjliggjorde att vid verkställigheten skedde en reduktion av det sammanlagda straffet.

Departements-
chefen.

Om någon som begått flera brott först dömes för något eller några av dem och sedermera tilltalas för de övriga, skall straffet enligt nuvarande 4 kap. 9 § bestämmas så som om han på en gång varit lagförd för brotten. Denna regel har upptagits i förevarande paragraf, som emellertid begränsar dess tillämpning till fall då svårare straff än böter ålagts genom den första domen samt även de nyupptäckta brotten finnas förskylla sådant straff. För ståndpunkten att från tillämpningen undantaga bötesbrott kunna åberopas flera skäl av såväl teoretisk som praktisk natur, vilka sammanhånga med enhetsstraffets införande. Rörande den närmare innebörden av dessa skäl torde få hänvisas till betänkandet. Förslagets ståndpunkt har ej föranlett någon erinran i de avgivna yttrandena.

Då någon, som dömts till straff för ett brott, efter domen men innan straffet till fullo verkställts förövat nytt brott, gäller för närvarande enligt 4 kap. 10 § strafflagen särskilda konkurrensregler, vilka innebära att straffen skola kumuleras med iakttagande av viss reduktion. Om sådant s. k. sammanträffande av straff upptogs i strafflagskommissionens år 1923 framlagda förslag till strafflag, allmänna delen, i särskilt kapitel ett flertal stadganden av ganska invecklad natur. Bland annat för att göra dylika stadganden obehövligen synes det vara till avsevärd fördel att, såsom de sakkunniga nu föreslagit, utvidga enhetsstraffets tillämplighetsområde att omfatta jämväl brott som förövats efter den första domen. Förslag i sådan riktning framställdes redan inom strafflagskommissionen av två ledamöter. De anmärkningar som i några yttranden riktats mot ifrågavarande bestämmelse synas ej böra föranleda ändring därav. Sålunda torde hänsyn till straffdoms rättskraft ej böra utgöra hinder mot förslagets antagande, och påståendet att förslaget skulle vara ägnat att försvaga straffhotet vid villkorlig dom synes icke befogat. Ej heller i övrigt torde förslaget böra väcka betänklighet ur processuell eller kriminalpolitisk synpunkt. Däremot lär det av allmänpreventiva skäl icke vara tillräddligt att generellt utsträcka regeln om enhetsstraff så långt, att den kom-

mer att avse även brott som förövas efter det verkställigheten av ålagt straff börjat.

Om någon, som avtjänat frihetsstraff för ett brott, på en gång lagföres dels för brott som han förövat före straffverkställighetens början och dels för senare begånget brott, skulle enligt vad nu anförts särskilt straff alltid åläggas för sistnämnda brott. Förslaget innehåller emellertid ett stadgande enligt vilket i sådant fall även detta brott får inbegripas under ett gemensamt straff. Denna bestämmelse, vars lämplighet blivit ifrågasatt i några yttranden, synes bland annat vara ägnad att motverka att bestraffningen blir beroende av tillfälliga omständigheter. Härvid kan erinras om sådana fall då någon begått en serie grövre brott, mellan vilka kommit verkställighet av ett kortare frihetsstraff för ett brott, kanske av helt annat slag. Det torde då ofta vara mest överensstämmande med förslagets allmänna grunder att gemensamt straff utmättes för hela den föreliggande brottsligheten. Bestämmelsen har därför funnits böra bibehållas, dock med en ändring i avfattningen av huvudsakligen redaktionell innebörd.

Det av Göta hovrätt framställda förslaget rörande möjlighet till straffnedsättning i vissa fall då förevarande paragraf icke är tillämplig har ej ansetts böra biträdas. Med hänsyn till att brott som äga gemenskap regelmässigt torde bli föremål för gemensam lagföring, synes den väckta frågan ej vara av större praktisk betydelse. Om i något fall tillämpningen av de vanliga bestraffningsreglerna skulle leda till resultat som anses stötande, lära domstolarna kunna korrigera detta vid straffmätningen. Ej heller har upptagits den från annat håll framförda tanken att reduktion vid sammanträffande av flera bötesstraff borde föreskrivas. Att beträffande bötesstraff genomföra en reglering svarande mot den som med avseende å svårare straff föreslås i 4 §, synes ej lämpligen kunna ifrågakomma. Och en enkel mekanisk regel om begränsning av den bötessumma som högst finge på en gång uttagas skulle uppenbarligen leda till otillfredsställande konsekvenser i många fall då böterna genom flera domar ålagts för upprepade förseelser.

På sätt i vissa yttranden föreslagits har i paragrafen uttryckligen angivits att densamma ej må tillämpas med mindre den tidigare straffdomen vunnit laga kraft.

I 4 § av de sakkunnigas förslag upptogs en bestämmelse enligt vilken straff för brott som är belagt med straffarbete på viss tid skulle kunna nedsättas till hälften av eljest stadgad minsta strafftid, dock ej under två år, såframt den brottslige vid domens meddelande ännu ej till fullo avtjänat sådant straff av längre varaktighet än två år, som ålagts honom för annat brott. En ytterligare förutsättning för denna nedsättning var att å brotten ej skulle följa gemensamt straff.

Beträffande detta stadgande har Svea hovrätt yttrat att dess sakliga värde syntes tvivelaktigt, varför hovrätten ifrågasatte huruvida icke stadgandet, som hörde till de mest svårtillgängliga i förslaget, kunde utgå till vinnande även av önskvärd förenkling i kapitlet.

Göta hovrätt har anmärkt att en tillämpning av bestämmelsen skulle i vissa fall leda till otillfredsställande resultat. Hovrätten har därom anfört följande:

Därest exempelvis det tidigare ådömda straffet bestämts till obetydligt över två år, medan straffminimum för det eller de brott, som äro under bedömande, är högt, exempelvis sex år eller därutöver, skulle en tillämpning av bestämmelsen medföra, att straffet för dessa brott kunde nedsättas så lågt, att den för alla brotten sammanlagda strafftiden understeg det högsta straffminimum och således ej ens uppginge till den i 2 § för där avsedda fall bestämda lägsta strafftiden. Även om hänsyn toges till att ifrågavarande bestämmelse är fakultativ, torde all anledning saknas att möjliggöra en så betydande strafflindring. Bestämmelsen synes även olämplig på grund av de otillfredsställande resultat, som uppkomma i vissa gränsfall. Om till exempel en person, som börjat avtjäna straffarbete i två år en månad, begår ett brott, varå skall följa straffarbete i minst åtta år, skulle detta minimum kunna sänkas till fyra år, varigenom sammanlagda strafftiden kunde bli sex år en månad. Ändras nyssnämnda exempel så, att det först ådömda straffet antages utgöra straffarbete i två år, är någon reduktion icke möjlig utan skola straffen sammanläggas till straffarbete i minst tio år. Vidare synes det betänkligt att låta en sådan processuell tillfällighet som dagen för meddelandet av utslag i det senare målet vara avgörande för huruvida möjlighet till strafflindring skall stå den dömda till buds.

Jämväl i andra yttranden har nu ifrågavarande bestämmelse blivit föremål för erinringar i sakligt och formellt hänseende.

Departements-
chefen.

Av de sakkunnigas motivering framgår att med förevarande stadgande om strafflindring avsetts vissa utpräglade fall då — i avsaknad av dylik bestämmelse — sammanlagda strafftiden skulle bli längre än som kan anses överensstämma med grunderna för begränsningen överhuvud av de tidsbestämda straffens varaktighet. Att sådana fall måste bli mycket sällsynta förefaller uppenbart, detta icke minst med hänsyn till möjligheten att i stället för straff kan åläggas förvaring eller internering. Motiven för stadgandet synas ock giva vid handen, att prövningen huruvida straffnedsättning i visst fall borde medgivas måste ske efter andra synpunkter än dem som eljest anläggas av domstolarna vid straffmätning. Närmast skulle prövningen bli likställa med den som sker vid benådning. På grund härav och med hänsyn även till de sakliga erinringar som kunna riktas mot stadgandet har det ansetts icke böra bibehållas.

4 §.

I paragrafen ha sammanförts vissa stadganden vilka i sakkunnigförslaget hade upptagits i 5 § första stycket, 10 § andra stycket och 11 §. Bestämmelserna avse vad sakkunnigförslaget betecknat såsom förening av straff, nämligen att i samband med verkställigheten gemensamt straff, i enlighet med grundsatserna i 3 §, bestämmas för brott, för vilka särskilda straff ådömts. Sådan förening av straff skall verkställas av domstol.

I fråga om forum för ärende angående förening av straff har *Svea hovrätt*

funnit det knappast vara riktigt att, på sätt de sakkunniga föreslagit, dylik fråga skulle kunna hänskjutas till underrätt i orten där den dömde finnes jämväl i det fall att denna domstol stode helt främmande för de mål om vilka vore fråga. Styrelsen för *föreningen Sveriges härads hövdingar* har anfört att framställning om förening av straff endast borde få ske hos domstol som handlagt något av målen; beslutet i ärendet innefattade en straffmätning och det vore därför önskligt att domstolen ägde den mera omedelbara kännedom om den tilltalade och hans förhållanden som den föregående handläggningen av någotdera målet medförde. Styrelsen har tillika påpekat att, enär den tilltalade ej behövde inställa sig, det vore av ringa betydelse huruvida den dömde vistades å den plats där domstolen hade sitt säte. Uttalanden i nu angiven riktning ha gjorts även i andra yttranden.

Av *överståthållarämbetet* har anmärkts att förslaget ej innehölle någon anvisning om vilken åklagare som skulle göra framställning om förening av straff. *Länsstyrelsen i Uppsala län* har uttalat att Konungens befallningshavande genom att anmoda viss åklagare att göra sådan framställning skulle komma att inverka på valet av domstol. Liknande erinringar ha framställts av *länsstyrelsen i Örebro län*.

Beträffande föreslagen bestämmelse att beslut om strafförening ej skulle få meddelas utan att den dömde beretts tillfälle att inkomma med yttrande, har *Svea hovrätt* ifrågasatt huruvida ej undantag från denna regel borde stadgas för det fall att vetskaper saknades var den dömde uppehölle sig. I samband härmed har hovrätten yttrat att ett följdriktigt genomförande av den ordningen, att den tilltalade ej behövde höras personligen, måhända krävde någon jämkning av 27 kap. 15 § sista stycket rättegångsbalken.

Det synes erforderligt att bestämmelser av angivet slag meddelas, vilka möjliggöra rättelse i fall då särskilda straff blivit ålagda, ehuru enligt de i 3 § innefattade principerna gemensamt straff bort följa. Den grundläggande bestämmelsen härom har underkastats formell omarbetning, varjämte även andra redaktionella jämkningar vidtagits. I sak har ändring skett beträffande forum för ärende om förening av straff. De sakkunniga ha föreslagit att sådant ärende skall upptagas av den domstol som först avgjort det mål vari det svåraste straffet ålagts, eller om det finnes lämpligare, av domstol som avgjort annat av målen eller allmän underrätt i den ort där den dömde finnes. Behovet att såsom forum använda domstolen i den dömdes vistelseort, även då denna ej handlagt något av målen, torde vara jämförelsevis ringa, och då en dylik forumbestämmelse otvivelaktigt, på sätt i yttrandena erinrats, är förenad med vissa olägenheter, har bestämmelsen härom utslutits. Med hänsyn till att skäl knappast torde föreligga att i lagen angiva någon huvudregel beträffande valet av forum mellan de domstolar som handlagt målen i första instans, har i paragrafen allenast stadgats att framställning om förening av straff skall ske hos första domstol i något av målen. Den tvexsamhet som enligt yttrandena yppats rörande vil-

*Departements-
chefen.*

ken åklagare som har att göra dylik framställning torde till följd av nu omnämnda ändringar ej längre kvarstå. Anmärkningen att länsstyrelsen erhåller inflytande på valet av domstol får mindre betydelse, om valfriheten på angivet sätt inskränkes. En jämkning har vidtagits i ordalagen till utmärkande av att länsstyrelsen, som numera ej är åklagarmyndighet, icke kan träffa ett för åklagaren formellt bindande beslut i forumfrågan.

Beträffande Svea hovrätts erinran att kommunikation med den dömde i ärende om strafförening ej borde fordras därest han vistas på okänd ort, bör framhållas att så länge den dömdes vistelseort är obekant, någon straffverkställighet icke kan äga rum och att följaktligen behovet att under dylika omständigheter anordna förening av straff torde vara ringa. Denna erinran har därför ej funnits böra föranleda ändring i förslaget. Någon sådan jämkning av ordalagen i 27 kap. 15 § tredje stycket rättegångsbalken, som hovrätten ifrågasatt, torde ej vara nödig med hänsyn därtill att den i nämnda lagrum intagna regeln om förhör i brottmål med den tilltalade personligen icke gäller i fall då hans närvaro vid muntligt förhör uppenbarligen är utan betydelse för målets avgörande.

5 §.

Paragrafen innehåller vissa särskilda regler om bortfallande och sammanläggning av straff vid sammanträffande. Den motsvarar 5 § andra stycket, 6 § första stycket och 10 § första stycket i de sakkunnigas förslag.

Med anledning av föreskrift i förslaget att beslut rörande straffsammanläggning skall meddelas av Konungens befallningshavande, har *länsstyrelsen i Stockholms län* ifrågasatt huruvida ej befattningen med sådana frågor borde överflyttas till domstol på samma sätt som i fråga om bötesförvandling skett genom 1937 års lag om verkställighet av bötesstraff.

*Departementets
chefen.*

Bortsett från vissa jämkningar som närmast äro av redaktionell art överensstämma stadgandena i denna paragraf med motsvarande bestämmelser i de sakkunnigas förslag. Dock ha vissa föreskrifter i 11 § sistnämnda förslag rörande verkställighet av sammanträffande straff ansetts överflödiga i vad de avsågo straffsammanläggning och ha förty ej medtagits. Tillräckliga skäl att överflytta befattningen med ifrågavarande ärenden till domstol har ej ansetts föreligga.

De sakkunniga hade i 6 § andra stycket upptagit en hänvisning till av dem föreslagna stadganden i 9 § lagen den 9 april 1937 om verkställighet av bötesstraff och 37 § strafflagen för krigsmakten. Hänvisningen har utgått enär de avsedda stadgandena ej bibehållits.

6 §.

Paragrafen motsvaras i sakkunnigförslaget av de i 2 och 7 §§ intagna föreskrifterna om de normer efter vilka straff i en straffart skall anses motsvara straff i annan straffart.

Den av de sakkunniga föreslagna regeln för beräkning av lägsta och högsta gemensamma straff i dagsböter, där något av brotten är belagt med böter omedelbart i penningar, har föranlett anmärkningar i åtskilliga yttranden. Enligt denna regel skall bötesbelopp i penningar anses lika med så många dagsböter som efter dagsbotens belopp, dock minst fem kronor, däremot svara. Mot bestämmelsen har erinrats att en annan norm för jämförelsen funnes stadgad beträffande böters förvandling till fängelse och att denna olikhet lätt kunde leda till felaktighet i lagtillämpningen. Vidare har anmärkts att på grund av bestämmelsen straffskalan på ett mindre lämpligt sätt bleve beroende av brottslingens ekonomi; i några yttranden har gjorts gällande att regeln innebure ett opåkallat gynnande av dem för vilka dagsboten fastställes till högt belopp.

Med hänsyn till de grundsatser som enligt 2 § skola gälla beträffande minimum och maximum för gemensamt straff synes en regel om jämförelse mellan dagsböter och penningböter svårligen kunna umbäras. Den anmärkning som i vissa yttranden riktats mot de sakkunnigas regel, att den skulle gynna bötfällda med högre dagsbot, synes icke äga fog. Regeln har emellertid icke ansetts böra bibehållas oförändrad. Dess tämligen invecklade beskaffenhet skulle antagligen komma att föranleda svårigheter i tillämpningen. Därtill kommer att den till sin konstruktion betydligt skiljer sig från de evalveringsregler som för närvarande finnas meddelade i särskilda böteslagen och i lagen om verkställighet av bötesstraff. En föreskrift motsvarande den i 13 § sistnämnda lag har med hänsyn härtill ansetts vara att föredraga. Mindre tillfredsställande konsekvenser av en sådan regel torde i praktiken näppeligen behöva befaras.

*Departements-
chefen.*

7 §.

I denna paragraf ha sammanförts bestämmelser angående särskilda straff för ämbetsmän. Föreskrifter härom voro i sakkunnigförslaget upptagna i 1 och 3 §§.

Mot 1 § i de sakkunnigas förslag har av bland andra *Göta hovrätt* anmärkts att formuleringen kunde giva anledning till tvekan huru man borde förfara vid sammanträffande mellan brott som förskyllde dels straff i allmän straffart och dels särskilda ämbetsstraff. Det syntes därför önskvärt att lagtexten omarbetades så att det otvetydigt framginge att ett straff av varje art skulle ådömas,

Till undanröjande av den otydlighet som enligt nyssnämnda anmärkning vidlåder bestämmelsen om de särskilda ämbetsstraffen i 1 § av sakkunnigförslaget har ansetts lämpligast att föreskrifter härom upptagas i en särskild paragraf. I 7 § har angivits under vilka förutsättningar gemensamt ämbetsstraff må åläggas samt uttryckligen stadgats att straff av denna art i andra

*Departements-
chefen.*

fall skall ådömas särskilt. På grund av i paragrafen gjord hänvisning skola 1—4 §§ i tillämpliga delar gälla beträffande gemensamt ämbetsstraff.

8 §.

Paragrafen återger gällande föreskrifter om straffskärpning och har i oförändrat skick överflyttats från sakkunnigförslaget.

Någon bestämmelse svarande mot 9 § i *sakkunnigförslaget* har ansetts ej behöva meddelas. Densamma avsåg att från tillämpning av stadgandena om gemensamt straff utesluta vissa konkurrensfall som kunna uppkomma efter det någon dömts till ungdomsfängelse, tvångsuppfostran, förvaring eller in-
ternering.

Övriga ändringar i strafflagen.

Flera lagrum i strafflagen innehålla för närvarande hänvisningar till konkurrensreglerna i 4 kap. Omarbetningen av konkurrensreglerna har nödvändiggjort ändringar av dessa hänvisningar, vilka förekomma i 2 kap. 3 och 4 §§, 10 kap. 9 och 14 §§, 13 kap. 2 §, 19 kap. 21 § samt 25 kap. 18 §. I 2 kap. 8 § har införts en ny hänvisning till 4 kap., föranledd av att dagsböternas maximum vid ådömande av gemensamt straff enligt förslaget skall kunna höjas över 120.

I 25 kap. 15 och 22 §§ ha föreslagits vissa ändringar av huvudsakligen redaktionell innebörd. I dessa paragrafer stadgas särskild påföljd i fall då någon dömes till frihetsstraff för brott som avses i paragraferna. Med hänsyn till att för sådant brott och annat brott kan bli ådömt gemensamt straff, har förutsättningen för påföljdens inträdande ansetts böra vara att brottet emot ifrågavarande lagrum i och för sig finnes förskylla frihetsstraff. I samband härmed har uteslutits vad i 25 kap. 15 § 2 mom. stadgas angående påföljd av ovärdighet att i rikets tjänst vidare nyttjas, vilket stadgande upphört att gälla enligt lagen den 5 juni 1936 om ändring i vissa delar av strafflagen.

De sakkunnigas förslag avser i övrigt ändring av 16 kap. 3 § samt 20 kap. 1 och 8 §§ jämte upphävande av 20 kap. 9 §. Rörande dessa ändringar, vilka delvis föranlett erinringar i yttrandena, må här anmärkas följande.

Med hänsyn till förslagets regler om gemensamt straff ha de sakkunniga ansett att 16 kap. 3 § — vari stadgas straff för den som falskeligen angivit annan för brott med verkan att den tilltalade blev fälld till straff som helt eller delvis verkställdt — borde kompletteras med bestämmelse för det fall att den tilltalade dömdes jämväl för annat brott än det för vilket han falskeligen angivits. Den föreslagna bestämmelsen innebär att straffet för angivaren skall bestämmas efter det straff det falskeligen angivna brottet ensam skulle ha förskyllt. Denna bestämmelse har i några yttranden kritiserats ur den synpunkten att det skulle bli svårt för domstolen att avgöra vilket

straff som skulle ålagts för nämnda brott ensamt. Härför fordrades att domstolen verkställde ny straffmätning beträffande detta brott, vilket vore ägnat att väcka betänkligheter.

I 20 kap. 8 § föreskrives för närvarande att den, som under en lagföreläsning varder förvunnen att hava å särskilda ställen eller tider förövat snatteri, skall, där det tillgripnas sammanlagda värde överstiger trettio kronor, straffas för stöld, men att han, om sammanlagda värdet ej går över trettio kronor, skall straffas såsom för fortsatt förbrytelse enligt nuvarande 4 kap. 3 §. Beträffande föreskriften att flera snatterier under angiven förutsättning skola bestraffas som stöld ha de sakkunniga uttalat att — när den föreslagna 3 § i 4 kap. begränsats att gälla endast brott som förskyllde svårare straff än böter — tillämpning av föreskriften om stöldstraff ofta ej kunde ske då snatterier bleve föremål för särskilda lagföreläsningar, varför brottens verkan i iterationshänseende kunde bli olika allteftersom den brottslige lagfördes för brotten på en gång eller vid skilda tillfällen. För undvikande av sådana konsekvenser föreslogs den ändringen i 20 kap. 8 §, att brotten skulle bedömas som snatteri även om det tillgripnas sammanlagda värde överstigit trettio kronor. I sådant fall skulle emellertid maximistraffet för flera snatterier vara straffarbete i ett år, medan det eljest skulle stanna vid fängelse i ett år.

I fråga om de sistnämnda ändringsförslagen har *Göta hovrätt* anmärkt att enligt desamma ansvar för stöld vore uteslutet, såvida ej vid varje särskilt tillfälle tillgripits gods eller penningar till värde överstigande trettio kronor, även om sammanlagda värdet vore betydligt högre. I iterationshänseende kunde detta enligt hovrättens mening ej anses tillfredsställande, särskilt vid jämförelse med fall då vad som tillgripits vid ett enstaka tillfälle allenast obetydligt överstigit trettio kronor. I samma riktning ha uttalat sig *överståthållarämbetet* samt *rådhusrätterna i Malmö, Halmstad och Eskilstuna*.

Enligt 20 kap. 9 § gäller att den som å särskilda ställen eller tider begått stöld eller inbrott, eller sådant brott och snatteri, samt på en gång lagföres därför, skall straffas efter ty i nuvarande 4 kap. 3 § sägs, därvid straffet må förhöjas till straffarbete i ett år utöver den för det svåraste fallet bestämda högsta strafftiden. De sakkunniga ha ej funnit tillräckliga skäl föreligga att för ifrågavarande fall medgiva undantag från de allmänna reglerna i förslagens 4 kap. 2 § om maximum för gemensamt straff. På grund härav har föreslagits att 20 kap. 9 § skall upphöra att gälla.

Ändringen av 20 kap. 8 § och upphävandet av 20 kap. 9 § har föranlett de sakkunniga att i 1 § samma kapitel vidtaga viss formell ändring.

Det föreslagna tillägget till 16 kap. 3 § utgör en konsekvens av enhetsstraffets införande och synes ej vara ägnat att i praktiken vålla någon egentlig olägenhet. Tillägget har fördenskull bibehållits.

Ändringsförslaget beträffande 20 kap. 8 § har enligt de sakkunnigas motivering sin grund i önskan att förhindra att processuella tillfälligheter bli

*Departement-
chefen.*

avgörande för huruvida någon, som begått flera snatterier, vid återfall skall dömas för snatteri eller för stöld. Emellertid är, såsom framgår av nyssnämnda yttranden, de sakkunnigas förslag i vissa hänseenden behäftat med brister som i de särskilda fallen måhända kunna te sig mera stötande än att förhöjt straff för eventuellt upprepad brottslighet kunde komma att utbli. Det är nämligen att märka att åberopade processuella tillfälligheter icke kunna verka i skärpande riktning. På grund av vad sålunda anmärkts och med hänsyn även till att särskild utredning för närvarande pågår rörande en reformering av lagstiftningen om förmögenhetsbrotten, synas övervägande skäl tala för att i detta sammanhang ej vidtagas andra ändringar än sådana som erfordras för att bringa 20 kap. 8 § till överensstämmelse med förslaget i övrigt. Detta torde också gälla beträffande de i 20 kap. 9 § för närvarande upptagna stadgandena rörande straff för flera stölder m. m., vilka enligt de sakkunnigas förslag skulle helt upphävas. Nu nämnda konkurrensreglers anslutning till det föreslagna 4 kap. har funnits enklast kunna uppnås genom att gällande hänvisningar till bestraffningsreglerna vid fortsatt brott ersättas med föreskrifter att straffen för flera tjuvnadsbrott skola bestämmas efter den straffsats som är stadgad för enkelt brott. Till följd av dessa avvikelser från sakkunnigförslaget har 20 kap. 1 § kunnat lämnas orubbad.

De övriga ändringar i strafflagen som föreslagits av de sakkunniga ha funnits böra godkännas. Stadgandena i 25 kap. 15 § andra stycket ha kompletterats med föreskrift om ådömande av sådan påföljd som omtalas i första stycket av samma paragraf.

Övergångsbestämmelserna.

I fråga om övergångsbestämmelserna till ändringarna i strafflagen ha några sakliga avvikelser från sakkunnigförslaget icke funnits påkallade såvitt angår de stadganden som upptagits under punkterna 1, 2, 3 första stycket och 4.

Den i punkt 3 andra stycket upptagna föreskriften om sammanläggning av straff har ansetts kunna uteslutas, enär vad däri upptagits bör gälla även utan särskild bestämmelse.

Den i punkt 5 upptagna bestämmelsen — med avseende å tvångsuppfostran, som ådömts enligt 5 kap. 3 § i dess lydelse före lagen den 13 mars 1937 om ändrad lydelse av samma lagrum, ävensom förvaring och internering, vartill dömts enligt lagarna den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare och om internering av återfallsförbrytare — har i likhet med det motsvarande stadgandet i förslagets 4 kap. 9 § ansetts kunna utgå.

I punkt 6 ha de sakkunniga föreslagit en undantagsbestämmelse beträffande brott mot tryckfrihetsförordningen av innebörd att reglerna i 4 kap. 2 § om maximum för gemensamt bötesstraff ej skulle äga tillämpning vid bestämmande av straff för dylika brott, ändå att enligt tryckfrihetsförordningen brotten skulle straffas enligt allmän lag eller författning. Ifrågavarande

bestämmelse har funnits böra uteslutas. Den har syns överflödig med hänsyn därtill att strafflagens konkurrensregler icke torde kunna tillämpas å tryckfrihetsbrott i den mån dessa bestämmelser direkt strida mot tryckfrihetsförordningen, vilket är fallet med den i förevarande punkt åsyftade bestämmelsen i 4 kap. 2 § om maximum för böter som ådömas omedelbart i penningar.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 10 kap. 21 § rättegångsbalken.

Huvudregeln i 10 kap. 21 § rättegångsbalken innebär att brottmål skola handläggas och avdömas av domstolen i den ort där brottet förövats. Då någon begått flera brott, är emellertid denna regel underkastad väsentliga inskränkningar genom bestämmelserna i lagen den 22 februari 1924 angående domstols behörighet i fråga om upptagande av vissa brottmål. Även om brotten begåtts inom olika domstolars domvärjo, få de enligt denna lag i stor utsträckning upptagas vid en och samma domstol. När 1924 års lag icke är tillämplig, skall det i 10 kap. 21 § rättegångsbalken stadgade förvisningsförfarandet användas, med visst undantag beträffande ringa brott.

Såsom följd av de föreslagna nya konkurrensreglerna ha de sakkunniga ansett ändring erforderlig beträffande bestämmelserna i 10 kap. 21 § rättegångsbalken om förvisningsförfarandet. Enligt detta lagrum skall i fråga om ringa brott förvisning ske med undantag för fall då alla brotten äro ringa och tillika av olikartad beskaffenhet. Förslaget innebar att förvisning beträffande ringa brott skulle äga rum om brotten ägde gemenskap med varandra. I övrigt ändrades lagrummets lydelse i enlighet med stadgandet i 3 mom. kungörelsen den 18 december 1823 angående ändring av 10 kap. 21 § rättegångsbalken samt huru förhållas bör, då emot redan dömde personer yppas brott, varom rannsaking tillföre icke varit anställd. Stadgandet i 1823 års kungörelse föreslogs i samband därmed skola upphävas.

I yttrande av *häradshövdingen i Norra och Södra Vedbo domsaga* har gjorts gällande att det vore en nära nog nödvändig konsekvens av reglerna om gemensamt straff för den som på en gång tilltalats för flera brott, att brotten alltid handlades och avgjordes av en och samma domstol.

Stationskrigsrätten i Stockholm har anfört att upphävandet av stadgandet i 3 mom. av 1823 års kungörelse skulle föranleda tvivelsmål beträffande den fortsatta giltigheten av förordningen den 6 februari 1849, däri förklaras att stadgandet skulle tillämpas även i det fall att en person, jämte det han begått förbrytelse hörande till allmän domstol, tillika blivit ställd under tilltal för brott som bör upptagas vid krigsdomstol.

Ett konsekvent genomförande av principen om enhetsstraff för sammanträffande brott förutsätter att brotten genom processrättsliga anordningar kunna göras till föremål för enhetligt bedömande. Att i detta sammanhang påbjuda fullständig processuell enhetlighet för samtliga fall av flerfaldig

*Departements-
chefen.*

brottslighet synes dock ej vara lämpligt. Såsom de sakkunniga anfört möter det ej hinder att rannsakingen om varje brott får ske vid dess vanliga forum, om allenast straffets utmätande göres av en och samma domstol för alla brotten. På grund härav och med hänsyn även till att hithörande spörsmål lämpligen böra lösas i samband med en allmän rättegångsreform, torde någon omarbetning av gällande regler om forum i brottmål icke nu böra ifrågakomma. De sakkunnigas ändringsförslag beträffande nu ifrågavarande lagrum har i huvudsak ansetts böra godtagas. Viss jämkning har dock föranletts av att i 4 kap. 1 § strafflagen införts generellt medgivande att ådöma bötesstraff särskilt. Såsom konsekvens därav har det i fråga om mindre brott ansetts kunna få ankomma å domstolens prövning huruvida förvisning bör äga rum.

Den i ett yttrande gjorda erinran beträffande giltigheten, efter nu föreslagna ändringar, av förordningen den 6 februari 1849 har ej syntts äga fog, då 10 kap. 21 § rättegångsbalken lär gälla jämväl i förhållandet mellan krigsdomstol och allmän domstol.

Förslaget till lag om ändring i lagen den 24 september 1931 angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag).

I yttranden av *överståthållarämbetet* och styrelsen för *föreningen Sveriges stadsfiskaler* har anmärkts att beträffande fördelning av böter vilka ådömts som gemensamt straff för flera brott erfordrades närmare bestämmelser än den av de sakkunniga föreslagna, att domstolen skulle förordna om fördelningen efter brottens beskaffenhet.

*Departements-
chefen.* Med anledning av de avvikelser från sakkunnigförslaget som skett beträffande 4 kap. 1 § strafflagen har en formell omarbetning verkställt av de föreskrifter om särskilda bötesstraff, vilka enligt de sakkunnigas förslag skulle intagas såsom en ny paragraf i förevarande lag. Den föreslagna bestämmelsen om bötesfördelningen i fall då böter åläggas såsom gemensamt straff har i sak lämnats oförändrad. Att meddela mera ingående föreskrifter om fördelningen har ej ansetts nödvändigt eller ens möjligt. Nu omnämnda bestämmelser ha funnits lämpligen kunna upptagas såsom 2 § i lagen. Vad i 2 § för närvarande föreskrives om maximering av åklagares andel i dagsböter lär nämligen kunna uteslutas med hänsyn till stadgandena i lagen den 10 februari 1933 om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter m. m. I den av de sakkunniga föreslagna ändrade lydelsen av särskilda böteslagens rubrik har vidtagits en jämkning, enligt vilken rubriken skulle komma att bli 'lag med vissa bestämmelser om bötesstraff utom strafflagens område (särskild böteslag)'. Särskild övergångsbestämmelse i anledning av ifrågavarande lagändringar har syntts ej vara erforderlig.

Förslaget till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 9 april 1937 om verkställighet av bötesstraff.

8 §.

Enligt nuvarande lydelsen av denna paragraf må förvandling ej ske av böter understigande 5 dagsböter eller 25 kronor omedelbart i penningar. Då flera bötesstraff sammanträffa skall vad sålunda stadgas gälla de särskilda straffen. I anledning av införandet av enhetsstraff har, på sätt de sakkunniga föreslagit, sådan ändring i paragrafen synt påkallad att böter, vilka ådömts som gemensamt straff, ej må förvandlas med mindre straffet överstiger 10 dagsböter eller 50 kronor i penningböter.

9 §.

Enligt sakkunnigförslaget skulle till denna paragraf fogas ett nytt stycke av innehåll att, om bötfälld skulle undergå fängelse eller straffarbete i mer än två år i följd, förvandling ej finge ske av böter som ådömts innan han frigivits från straffanstalten. Förvandlingsstraff som redan ålagts men ej verkställts skulle förfalla. Liknande regler ha de sakkunniga föreslagit beträffande disciplinstraff enligt strafflagen för krigsmakten.

Svea hovrätt har funnit lämpligheten av ifrågavarande bestämmelser bära tagas under förnyad prövning.

Till stöd för sitt förslag att förvandlingsstraff i vissa fall skulle bortfalla vid sammanträffande med annat frihetsstraff ha de sakkunniga anfört, att det näppeligen borde anses föreligga något intresse av att låta dessa kortvariga straff bidra till höjning av strafftiden, då frihetsstraff omedelbart ådömts på längre tid än två år; en särskild beräkning av förvandlingsstraff i sådana fall framstode ofta såsom en onödig subtilitet. Vad de sakkunniga sålunda anfört torde visserligen i och för sig ej sakna fog. Å andra sidan torde emellertid gälla att verkställighet av förvandlingsstraffet i avsedda fall icke är förenat med några olägenheter samt att vid tillämpning i praxis av de föreslagna reglerna skulle uppkomma avsevärda svårigheter. Övervägande skäl ha synt tala för att ej upptaga de sakkunnigas förslag på denna punkt. I enlighet härmed har 9 § lämnats orubbad.

*Departements-
chefen.*

13 §.

I anledning av det i 4 kap. 2 § strafflagen föreslagna stadgandet, att böter som gemensamt straff för flera brott må sättas till högst 180 dagsböter, har förvandlingsskalan i enlighet med sakkunnigförslaget ändrats så, att 180 dagsböter komma att svara mot förvandlingsstraffets maximum, 90 dagars fängelse, vilket enligt nuvarande skala motsvarar 150 dagsböter.

14 och 18 §§.

Dessa paragrafer innehålla konkurrensregler för fall då flera bötesstraff skola förvandlas och då flera förvandlingsstraff sammanträffa. De av de sakkunniga föreslagna ändringarna ha delvis föranletts av ändringsförslag

rörande lagen om villkorlig straffdom, vilka av skäl som i det följande skola angivas ej funnits böra upptagas i detta sammanhang. Emellertid synes vidtagandet av ändringar i förevarande paragrafer av föreslagen in-
nebörd utgöra förutsättning för att en tillfredsställande reglering skall kunna
ernås av vissa konkurrensfall som kunna uppkomma vid tillämpning
av villkorlig dom. Förslag till revision av detta institut har framlagts av
särskilda sakkunniga i ett den 2 november 1937 avgivet betänkande (Statens
off. utredn. 1937: 38). Såsom framgår av detta betänkande har vid försla-
gets utarbetande blivit förutsatt att nu ifrågavarande ändringar i bötesverk-
ställighetslagen komma till stånd. På grund av vad sålunda anförts och
med hänsyn till de skäl, som i övrigt anförts till stöd för dessa ändringar
torde förslag böra framläggas härom. Vissa ändringar i de sakkunnigas
förslag ha vidtagits för underlättande av bestämmelsernas tillämpning. Så-
lunda har i 14 § andra stycket om nedsättning av förvandlingsstraff skett
en jämkning som medför att vid förvandling hänsyn icke behöver tagas till
tidigare ålagda förvandlingsstraff med mindre de äro verkställda. Härjämte
har i samma stycke intagits föreskrift för vissa fall då anledning till straff-
nedsättning föreligger endast beträffande ett eller några av de bötesstraff
som skola förvandlas. Till följd av dessa ändringar har nuvarande lydelsen
av 18 § första stycket kunnat bibehållas med en mindre jämkning. I övrigt
ha i 18 § införts bestämmelser svarande mot dem som föreslagits av de
sakkunniga, med det undantag att föreskrift icke ansetts erforderlig rörande
omedelbar verkställighet av sådana beslut som i paragrafen avses.

26 och 27 §§.

Den av de sakkunniga i 26 § andra stycket upptagna övergångsbestäm-
melsen har syntts vara obehövlig, och de i övrigt framställda ändringsför-
slagen ha ansetts böra förfalla till följd av den ståndpunkt som intagits
beträffande 9 § samt 14 § och 18 §§. Ifrågavarande paragrafer skola i enligt-
het härmed ej undergå någon ändring.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom.

En omläggning av strafflagens konkurrensregler enligt de föreslagna prin-
ciperna nödvändiggör ändringar även beträffande konkurrensbestämmelserna
i lagen angående villkorlig straffdom. Jämte det de sakkunniga föreslagit
sådana följdändringar ha de dessutom i sitt förslag behandlat vissa vid till-
ämpningen av nämnda lag uppkommande spörsmål, vilka äro fristående i
förhållande till konkurrenslagstiftningen i övrigt. Sedan förslaget framlagts
hava, såsom nyss omnämnts, inom justitiedepartementet tillkallade sakkun-
niga för revision av lagstiftningen om villkorlig dom avlämnat betänkande
med förslag i detta ämne. Detta förslag, i vilket sist berörda spörsmål jämväl
behandlats, har remitterats för yttrande till vissa myndigheter m. fl. Det
har under sådana förhållanden ansetts lämpligt att i detta sammanhang icke

vidtagas andra ändringar beträffande föreskrifterna om villkorlig dom än sådana som omedelbart föranledas av konkurrenslagstiftningens revision. I enlighet härmed har de sakkunnigas förslag blivit omarbetat såvitt angår 11 och 12 §§ i lagen angående villkorlig straffdom, varjämte vissa jämkningar skett beträffande 1, 13, 14 och 18 §§. Den i samband med 1937 års lagstiftning om bötesverkställigheten införda 12 a §, vilken enligt de sakkunnigas förslag skulle upphävas, har bibehållits. I sak överensstämmer det omarbetade förslaget i stort sett med de sakkunnigas förslag såvitt detta avsåg nödvändiga följdändringar till konkurrenslagstiftningen. Rörande de särskilda paragraferna må anföras följande.

1 §.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle bestämmelserna i 1 § tredje stycket i dess lydelse enligt lagen den 9 april 1937 upphävas, när desamma bleve överflödiga på grund av föreslagna ändringar i strafflagen för krigsmakten.

I yttrande över förslaget har *krigsrätten vid Upplands regemente*, med instämmande av *krigshovrätten*, riktat erinran mot att reglerna om gemensamt straff i vissa fall medförde att villkorlig dom ej kunde beviljas. Rörande denna fråga har anförts i huvudsak följande:

Enligt 1 § lagen angående villkorlig straffdom kan villkorlig dom ej beviljas där straff ådömes för brott för vilket straff är utsatt i strafflagen för krigsmakten, i annat fall än då straffet ådömes efter 8 kap. i sistnämnda lag. Om ett sådant brott, som i och för sig förskyller disciplinstraff, sammanträffar med brott mot allmän lag eller 8 kap. strafflagen för krigsmakten, vilket förskyller fängelse eller straffarbete, kan enligt nuvarande lag sistnämnda straff ådömas villkorligt medan disciplinstraff åläggas ovillkorligt. Enligt förslaget skall vid dylikt sammanträffande, vilket förekommer mycket ofta, ett gemensamt straff ådömas för samtliga brotten. Men då detta straff således är ådömt jämväl för brott, för vilket straff är utsatt i annan del av strafflagen för krigsmakten än 8 kap., blir resultatet att villkorlig dom icke kan tillämpas. Det otillfredsställande häruti ligger i öppen dag. Å andra sidan vore det lika otillfredsställande att låta den villkorliga domen i sådant fall omfatta även brott som förskyller disciplinstraff. Här föreligger alltså ett fall där av hänsyn till en rationell tillämpning av villkorlig dom gemensamt straff icke passar.

De nuvarande föreskrifterna i tredje stycket av denna paragraf bliva överflödiga i följd av ändringar som föreslås beträffande strafflagen för krigsmakten. Av skäl som anförts i det nyss återgivna yttrandet har det emellertid befunnits nödvändigt att ersätta berörda föreskrifter med bestämmelse för det fall att någon förskyller disciplinstraff jämte frihetsstraff, i fråga varom villkorlig dom må brukas. Bestämmelsen innebär att hinder ej skall anses föreligga mot beviljande av anstånd med frihetsstraffet samt att, om anstånd beviljas, disciplinstraffet skall ådömas särskilt.

*Departementets-
chefen.*

11 och 12 §§.

Stadgandet i 11 § första stycket motsvarar nuvarande föreskrifter i 11 § i den mån dessa avse fall då den villkorligt dömde begår nytt brott som förskyller fängelse eller straffarbete. Med anledning av den föreslagna 3 §

i 4 kap. strafflagen ha ordalagen något jämkats samt erinran införts att gemensamt straff skall ådömas under förutsättningar som i nämnda lagrum angivas, nämligen att genom den villkorliga domen ålagts fängelse eller straffarbete.

I 11 § andra stycket har upptagits bestämmelse för ett fall som för närvarande behandlas i 12 §, nämligen att villkorligt dömd övertygas om annat brott som begåtts före domen. Med hänsyn till det innehåll som givits 4 kap. 3 § strafflagen har bestämmelsen kunnat begränsas till fall då fängelse eller straffarbete ådömts samt jämväl det nyupptäckta brottet förskyller sådant straff. I övrigt är bestämmelsen i sak överensstämmande med den nuvarande.

Föreskrifter rörande de övriga konkurrensfall som nu beröras av 11 och 12 §§ ha sammanförts i den föreslagna 12 §. Dock har på grund av ändringarna i 14 § lagen om verkställighet av bötesstraff ej erfordrats bestämmelse svarande mot den som genom 1937 års lagstiftning införts i 12 § andra stycket. Därmed avsedda fall komma i stället att omfattas av 12 a §, vilken såsom förut nämnts lämnats formellt orubbad.

13, 14 och 18 §§.

Ändringarna av dessa paragrafer utgöra följd av ändringsförslagen beträffande 11 och 12 §§.

**Förslaget till lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1906
angående villkorlig frigivning.**

Bortsett från vissa redaktionella jämkningar överensstämmer förslaget med de sakkunnigas.

**Förslaget till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 15 juni 1935
om ungdomsfängelse.**

**Förslaget till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 13 mars 1937
om tvångsuppfostran.**

**Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 15 och 17 §§ lagen den 18 juni
1937 om förvaring och internering i säkerhetsanstalt.**

Av de sakkunniga framställda ändringsförslag beträffande 2 och 3 §§ lagen om ungdomsfängelse, 2, 3 och 15 §§ lagen om tvångsuppfostran samt 2 och 13 §§ lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt ha ej upptagits. I övrigt överensstämma förslagen i huvudsak med motsvarande av de sakkunniga framlagda förslag.

I ett av länsstyrelsen i Östergötlands län åberopat yttrande av direktören vid statens uppfostringsanstalt å Bona har hemställts om sådan ändring av 17 § lagen om tvångsuppfostran, att däri bleve stadgat att förordnande om tvångsuppfostran skall vara förfallet, därest den som är villkorligt utskriven från anstalten dömes till frihetsstraff för brott som förövats efter intagandet i anstalten.

De uteslutningar som enligt vad nyss omförmälts skett i förhållande till de sakkunnigas ändringsförslag ha föranletts av den omarbetning som ägt rum av deras förslag i fråga om villkorlig straffdom. Härav har också följt att i 20 § lagen om ungdomsfängelse bibehållits nuvarande föreskrift för det fall att den som erhållit villkorlig dom sedermera dömes till ungdomsfängelse. I övrigt ha allenast några redaktionella jämkningar företagits. Den i ett yttrande gjorda hemställan om ändring av 17 § lagen om tvångsuppfost-Departementss-
chefen. ran har sålunda ej ansetts böra vinna bifall. Det spörsmål som berörts i yttrandet var föremål för uppmärksamhet vid lagens tillkomst 1937 ävensom vid antagandet år 1935 av lagen om ungdomsfängelse. Tillräckliga skäl ha ej ansetts föreligga att nu intaga en annan ståndpunkt till frågan än den som då godtagits.

Det bör här anmärkas att lagarna om ungdomsfängelse och om tvångsuppfost-
fostran skola, jämlikt Kungl. Maj:ts kungörelse den 10 december 1937, träda i kraft den 1 januari 1938. Beträffande lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt lärer kunna förutsättas att den icke kommer att träda i kraft förrän efter den 1 januari 1939, vilken dag föreslås för ikraftträdandet av den nya konkurrenslagstiftningen.

Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 2 och 16 §§ lagen den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare.

Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 20 § lagen den 22 april 1927 om internering av återfallsförbrytare.

Dessa lagförslag överensstämma med de sakkunnigas förslag. Vissa formella jämkningar ha dock vidtagits.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten.

De i allmänna strafflagen för närvarande meddelade bestämmelserna om sammanträffande av brott samt om förening eller förändring av straff skola jämlikt 33 § strafflagen för krigsmakten lända till efterrättelse vid tillämpning av sistnämnda lag, likväl med iakttagande av de ytterligare eller skiljaktiga stadganden som däri förekomma. Beträffande brott som förskylla straffarbete, fängelse eller böter innehåller strafflagen för krigsmakten i hudsak ej andra särskilda stadganden än sådana som röra sammanträffande av dylikt brott med brott som förskyller disciplinstraff. Med avseende å ideell konkurrens föreskrives i 34 § strafflagen för krigsmakten, att vid tillämpning av 4 kap. 1 § allmänna strafflagen disciplinstraff ensamt skall åläggas därest det andra brottet kan försonas med böter. Vidare meddelas i 35 och 36 §§ strafflagen för krigsmakten stadganden om att disciplinstraff vid sammanträffande med straffarbete på viss tid eller fängelse skall enligt närmare angivna beräkningsgrunder övergå till sådan straffart.

Vad angår brott som förskyller disciplinstraff meddelas i strafflagen för krigsmakten särskilda bestämmelser som delvis bygga på andra grunder än

stadgandena i allmänna strafflagen. Den viktigaste av dessa bestämmelser är den som innefattas i 38 §. Där stadgas, att om någon på en gång övertygas om flera förseelser vilka ådraga disciplinstraff, för dessa förseelser skall bestämmas ett gemensamt straff. Detta får icke överstiga det i 22 § för varje slag av arreststraff utsatta högsta mått, nämligen 15 dagar för arrest utan bevakning och vaktarrest, 10 dagar för skärpt arrest och 6 dagar för sträng arrest. Dessa maxima komma således att gälla såväl vid enkel som vid flerfaldig brottslighet. I 39—41 §§ meddelas beträffande disciplinstraff stadganden motsvarande dem som i fråga om andra straff äro upptagna i 4 kap. 9 och 10 §§ allmänna strafflagen. Enligt 39 § skall vad i 38 § är stadgat om gemensamt straff lända till efterrättelse jämväl om någon, sedan disciplinstraff blivit honom ålagt, övertygas att förut hava begått annan förseelse, därå disciplinstraff bör följa. I 40 § föreskrives att där någon, sedan disciplinstraff blivit honom ålagt men innan han det till fullo undergått, ånyo gör sig skyldig till förseelse varå sådant straff bör följa, sistnämnda straff skall sammanläggas med det förra straffet eller, om detta var till någon del verkställt då ny förseelse begicks, med vad av samma straff då återstod, med iakttagande dock att sammanlagda straffet ej i något fall må överstiga vissa maximitider, nämligen 24 dagar för arrest utan bevakning och vaktarrest, 12 dagar för skärpt arrest och 8 dagar för sträng arrest. Till de nu nämnda stadgandena i 39 och 40 §§ äro fogade föreskrifter om avräkning av straff som redan verkställts. I 41 § stadgas visst undantag från 40 § för den händelse det först ålagda straffet förvandlats till fängelse eller straffarbete.

I 42 § meddelas vissa särskilda föreskrifter med avseende å förordnanden om verkställighet av straff. Enligt dessa bestämmelser, som innefatta avvikelse från gällande 13 § i 4 kap. allmänna strafflagen, skall förordnande om sammanläggning av flera disciplinstraff meddelas av vederbörande befälhavare, om förhållandet mellan brotten är sådant som avses i 40 §. I andra fall skola erforderliga förordnanden om förening eller sammanläggning av straff meddelas av krigsöverdomstolen eller av länsstyrelsen.

De sakkunniga ha uttalat att de föreslagna konkurrensbestämmelserna i allmänna strafflagen i princip borde gälla vid tillämpning av strafflagen för krigsmakten och således även i fall då disciplinstraff kan följa å ett eller flera av de sammanträffande brotten. Med avseende å brott som förskylla disciplinstraff ha emellertid vissa avvikelser funnits erforderliga. Sålunda har förslagits att brott som är belagt allenast med disciplinstraff icke skall tagas i beräkning vid bestämmande av maximum för gemensamt straff, då sådant brott sammanträffar med brott varå kan följa fängelse eller straffarbete på viss tid. Vidare har förslagits att, i händelse brott varå böter kan följa sammanträffar med brott som är belagt med disciplinstraff, dessa straff skola ådömas jämte varandra, såframt brotten ej förskylla straff i svårare straffart. Bestämmelser i nu angivna hänseenden ha införts i 34 §.

I fråga om bestraffningen av flera förseelser vilka böra beläggas med disciplinstraff skola enligt 35 § i sakkunnigförslaget nuvarande föreskrifter i 38 § i sak bibehållas. Däremot ha ej upptagits några bestämmelser svarende mot nuvarande 39—41 §§, vilka enligt förslaget skola upphävas. I stället ha föreslagits vissa stadganden dels om högsta strafftid vid sammanträffande av flera disciplinstraff och dels rörande samtidig bestraffning av flera förseelser. Dessa stadganden ha upptagits i 36 § samt i 186 § och en ny paragraf, 202 a §. Enligt 36 § skall, då flera disciplinstraff sammanträffa, sammanlagda strafftiden ej få överstiga 30 dagar för arrest utan bevakning och vaktarrest, 15 dagar för skärpt arrest och 10 dagar för sträng arrest. De föreslagna bestämmelserna i 186 § och 202 a § innebära, att om någon begått flera förseelser vilka äro att hänföra till disciplinmål, bestraffning för förseelserna i allmänhet skall åläggas på en gång, samt att om någon är angiven för sådan förseelse och för brott som tillhör krigsdomstols upptagande, båda skola hänskjutas till domstolen.

Utöver nyssnämnda bestämmelse om högsta sammanlagda strafftid ha i sakkunnigförslagets 36 § upptagits föreskrifter om straffförvandling då flera arreststraff av olika slag sammanträffa. I 37 § ha meddelats föreskrifter i detta avseende för fall då disciplinstraff sammanträffar med annat straff. De normer efter vilka förvandling i dessa fall skall ske överensstämja med dem som för närvarande gälla. De sakkunniga ha i 37 § jämväl upptagit en bestämmelse om bortfallande av disciplinstraff vid sammanträffande med fängelse eller straffarbete på längre tid än två år. Denna bestämmelse svarar mot den som beträffande bötesförvandlingsstraff föreslagits i 9 § lagen om verkställighet av bötesstraff.

I 38 § sakkunnigförslaget ha upptagits vissa föreskrifter rörande förordnanden om verkställighet av straff. Härutinnan har föreslagits att nuvarande bestämmelser i 42 § skola bibehållas såtillvida att det skall ankomma å befälhavaren att förordna om sammanläggning av flera disciplinstraff, då den straffskyldige ej tillika är förfallen till annat frihetsstraff. I andra fall skola erforderliga beslut om förening eller sammanläggning av straff enligt förslaget meddelas av länsstyrelsen i stället för av krigshovrätten; för det fall att överkrigsrätt är inrättad har nuvarande föreskrift däremot bibehållits.

Såsom följd av omarbetningen av konkurrensreglerna i 4 kap. allmänna strafflagen och de nu omnämnda ändringarna i strafflagen för krigsmakten ha de sakkunniga föreslagit flera andra ändringar i sistnämnda lag. Införandet av enhetsstraff har sålunda föranlett en jämkning av redaktionell innebörd i 20 §, vari meddelas bestämmelser att straff i vissa fall icke skola verkställas i militärhäkte. Av samma anledning ha i 33 § fjärde stycket och 90 § skett ändringar beträffande de i dessa lagrum stadgade förutsättningarna för inträdandet av vissa rättsverkningar. Den närmare innebörden av dessa ändringar skall omtalas i det följande. I 64, 71 och 131 §§ nu förekommande hänvisningar till särskilda paragrafer i 4 kap. allmänna strafflagen och till 34 § strafflagen för krigsmakten ha ändrats att avse

förslagets 4 kap. allmänna strafflagen och, där så erfordrats, 34 § strafflagen för krigsmakten. I samband härmed ha de efter lagändring den 5 juni 1936 kvarstående två styckena av 64 § sammanförts. Slutligen har förslagit att 43 §, som föreskriver att domstol i visst fall skall förordna om sammanläggning av straff, skall upphöra att gälla och i samband därmed att bestämmelsen i 207 § tredje stycket rörande uppskov med verkställighet av disciplinstraff skall underkastas viss jämkning.

*Departements-
chefen.*

Det synes icke kunna råda delade meningar om att, såsom de sakkunniga föreslagit, de nya konkurrensreglerna i allmänna strafflagen böra göras tillämpliga även på den militära strafflagens område. Vissa modifikationer i de allmänna reglerna äro emellertid erforderliga med hänsyn till disciplinstraffet. Vad de sakkunniga härutinnan föreslagit har i huvudsak ansetts böra godtagas. På några punkter har dock vid överarbetningen avvikelser i sakligt hänseende skett från förslaget, varjämte detta undergått vissa formella ändringar.

Beträffande brott som förskyller disciplinstraff må erinras att redan gällande lag innehåller en föreskrift om gemensamt straff för sådana brott. Förslagets genomförande medför emellertid såtillvida en ändring i förhållande till gällande rätt, att vid prövning huruvida disciplinstraff eller svårare straff bör åläggas, det ej längre blir avgörande vad varje brott i och för sig skulle ha förskyllt. Om fängelse ingår i straffskalan för något av brotten, kan sålunda gemensamt straff ådömas i denna straffart, även om brotten, bedömda vart för sig, icke skulle ha föranlett svårare straff än disciplinstraff. Och om ett av brotten ensamt finnes förskylla fängelse, skall ej såsom för närvarande jämte fängelsestraffet åläggas disciplinstraff för övriga brott, utan skall även i sådant fall gemensamt straff utmätas för samtliga brotten. Ett undantag från sistnämnda regel har dock ansetts erforderligt för det fall att någon jämte disciplinstraff finnes förskylla frihetsstraff som anses böra ådömas villkorligt. Härom har, såsom i det föregående nämnts, en särskild föreskrift intagits i det inom departementet omarbetade förslaget till ändrad lydelse av 1 § lagen angående villkorlig straffdom.

I fråga om disciplinstraff såsom gemensamt straff har i sakkunnigförslaget bibehållits den nuvarande absorptionsregeln, innebärande att straffet ej må sättas högre än vid enkelt brott. Härutinnan skall alltså gälla en avvikelse från principen om asperation vid bestraffning av sammanträffande brott. Anledning har ej syntts föreligga till avvikelse från förslaget i denna del. Ej heller har funnits skäl att frångå de sakkunnigas förslag att upphäva bestämmelserna i 39—41 §§. Beträffande motiven till detta förslag, mot vilket någon anmärkning icke förekommit i yttrandena, torde få hänvisas till betänkandet.

Rörande de särskilda paragraferna i strafflagen för krigsmakten, vilka beröras av de sakkunnigas förslag, må ytterligare anföras följande.

33 §.

Den i tredje stycket av denna paragraf intagna hänvisningen till allmänna strafflagens konkurrensbestämmelser har i förslaget jämkats till överensstämmelse med den föreslagna lydelsen av rubriken till 4 kap. sistnämnda lag.

I fjärde stycket av paragrafen upptages bestämmelse om skadeståndsskyldighet för krigsman, som utövar befäl å krigsmaktens fartyg, på grund av förseelse begången vid fartygets manövrering eller navigering. Härom stadgas för närvarande att den försumlige är fri från skadeståndsskyldighet, om svårare straff än disciplinstraff ej ådömes. Enligt den föreslagna lydelsen skall såsom förutsättning för befrielse angivas att förseelsen ej finnes förskylla svårare straff än disciplinstraff.

Beträffande sistnämnda ändringsförslag har i yttrande av *krigsrätten vid Upplands regemente*, vari *krigshovrätten* instämt, erinrats att, om för dylik förseelse och annat brott ålades fängelse eller straffarbete som gemensamt straff, för skadestandsfrågans avgörande måste ske en särskild prövning huruvida förseelsen ensam förskyllde disciplinstraff eller svårare straff. Denna prövning kunde ibland behöva företagas i överrätt eller i särskilt mål angående skadestånd. Det föreläge i sådant fall ett reellt behov av att förseelsen belades med särskilt straff, och det borde övervägas huruvida detta behov kunde tillgodoses genom undantag från regeln om enhetsstraff.

Den i nämnda yttrande berörda frågan lärer ej vara av större praktisk betydelse med hänsyn till att fall av åsyftad beskaffenhet torde bliva skälligen sällsynta. Erinras må ock att skadestandsfrågan i händelse av tvist alltid tillhör domstols prövning. På grund härav har någon undantagsbestämmelse för ifrågavarande fall ej ansetts lämpligen böra meddelas.

*Departements-
chefen.*

34 §.

I fråga om tillämpningen av enhetsstraff vid brott mot strafflagen för krigsmakten har *stationskrigsrätten i Karlskrona* erinrat, att beträffande åtskilliga brott högre strafflatituder vore föreskrivna för det fall att omständigheterna vore försvårande. Därest ett sådant brott, som i och för sig ej kunde anses begånget under försvårande omständigheter, sammanträffade med brott som vore belagda endast med disciplinstraff, borde möjlighet finnas att tillämpa den förhöjda strafflatituden för förstnämnda brott.

Rörande maximum för gemensamt straff vid sammanträffande av brott, varå kan följa fängelse eller straffarbete på viss tid, och brott som är belagt endast med disciplinstraff, har *stationskrigsrätten i Stockholm* gjort gällande att bärande skäl icke anförts till stöd för den föreslagna bestämmelsen att sistnämnda brott icke skulle föranleda höjning av straffmaximum.

Med avseende å fall då brott varå bötesstraff kan följa sammanträffar med brott som är belagt med disciplinstraff har av *krigsrätten vid Upplands regemente*, med instämmande av *krigshovrätten*, anförts följande:

Enligt den föreslagna bestämmelsen skola böter och disciplinstraff ådömas jämte varandra, såframt brotten ej finnas förskylla straff i svårare straffart. I den mån bestämmelsen omfattar fall som enligt gällande rätt bedömas såsom ideell konkurrens, innebär den att en brottslighet som för närvarande föranleder enhetligt straff i stället erhåller två särskilda straff. I en lagstiftning med syfte att i konkurrensfall principiellt införa gemensamt straff är det icke följdriktigt att, om också i mycket begränsad omfattning, tillskapa nya kumulerade straff i olika straffarter. De sakkunniga ha även ifrågasatt att, i likhet med vad nu gäller, i berörda fall disciplinstraff ensamt skulle åläggas, därest brotten begåtts genom samma handling. En sådan regel borde även omfatta de vida vanligare konkurrensfall som avses i 131 § strafflagen för krigsmakten och vilka i gällande rätt bestraffas med kumulerade särskilda straff. Det av de sakkunniga åberopade skälet — att det icke vore överensstämmande med principerna för förslagets behandling av den ideella konkurrensen att för alla fall av ifrågavarande slag föreskriva ådömande av allenast disciplinstraff — synes icke avgörande. I sådana fall där det icke vore tillfyllest att ådöma endast disciplinstraff lärer i allmänhet fängelse ingå i latituden och alltså gemensamt straff kunna ådömas i denna straffart.

*Departements
chefen.*

Beträffande det i ett yttrande framställda önskemålet rörande användningen i konkurrensfall av förhöjt straff, som finnes utsatt för fall då brott förövats under försvårande omständigheter, må hänvisas till vad som förut vid behandlingen av 4 kap. 2 § allmänna strafflagen yttrats angående motsvarande fråga vid tillämpning av nämnda lag.

Den av de sakkunniga föreslagna bestämmelsen att brott som är belagt allenast med disciplinstraff icke skall föranleda ökning av straffmaximum vid sammanträffande med brott, varå kan följa fängelse eller straffarbete på viss tid, har såsom nyss anmärkts föranlett en erinran. Till stöd för förslagets ståndpunkt, som innefattar avvikelse från den eljest genomförda grundsatsen om beräkning av maximum för gemensamt straff, kan, såsom de sakkunniga anfört, åberopas att den ökning av straffet för övriga brott, som enligt förslagets grundsatser kunde ifrågasättas, borde vara synnerligen obetydlig och skulle framstå såsom onödig med hänsyn till den lindriga beskaffenheten av de brott som endast äro belagda med disciplinstraff. Dessa skäl ha ansetts tillräckliga för att motivera bibehållande av det föreslagna stadgan-

Där brott varå bötesstraff kan följa sammanträffar med brott som är belagt med disciplinstraff, skola enligt förslaget bötesstraff och disciplinstraff ådömas jämte varandra såframt brotten ej förskylla straff i svårare straffart. Förslaget står på denna punkt i motsättning icke blott till den eljest genomförda principen om enhetsstraff utan även till gällande bestämmelse i 34 § om ådömande av endast disciplinstraff i fall då brotten begåtts genom samma handling. Vad de sakkunniga anfört till stöd för förslagets ståndpunkt — bland annat att med hänsyn till bötes- och disciplinstraffens beskaffenhet och olika användningsområden tillämpning av gemensamt straff i någon av dessa straffarter ej lämpligen borde påbjudas — synes emellertid ej innefatta hinder mot att i därför lämpade fall allenast disciplinstraff må efter

domstolens prövning åläggas. På grund härav har till den av de sakkunniga föreslagna bestämmelsen fogats föreskrift därom att disciplinstraff må åläggas såsom gemensamt straff, om särskilda skäl därtill föranleda.

36 §.

Beträffande den föreslagna bestämmelsen om högsta sammanlagda straff-tid vid sammanträffande av flera disciplinstraff har *krigsrätten vid Norrbot-tens regemente* uttalat, att förslaget i förhållande till gällande rätt innebure en ökning av maximitiden för sammanlagda disciplinstraff samt att krigs-rätten kände sig i viss mån tveksam gentemot denna förändring.

De i nuvarande 40 § föreskrivna maximitider som skola iakttagas vid sam-manläggning av flera disciplinstraff äro, såsom tidigare omnämnts, 24 dagar för arrest utan bevakning och vaktarrest, 12 dagar för skärpt arrest och 8 dagar för sträng arrest, medan maximitiderna enligt de sakkunnigas för-slag skola utgöra 30 dagar för arrest utan bevakning och vaktarrest, 15 da-gar för skärpt arrest och 10 dagar för sträng arrest. Såsom skäl för dessa ändringar har åberopats att de gällande maximitiderna ej avse fall, då nytt brott förövats medan tidigare ålagt straff verkställes, utan att i sådant fall kunde ske en tillökning motsvarande den del av det först ålagda straffet som var verkställd då det nya brottet förövades. Förslagets maximitider skulle däremot avse även nu berörda fall. Med hänsyn härtill och då den föreslagna tämligen obetydliga ökningen av maximitiderna ej torde kunna anses olämp-
 lig ur de synpunkter vilka eljest tala mot en utsträckning av disciplinstraf-fens varaktighet, ha förslagets ifrågavarande bestämmelser funnits böra bi-behållas.

Departements-
chefen.

37 §.

De sakkunniga hade i ett första stycke i denna paragraf upptagit stadgan-de att, om någon var dömd både till disciplinstraff och till böter, båda straf-fen skulle tillämpas. Detta stadgande har ansetts kunna uteslutas såsom överflödigt. I sakkunnigförslagets andra stycke voro intagna de förut om-nämnda bestämmelserna om strafförvandling vid sammanträffande mellan disciplinstraff och andra tidsbestämda frihetsstraff. Dessa bestämmelser ha bibehållits men underkastats vissa redaktionella jämkningar. Slutligen hade de sakkunniga som tredje stycke upptagit den i det föregående berörda be-stämmelsen om bortfallande av disciplinstraff, då den straffskyldige skulle undergå fängelse eller straffarbete i mer än två år i följd. Av skäl som an-förts i samband med det motsvarande stadgandet som föreslagits i 9 § lagen om verkställighet av bötesstraff har jämväl ifrågavarande bestämmelse i 37 § ansetts böra uteslutas.

90 §.

Enligt denna paragraf skall krigsman, som gjort sig skyldig till våld eller annan misshandel å underordnad krigsman, i vissa fall kunna avsättas eller,

om han hör till manskapet, av vederbörande befälhavare skiljas från sin anställning vid krigsmakten. En förutsättning härför är enligt paragrafens nuvarande lydelse att för brottet ådömes fängelse eller svårare straff. De sakkunniga ha i anledning av enhetsstraffets införande föreslagit den ändringen att förutsättningen för avskedande skall vara att brottet finnes förskylla fängelse eller svårare straff. I samband härmed har den i paragrafen förekommande hänvisningen till 29 § angivits skola avse även 28 §, vilket funnits påkallat med hänsyn till de ändringar 28 och 29 §§ undergått genom lag den 5 juni 1936.

Rörande förstnämnda ändringsförslag har *krigsrätten vid Upplands regemente* i sitt av *krigshovrätten* åberopade yttrande erinrat, att det enligt förslaget kunde inträffa att sedan domstol ådömt gemensamt straff för misshandel enligt 90 § och annat brott, det ankomme på vederbörande befälhavare att pröva vilket straff misshandelsbrottet ensamt skulle ha förskyllt. Det vore därför till fördel om i 90 § avsedda misshandelsbrott undantoges från regeln om gemensamt straff.

Departements-
chefen.

Den praktiska betydelsen av en undantagsföreskrift av nyss angivet slag måste anses vara mycket ringa. Därest fall av åsyftad beskaffenhet någon gång skulle inträffa, läser någon olägenhet ej behöva befaras av att befälhavaren får verkställa en straffprövning som till sin natur icke skiljer sig från den honom åliggande prövningen huruvida visst brott må behandlas i den för disciplinmål stadgade ordningen. Med hänsyn härtill har det ej ansetts påkallat att införa någon undantagsbestämmelse för ifrågavarande fall.

Ö v e r g å n g s b e s t ä m m e l s e r n a .

I anledning av att det i sakkunnigförslagets 37 § tredje stycket upptagna stadgandet icke bibehållits har en därmed sammanhängande övergångsbestämmelse kunnat uteslutas. I övrigt ha de föreslagna övergångsbestämmelserna underkastats mindre formella ändringar.

Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 82 § lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

Den av de sakkunniga föreslagna ändringen av 82 § krigsdomstolslagen utgör följd av ändringsförslaget beträffande strafflagen för krigsmakten och innebär borttagande av det hinder mot omedelbar verkställighet av disciplinstraff som för närvarande finnes stadgat för fall då den dömde tillika blivit fälld till annat frihetsstraff eller böter. Därjämte har den i paragrafen förekommande hänvisningen till 35 och 39 §§ strafflagen för krigsmakten ändrats att avse de föreslagna 36 och 37 §§.

I anledning av de föreslagna ändringarna i strafflagen för krigsmakten har *krigsrätten vid Upplands regemente* hemställt att krigsdomstolslagen måtte kompletteras med bestämmelser om krigsdomstols behörighet att upptaga

åtal för sammanträffande brott. Denna hemställan har biträts av *krigshovrätten*. Till stöd för nämnda hemställan har krigsrätten anfört följande:

Vissa av de konkurrensformer som genom förslaget avskaffas såsom grundläggande för straffets bestämmande vid sammanträffande av brott äga därjämte en processuell betydelse i fråga om krigsdomstols behörighet. I vissa fall av såväl ideell konkurrens som fortsatt brott är krigsdomstol behörig att bedöma hela den konkurrerande brottsligheten även om däri ingår, utom brott som omfattas av behörighetsregeln i 39 § krigsdomstolslagen, jämväl brott enligt allmän lag som eljest skulle åtalats vid allmän domstol. Det torde emellertid förhålla sig så, att några fullt klara gränser för krigsdomstols behörighet i konkurrensfallen hittills icke uppdragits i rättspraxis. Den osäkerhet som i detta avseende nu råder blir emellertid väsentligt större i framtiden, sedan bestämmelserna om ifrågavarande konkurrensformer upphävts i allmänna strafflagen och i 34 §§ strafflagen för krigsmakten. Särskilt ligger den faran nära till hands att, sedan första stycket i nämnda paragraf upphävts men 131 § samma lag bibehållits, en bokstavstolkning av 39 § krigsdomstolslagen kan leda till att krigsdomstols behörighet att bedöma ideellt konkurrerande brottslighet begränsas till de i 131 § strafflagen för krigsmakten omförmälda ideella konkurrensfallen.

De sakkunnigas ändringsförslag beträffande krigsdomstolslagen har syntts *Departementets chefen.* böra godtagas.

I anledning av den gjorda hemställan om komplettering av föreskrifterna om krigsdomstols behörighet må anmärkas, att det torde kunna ifrågasättas huruvida 34 § strafflagen för krigsmakten i och för sig är avgörande för sådan domstols behörighet att upptaga åtal för brott mot allmän lag, då brottet konkurrerar ideellt med brott enligt strafflagen för krigsmakten. Den behörighet som i praxis ansetts tillkomma krigsdomstol i detta hänseende synes ha sin grund snarare i det faktiska förhållandet att brotten begåtts genom samma handling än däri att 34 § innehåller ett specialstadgande om tillämpning av allmänna strafflagens föreskrift om enhetsstraff för sådana brott. Den omständigheten att flera brott begåtts genom samma handling har i rättstillämpningen tillmätts självständig processuell betydelse i fråga om doms rättskraft och har också föranlett den särskilda bestämmelsen i 19 § 2. promulgationsförordningen till allmänna strafflagen rörande allmän åklagares åtalsrätt. Det synes med hänsyn härtill icke böra anses att upphävandet av specialreglerna i strafflagstiftningen angående den ideella konkurrensen erhåller betydelse för frågan om krigsdomstolarnas behörighet.

I enlighet med vad i det föregående anförts ha upprättats förslag till

- 1) lag om ändring i vissa delar av strafflagen;
- 2) lag om ändrad lydelse av 10 kap. 21 § rättegångsbalken;
- 3) lag om ändring i lagen den 24 september 1931 (nr 328) angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag);
- 4) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 9 april 1937 (nr 119) om verkställighet av bötesstraff;

5) lag om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1918 (nr 531) angående villkorlig straffdom;

6) lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1906 (nr 51 s. 9) angående villkorlig frigivning;

7) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 15 juni 1935 (nr 343) om ungdomsfängelse;

8) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 13 mars 1937 (nr 75) om tvångsuppfostran;

9) lag angående ändrad lydelse av 15 och 17 §§ lagen den 18 juni 1937 (nr 461) om förvaring och internering i säkerhetsanstalt;

10) lag angående ändrad lydelse av 2 och 16 §§ lagen den 22 april 1927 (nr 107) om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare;

11) lag angående ändrad lydelse av 20 § lagen den 22 april 1927 (nr 108) om internering av återfallsförbrytare;

12) lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten;

13) lag angående ändrad lydelse av 82 § lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

¹ De under 2)—11) och 13) upptagna lagförslagen, vilka äro lika lydande med motsvarande vid propositionen fogade lagförslag, ha här uteslutits.

F ö r s l a g

till

L a g**om ändring i vissa delar av strafflagen.**

Härigenom förordnas, *dels* att 4 kap. 9—11 och 13 §§ strafflagen¹ skola upphöra att gälla, *dels* att 2 kap. 3, 4 och 8 §§, överskriften till 4 kap. och 1—8 §§ i samma kap., 10 kap. 9 och 14 §§, 13 kap. 2 §, 19 kap. 21 §, 20 kap. 8 § och 9 § 1 mom. samt 25 kap. 15, 18 och 22 §§ nämnda lag² skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels ock* att till 16 kap. 3 § samma lag³ skall fogas ett nytt moment av nedan angivna lydelse:

2 KAP.**3 §.**

Straffarbete skall ådömas på livstid, eller på viss tid ej under två månader eller över tio år, där ej annat följer av vad i 4 kap. 2 § sägs.

4 §.

Fängelse kan — — — gäldande saknas.

Fängelse, som omedelbart för brott ådömes, må ej sättas under en månad eller över två år, där ej annat följer av vad i 4 kap. 2 § sägs.

8 §.

Böter ådömas i dagsböter. Antalet dagsböter bestämmes efter brottets beskaffenhet och vare minst en, högst etthundratjugu, där ej annat följer av vad i 4 kap. 2 § sägs. Dagsboten fastställles i penningar till belopp från och med en till och med trehundra riksdaler riksmünt, efter ty prövas skäligt med hänsyn till den sakfälldes inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet

¹ Senaste lydelse, se beträffande 9, 11 och 13 §§ 1906:51 s. 1 och beträffande 10 § 1909:58 s. 5.

² Senaste lydelse, se beträffande 2 kap. 3 § 1906:51 s. 1, 4 § 1906:51 s. 1 och 1937:119 samt 8 § 1931:327, beträffande 4 kap. 1 § 1936:244, 2 § 1906:51 s. 1, 4 § 1921:288, 7 § 1884:21 s. 1 och 1937:121 samt 8 § 1906:51 s. 1, beträffande 10 kap. 9 § 1914:328 och 14 § 1906:42 s. 1, beträffande 19 kap. 21 § 1910:70 s. 1, beträffande 20 kap. 8 § 1918:268 samt 9 § 1890:33 s. 1 och 1937:242, beträffande 25 kap. 15 § 1909:31 s. 2 och 1936:244 samt 22 § 1909:31 s. 2.

³ Senaste lydelse, se 1921:288, 1936:244 och 1937:464.

och ekonomiska förhållanden i övrigt. Är brottet ringa, må dagsbotens belopp därefter jämkas. Minsta bötesstraff vare fem riksdaler.

Där enligt — — — fem riksdaler.

Böter tillfalla kronan.

4 KAP.

Om sammanträffande av brott samt om förändring av straff; så ock om återfall i brott.

1 §.

Skall någon dömas för flera brott, varde gemensamt straff ådömt, evad brotten begåtts genom samma handling eller genom skilda handlingar. För brott som finnes förskylla böter må dock bötesstraffet ådömas jämte straff för övriga brott, om särskilda skäl därtill föranleda.

I fråga om ådömande av straff varom förmäles i 2 kap. 15 § är nedan i 7 § stadgat.

2 §.

Gemensamt straff må ej understiga det svåraste av de lägsta straff som för brotten äro utsatta i lagen eller överstiga de högsta straffen sammanlagda med varandra. Dock må, om det svåraste av de högsta straffen är fängelse eller straffarbete på viss tid, det straffet ej överskridas med mer än två år. Böter såsom gemensamt straff må ej överstiga etthundraåttio dagsböter eller femhundra riksdaler; dagsböter ådömas, om sådant straff är stadgat för något av brotten.

3 §.

Varder den, som genom laga kraftvunnet utslag för brott dömts till fängelse eller straffarbete på viss tid, därefter övertygad om brott som förövats innan verkställighet av nämnda straff börjat; finnes han jämväl för sistnämnda brott förskylla sådant straff, då skall gemensamt straff för brotten ådömas och så bestämmas som hade han på en gång varit för dem lagförd. Övertygas han samtidigt om brott, som är begånget sedan han börjat undergå förstnämnda straff, må ock det brottet straffas gemensamt med de övriga.

Från gemensamt straff, vartill dömes jämlikt 1 mom., skall avräknas vad den dömde kan hava utstått av det förut ådömda straffet.

4 §.

Förekommer till verkställighet utslag, varigenom någon dömts till fängelse eller straffarbete på viss tid, och finnes att brottet förövats innan den dömde börjat undergå dylikt straff som för annat brott blivit honom ålagt; då skall gemensamt straff för brotten bestämmas med tillämpning av stadgandena i 3 §. Om förening av straff som nu sagts göre allmän åklagare, efter anmälan av Konungens befallningshavande, framställning hos första domstol i något av målen.

Domstolen må ej meddela beslut om förening av straff utan att den dömden erhållit tillfälle att yttra sig. Om fullföljd av talan mot sådant beslut gälle vad stadgat är om överklagande av utslag i brottmål. Beslutet skall, där ej annorlunda förordnas, lända till efterrättelse ändå att klagan däremot föres. Utan avbidan på beslut om förening av straff må ettdera straffet verkställas.

5 §.

Dömes någon till straffarbete på livstid, förfalle annat frihetsstraff och böter som han tillika förskyllt.

Förekomma till verkställighet på en gång utslag, varigenom någon dömts till straffarbete på viss tid, samt utslag, enligt vilket han har att undergå fängelse, vare sig det omedelbart ådömts eller utgör förvandlingsstraff, skall, där ej sådant fall föreligger som i 4 § avses, fängelsestraffet övergå till straffarbete. Beslut härom meddelas av Konungens befallningshavande.

6 §.

Vid tillämpning av 2—5 §§ anses viss tids fängelse svara mot straffarbete under hälften så lång tid.

Vid beräkning av högsta gemensamma straff för brott, varå kan följa fängelse eller straffarbete, samt brott, som ej är belagt med svårare straff än böter, skall bötesstraff anses motsvara det fängelse som skolat följa vid böternas förvandling. Vid beräkning av högsta och lägsta gemensamma straff i dagsböter, där något av brotten är belagt med böter omedelbart i penningar, skall varje påbörjat bötesbelopp av fem riksdaler anses lika med en dagsbot.

Uppkommer vid sammanläggning eller avräkning av straff brutet månads-tal, skall halv månad räknas till femton dagar; brutet dagatal förfaller.

7 §.

Vad i 1—4 §§ är stadgat om gemensamt straff skall i tillämpliga delar gälla, där någon för flera brott i samma befattning förskyller avsättning från befattningen eller mistning därav på viss tid.

I andra fall varde straff som nu sagts särskilt ådömt.

8 §.

Där något av de brott för vilka gemensamt straff ådömes är sådant som i 2 kap. 7 § sägs, må kunna till skärpning dömas.

Är av straff, som med varandra sammanläggas, någotdera förbundet med skärpning, varde den tillämpad; äro två eller flera av straffen förbundna med skärpning, tillämpas den skärpning som är svårast eller, där skärpningarna äro lika svåra, en av dem. En dags skärpning med mörkt enrum anses svara mot två dagars skärpning endast genom hårt nattläger. Där skärpningar efter denna grund finnas lika svåra, tillämpas skärpningen med mörkt enrum. Går i fall som här är sagt strafftiden över två år, vare skärpningen förfallen.

Äro i fall, då från ådömt straff skall avräknas straff som redan verkställt, båda straffen förbundna med skärpning, varde verkställd skärpning jämväl avräknad från den senare ådömda i enlighet med de i 2 mom. för jämförelse mellan olika skärpningar stadgade grunder.

10 KAP.

9 §.

Göra upprorsmän våld å person, eller bryta eller förstöra de hus, eller plundra eller fördärva de annan egendom; då skola de dömas, anstiftare och anförare till straffarbete från och med två till och med tio år, och annan deltagare i upproret till sådant arbete i högst sex år; varde ock för våld eller annan brottslig gärning, som vid uppror begås, gärningsmannen straffad efter ty i 4 kap. skils.

14 §.

Var som, muntligen inför menighet eller folksamling, eller i skrift, den han utspritt eller utsprida låtit, uppmanar till våld å person eller egendom eller till annat brott, varde, där ej uppmaningen särskilt med straff belagd är, dömd till böter eller fängelse. Avsåg uppmaningen brott, varå strängare straff än fängelse kan följa, eller voro eljest omständigheterna synnerligen försvårande, då må till straffarbete i högst fyra år dömas. Är den skyldige i följd av uppmaningen förfallen till straff för delaktighet i brott, som därå följt, gälle vad i 4 kap. stadgas.

Där någon — — — 1 mom. sägs.

Har någon — — — eller fängelse.

Vad i — — — åsyftade verkan.

13 KAP.

2 §.

Har någon genom mened bidragit därtill, att den, som oskyldig är, blivit fälld till straff, det han till fullo eller till någon del undergått; vare ock menedaren förfallen till straff efter 16 kap. 3 §; och gånge, vid straffens tillämpning, som i 4 kap. skils.

16 KAP.

3 §.

Dömdes den tilltalade jämväl för annat brott än det, för vilket han falskeligen angivits, bestämmes straffet för angivaren såsom i 1 mom. är stadgat efter det straff sistnämnda brott skulle hava förskyllt.

19 KAP.

21 §.

Har någon, i uppsåt att annan till liv eller hälsa skada eller att förstöra eller skada annans egendom eller med vetskap om annans uppsåt till sådant brott för att honom därvid tillhandagå, tillverkat, anskaffat eller förvarat sprängämne; varde dömd till straffarbete i högst två år eller fängelse. Varder medelst sprängämnet brott, som därmed åsyftat var, begånget, eller göres försök till sådant brott i fall, där försöket är i lagen med straff belagt, och skall ej gärningen straffas efter ty i 6 § stadgas; gånge vid straffets bestämmande som i 4 kap. sägs.

Har den — — — straff fri.

20 KAP.

8 §.

Varder någon — — — stöld straffas.

Går sammanlagda värdet ej över trettio riksdaler; straffes såsom för ett snatteribrott.

9 §.

Har någon å särskilda ställen eller tider begått stöld eller inbrott, eller sådant brott och snatteri, och varder han därför på en gång lagförd; straffes såsom för en stöld eller ett inbrott, och må straffet förhöjas till straffarbete i ett år utöver den för det svåraste fallet bestämda högsta strafftiden.

25 KAP.

15 §.

Underlåter eller försummar ämletsman vid statens kanal- eller slussverk eller annan sådan vattenbyggnad eller järnvägsanläggning vad honom, till förekommande av olyckshändelse, åligger att iakttaga, så att skada lätteligen ske kan; dömes till fängelse eller böter. Var vållandet synnerligen grovt, må dömas till straffarbete i högst två år. Finnes den felaktige hava för brottet förskyllt fängelse, skall han, om skäl därtill äro, tillika avsättas. Prövas den felaktige förfallen till straffarbete, varde avsatt, och förklare domstolen att han ej vidare må i dylik befattning nyttjas.

Sker sådan underlåtenhet eller försummelse uppsåtligen; varde den brottslige avsatt samt dömd till straff efter 19 kap. 11 § och påföljd som i 1 mom. sägs.

18 §.

Innefattar förbrytelse, som i 16 eller 17 § sagd är, tillika annat uppsåtligt brott eller sådant vållande, varå straff efter denna lag följa bör; gånge som i 4 kap. stadgas.

22 §.

Vad om — — — tjänsteärende förrätta.

Skall, till följd av Konungens förordnande, vad i 19 kap. 11 och 12 §§ om statens kanal- eller slussverk eller annan sådan vattenbyggnad eller järnvägsanläggning stadgat är, tillämpas å dylik inrättning, som av enskilda personer, menigheter eller bolag gjord är; varde ock därvid anställd person för brott av sådan beskaffenhet, som i 15 § nämnd är, straffad efter de i samma § stadgade grunder; och förklare domstolen, om brottet uppsåtligen skett eller den brottslige därför finnes förskylla straffarbete, att han ej sedermera må kunna i dylik allmän befattning nyttjas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939; och skall i avseende härå iakttagas följande:

1. Genom denna lag upphäves vad i lag eller särskild författning finnes däremot stridande. I stället för bestämmelse av innebörd, att för brott tilltalad, som fortsätter sitt brottsliga förfarande, skall dömas till särskilt straff för varje gång åtal äger rum, gälle att såsom särskilt brott skall anses vad han före varje åtal förbrutit; och skall föreskrift rörande högsta sammanlagda straff för sådana brott iakttagas vid bestämmande av gemensamt straff för brotten.

2. Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

3. I äldre lag givna bestämmelser om sammanträffande av brott och om förening eller förändring av straff — därvid beträffande 4 kap. 7 § skola iakttagas stadgandena i lagen den 9 april 1937 om ändring i vissa delar av strafflagen — skola äga tillämpning med avseende å straff som ålagts eller åläggas i mål, vilket av första domstol avgjorts före den 1 januari 1939.

Där i sådant mål straff blivit någon för visst brott ålagt, skall vad nu sagts gälla även beträffande straff för annat brott, såframt detta förövats

antingen innan förstnämnda straff ålades eller därefter innan verkställighet av straffet började,

eller ock, före den 1 januari 1939, efter det straffet började verkställas men innan det blivit till fullt verkställt.

4. Vid ådömande jämlikt nya lagen av gemensamt straff för brott, som förövats före den 1 januari 1939 och enligt äldre lag skolat straffas med tillämpning av 4 kap. 1 eller 3 §, iakttages att brotten ej må föranleda högre straff än vad därå efter äldre lag kunnat följa.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten.

Häri genom förordnas, dels att 39—43 §§ strafflagen för krigsmakten skola upphöra att gälla, dels att 20, 33—38, 64, 71, 90, 131, 186 och 207 §§ nämnda lag¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, dels ock att till samma lag skall fogas en ny paragraf, betecknad 202 a §, av nedan angivna lydelse:

20 §.

Vad i 19 § stadgas äge ej tillämpning, om straffet ålagts såsom gemensamt straff för brott som där avses och annat brott, ej heller om med straffet skall förenas eller sammanläggas annat straff, som icke bör, efter vad i nämnda § är sagt, verkställas i militärhåkte.

33 §.

Är någon — — — sig skyldig.

Ej skall — — — år dömas.

I övrigt skall vad i allmän lag finnes stadgat om delaktighet i brott, om sammanträffande av brott, om förändring av straff, om återfall i brott och om särskilda grunder, som utesluta, minska eller upphäva straffbarhet, lända till efterrättelse vid tillämpning av denna lag, likväl med iakttagande av de ytterligare eller skiljaktiga stadganden, som däri förekomma; skolande vad i allmän lag finnes stadgat om tillgodoräknande av häktningstid äga motsvarande tillämpning i disciplinmål.

I fråga om skadestånd gälle ock allmän lag. Har krigsman, som under utövande av befäl å krigsmaktens fartyg är ansvarig för dess säkerhet, vid fartygets manövrering eller navigering begått förseelse, som i 130 § sägs, vare dock, där han ej finnes förskylla svårare straff för förseelsen än disciplinstraff, icke skyldig att gälda skada eller kostnad, som genom förseelsen tillskyndats kronan eller annan.

34 §.

Skall någon fällas till ansvar för flera brott, varde gemensamt straff ålagt ändå att brotten eller något av dem är belagt med disciplinstraff. Där brott

¹ Senaste lydelse, se beträffande 33 § 1921:289, beträffande 36 § 1937:126 och beträffande 64 § 1936:245.

som är belagt allenast med disciplinstraff sammanträffar med brott varå kan följa fängelse eller straffarbete på viss tid, må det gemensamma straffet ej överstiga högsta straffet för sistnämnda brott.

Sammanträffar brott varå bötesstraff kan följa med brott som är belagt med disciplinstraff, och finnas brotten ej förskylla gemensamt straff i svårare straffart, skola böter och disciplinstraff ådömas jämte varandra; dock må disciplinstraff ådömas såsom gemensamt straff, om särskilda skäl därtill föranleda.

Är brottslig handling belagd med straff dels efter 10 kap. 1, 2 eller 5 § allmänna strafflagen, dels efter 7 eller 12 kap. i denna lag, må nämnda lagrum i allmänna strafflagen icke tillämpas.

35 §.

Disciplinstraff såsom gemensamt straff för flera brott må icke överstiga det i 22 § för varje slag av arreststraff utsatta högsta mått.

36 §.

Förekomma till verkställighet på en gång flera beslut genom vilka någon blivit fälld till särskilda disciplinstraff, skola straffen med varandra sammanläggas till ett arreststraff av det slag straffen tillhöra eller, om de äro av olika slag, det svåraste något av dem tillhör. Därvid skall en dags arrest utan bevakning anses svara mot en halv dags vaktarrest, en dags vaktarrest mot en halv dags skärpt arrest och en dags skärpt arrest mot sträng arrest under två tredjedels dag; uppkommer brutet dagatal, vare det förfallet.

Sammanlagda strafftiden må ej överstiga trettio dagar om straffet är arrest utan bevakning eller vaktarrest, femton dagar om det är skärpt arrest och tio dagar om det är sträng arrest.

Vad här stadgats skall iakttagas jämväl där det ena straffet jämlikt 37 § övergått till fängelse eller straffarbete då det andra straffet skall verkställas.

37 §.

Förekomma på en gång till verkställighet dels beslut varigenom någon ålagts fängelse eller straffarbete på viss tid eller förvårdningsstraff för böter dels ock beslut varigenom han fällts till disciplinstraff, skall disciplinstraffet övergå till fängelse. Därvid skall varje dags arrest utan bevakning anses svara mot en halv dags fängelse, varje dags vaktarrest mot en dags fängelse, varje dags skärpt arrest mot två dagars fängelse och varje dags sträng arrest mot tre dagars fängelse; uppkommer brutet dagatal, vare det förfallet.

38 §.

På vederbörande befälhavare ankomme att förordna om sammanläggning av disciplinstraff.

Är den straffskyldige tillika förfallen till annat frihetsstraff, eller förekomma eljest på en gång till verkställighet flera beslut genom vilka någon blivit fälld till särskilda frihetsstraff, göre befälhavaren om förhållandet anmälan

hos Konungens befallningshavande eller, där överkrigsrätt är inrättad, hos överkrigsrätten, varefter i fråga om straffens förening eller sammanläggning förfares efter de i denna lag och allmänna strafflagen stadgade grunder. Vad nu sagts gälle ock där hos befälhavaren blott ett straffbeslut förekommer till verkställighet, såframt anledning föreligger därtill att straffet bör förenas eller sammanläggas med annat straff samt fråga ej är allenast om disciplinstraff.

64 §.

Göra upprorsmän våld å person, eller bryta eller förstöra de hus, eller plundra eller fördärva de annan egendom; straffes anstiftare eller anförare med straffarbete på livstid eller från och med tre till och med tio år och annan deltagare i upproret med straffarbete från och med ett till och med åtta år; varde ock för våld eller annan brottslig gärning, som vid uppror begås, gärningsmannen straffad efter ty i 4 kap. allmänna strafflagen skils.

71 §.

Var som muntligen inför samlat krigsfolk eller i skrift, den han bland krigsfolket utspritt eller utsprida låtit, uppmanat eller annorledes sökt förleda till ohörsamhet mot förmans eller överordnads befallningar i tjänsten eller sökt upphetsa till ovilja mot krigstjänsten, varde, där ej gärningen är att anse såsom uppmaning eller förledande till uppror, varom i 68 § förmäles, dömd till fängelse, eller, i lindrigare fall, till disciplinstraff. Voro omständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst två år dömas. Är den skyldige i följd av gärningen förfallen till straff för delaktighet i brott, som därå följt, gälle vad i 4 kap. allmänna strafflagen och 34 § denna lag är sagt.

Lag samma — — — åsyftade verkan.

90 §.

Gör krigsman — — — disciplinstraff dömas.

Har krigsman, som förut undergått straff för brott, varom sägs i denna §, inom fem år efter straffets fullbordande ånyo gjort sig skyldig till sådant brott, och finnes han för det brott förskylla fängelse eller svårare straff, då må, ändå att sådant fall ej är för handen, som i 28 eller 29 § avses, den brottslige tillika, om han är officer eller underofficer, dömas till avsättning och, om han hör till manskapet, av vederbörande befälhavare skiljas från sin anställning vid krigsmakten, ifall han genom sitt förfarande prövas hava förspillt den aktning och tillit, som bör tillkomma hans befälsställning.

131 §.

Innefattar förbrytelse, som i 129 eller 130 § sägs, tillika annat uppsåtligt brott eller sådant vållande, varå straff efter denna eller allmän lag bör följa; gånge som i 4 kap. allmänna strafflagen och 34 § denna lag stadgas.

186 §.

Är någon på en gång angiven för förseelse, som i 185 § avses, och för brott, som tillhör krigsdomstols upptagande, skola de båda hänskjutas till domstolen.

202 a §.

Har befälhavaren genom angivelse eller eljest erhållit kunskap om att någon begått flera förseelser, skall bestraffning för förseelserna på en gång åläggas, där ej synnerliga skäl däremot äro.

207 §.

Disciplinstraff, som — — — genast verkställas.

Är den — — — eller uppehållas.

Hålles tilltalad häktad för brott, som hör till domstols upptagande, må disciplinstraff ej bringas till verkställighet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1939.

Genom lagen upphäves vad i lag eller särskild författning finnes däremot stridande. Förekommer hänvisning till lagrum som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas. Beträffande brott som förövats före den 1 januari 1939 skall i fråga om disciplinstraff tillämpas vad i 39—42 §§ äldre lag stadgats.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 3 mars 1938.

N ä r v a r a n d e:

justitierådet AFZELIUS,
regeringsrådet ASCHAN,
justitieråden FORSBERG,
SANDSTRÖM.

Enligt lagrådet den 30 december 1937 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 17 december 1937, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen oförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om ändring i vissa delar av strafflagen;
- 2) lag om ändrad lydelse av 10 kap. 21 § rättegångsbalken;
- 3) lag om ändring i lagen den 24 september 1931 (nr 328) angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag);
- 4) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 9 april 1937 (nr 119) om verkställighet av bötesstraff;
- 5) lag om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1918 (nr 531) angående villkorlig straffdom;
- 6) lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1906 (nr 51 s. 9) angående villkorlig frigivning;
- 7) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 15 juni 1935 (nr 343) om ungdomsfängelse;
- 8) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 13 mars 1937 (nr 75) om tvångsuppfostran;
- 9) lag angående ändrad lydelse av 15 och 17 §§ lagenⁿ den 18 juni 1937 (nr 461) om förvaring och internering i säkerhetsanstalt;
- 10) lag angående ändrad lydelse av 2 och 16 §§ lagen den 22 april 1927 (nr 107) om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare;
- 11) lag angående ändrad lydelse av 20 § lagen den 22 april 1927 (nr 108) om internering av återfallsförbrytare;
- 12) lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten; samt
- 13) lag angående ändrad lydelse av 82 § lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn N. Regner.

Förslagen föranledde följande yttranden.

Förslagen i allmänhet.

Justitierådet Afzelius, regeringsrådet Aschan och justitierådet Forsberg:

När 1903 års riksdag hos Kungl. Maj:t anhöll om undersökning på vad sätt lagstiftningen om sammanträffande av brott lämpligen borde ändras »i syfte att vinna större enkelhet och ökat tillfälle att avpassa straffet efter brottsligheten i det särskilda fallet», kvarstod 1864 års strafflag i sin allmänna del ännu i allt väsentligt orubbad. Förhållandena äro numera i mångt och mycket ändrade. För de svårare brottens bestraffning är ej längre rättskipningen hänvisad till de vanliga tidsbestämda frihetsstraffen allena. Beträffande stora grupper av lagöverträdare erbjudas andra former — tvångsuppfostran, ungdomsfängelse och internering —, den villkorliga domen har införts och vunnit en vidsträckt användning, och på straffverkställighetens område har den villkorliga frigivningen blivit en faktor av största betydelse. En sådan utveckling låter tydligen det svårlösta spørsmålet om en reformering av konkurrensbestämmelserna från vissa sidor framstå i en annan belysning än tillförne.

Det sätt, varpå strafflagen behandlar brottskonkurrensen, har länge varit föremål för stark kritik. På sina håll synes man vara benägen att betrakta bristfälligheten av det gällande systemet såsom nära nog axiomatisk, och i starka färger framställas ej sällan dess olägenheter. Fortfarande röra sig anmärkningarna väsentligen kring samma punkter, som för trettiofem år sedan framhöllos av riksdagen: lagbestämmelsernas alltför invecklade beskaffenhet och den stelhet hos bestraffningsreglerna, vilken i enskilda fall kan lägga hinder för en skälig avvägning av straffmålet. För dessa svårigheter vill det nu föreliggande förslaget råda bot genom att i samtliga konkurrens-situationer låta komma till användning ett enhetsstraff, vilket, om än icke obundet av lagstadgade gränser, dock inom dessa skulle tillställa en friare prövning än som för närvarande kan äga rum.

Såvitt angår de egentliga konkurrensreglerna, knyter sig det huvudsakliga intresset till den nuvarande åtskillnaden mellan realkonkurrens och fortsatt brott. I denna gränsdragning, vilken länge ansågs böra skarpt genomföras, torde man städse ha funnit systemets svagaste punkt, den mest framträdande yttringen av en schematisering, som kan vara till hinder för att omständigheterna i det enskilda fallet vinna allsidigt och tillbörligt beaktande. Härvid är måhända ej annat att erinra — detta dock viktigt nog, när det gäller att klarlägga hur lagen verkar i den praktiska tillämpningen — än att en dylik uppfattning numera måste anses i alltför hög grad utgå från ett övervägande abstrakt bedömande. Lagens avfattning har här lämnat ringa ledning; uttrycket »att flera brottsliga handlingar utgöra fortsättning av ett och samma brott» är, såsom anmärktes av motionären vid 1903 års riksdag, »tydligen ej någon definition utan endast en omskrivning». Men i denna obestämdhet hos lagbuden har legat möjligheten till att i rättspraxis

kunnat alltmer göra sig gällande en friare tolkning än den som under ett tidigare skede var den vanliga. Obestriddigt torde vara att på denna väg en av systemets mest överklagade verkningar — de stundom alltför stränga resultat, som följde av att brottsfallen i större utsträckning än nu behandlades såsom realkonkurrens och icke såsom fortsatt brott — blivit i betydande mån utjämnad. Huruvida i sådana fall, där fortfarande reglerna för realkonkurrens anses äga tillämpning, en övergång till enhetsstraff i överensstämmelse med förslaget skulle leda till mindre stränga resultat, kan naturligt nog icke med säkerhet bedömas, men det synes icke sannolikt, att just i dessa fall någon mer avsevärd förändring skulle komma att följa eller i allmänhet bör följa. För övrigt har den nyligen genomförda, tämligen omfattande revisionen av straffskalorna varit ägnad att minska riskerna för att kumulationsprincipen vid realkonkurrens skall framtvunga alltför höga straffmått. När uppmärksamheten särskilt riktas å denna sida av den gällande ordningen, bör ej heller lämnas obeaktat, att det område, där frihetsstraffens långvarighet i synnerhet ingav betänklighet, nämligen ungdomsbrottsligheten, är underkastat sina egna regler, likasom att beträffande de längre frihetsstraffen över huvud verkningarna regelmässigt kunna mildras genom villkorlig frigivning.

Under utredningen i ärendet har starkt framhållits, att om den nuvarande ordningen i några fall medför en större stränghet än önskligt är, så kan i åtskilliga andra fall ej undvikas att resultatet blir ett lindrigare bedömande av konkurrerande brott än som är skäligt och lämpligt. Huruvida i praktiken försports några större olägenheter i det senare hänseendet, kan här icke upptagas till närmare undersökning. Måhända har i viss mån så varit förhållandet i fråga om några slag av förmögenhetsbrott, särskilt de svårare formerna av bedrägeri. Beträffande dylika brott ha dock under fjolåret straffskalorna ombildats i skärpande riktning och därmed lämnats möjlighet att även i konkurrensfall låta strängare straff inträda än förut kunde ske. I liknande sammanhang har stundom talats även om »vaneförbrytare». Emot de mer utpräglade återfallsförbrytarna riktar sig emellertid en nyss antagen lagstiftning, vilken icke lär kunna sägas brista i stränghet, och ytterligare åtgärder torde åtminstone för närvarande knappast vara påkallade. Oavsett i övrigt vilket berättigande må tillkomma ett önskemål att möjliggöra strängare bestraffning i vissa konkurrensfall, måste det betvivlas, att införandet av enhetsstraff skall i stort sett visa sig ägnat att leda en utveckling åt det sålunda antydda hållet. Utmätandet av dylikt straff kommer med stor sannolikhet att ske efter väsentligen samma linjer som följas i fråga om övriga straff och alltså i enlighet med den genomgående tendensen i vår straffrättskipning som oftast hålla sig tämligen nära det lägsta medgivna straffmålet.

Strafflagens nuvarande bestämmelser rörande förening eller förändring av straff i vissa konkurrenssituationer äro av ganska invecklad karaktär och önskvärdheten av en förenkling är påtaglig. Möjligen äga från denna synpunkt motsvarande bestämmelser i det remitterade förslaget ett visst om

också icke alltför starkt betonat företräde. Deras nära samband med huvudreglerna rörande brottskonkurrensen utesluter emellertid, att de skulle kunna upptagas till behandling annorledes än gemensamt med dessa.

De erinringar, vilka här i korthet anknytits till det föreliggande förslaget, innebära icke, att de gällande lagreglerna i detta ämne uppfattas såsom i och för sig tillfredsställande, och i all synnerhet icke, att de anses vara av beskaffenhet att böra bibehållas i en efter hand moderniserad straffrätt. Utan gensägelse kunna emot den teoretiska konstruktion, på vilken de vila, riktas befogade anmärkningar, och de utgöra icke i sina huvudpunkter en lagstiftning, som alltigenom med klarhet och fullständighet utreder sitt ämne. Vad sålunda brister kan otvivelaktigt icke avhjälpas på annat sätt än genom övergång till en ny metod för brottskonkurrensens behandling. Även om detta skäl för en reform ingalunda underskattas, kan likväl denna lagstiftnings ersättande med en ny icke för närvarande betecknas såsom någon trängande åtgärd. I tillämpningen, vilken numera på de förut något osäkra punkterna icke torde sakna stadga, erbjuda de ofta klandrade bestämmelserna näppeligen så betydande svårigheter som stundom uppgivits. Den praxis, som under rättsutvecklingens gång kunnat grundas på dem, har — jämsides med att reformer på andra straffrättsens områden fått utöva sina verkningar — varit ägnad att låta systemet i viss mån framstå mindre ofördelaktigt än som ibland skett i kritisk belysning.

Grundtanken i det förslag, som nu skulle sättas i den gällande lagstiftningens ställe, är helt visst tilltalande, i varje fall från teoretisk synpunkt. Likväl synes med förslagets genomförande icke i allo ernås vad som förväntats av en reform på detta område. I fråga om lättfattlighet och överskådlighet i den formella avfattningen torde den nya lagstiftningen knappast bliva den nuvarande synnerligt överlägsen. Om den förenkling, som härvidlag städse ansetts eftersträvansvärd, icke kunnat i högre grad vinnas, lär dock orsaken till stor del ligga i själva ämnets ganska invecklade natur. Bidragande härtill har ock varit, att det visat sig icke möjligt eller lämpligt att, såsom stundom skett i främmande lagstiftning, avstå från vissa närmare regler till ledning för domstolens avgörande vid användningen av enhetsstraff. Vad detta straff angår, vill det synas som om dess fastställande enligt förslagets bestämmelser, så framt ej uppgiften löses alltför lättvindigt, knappast i verkligheten bör komma att ställa sig avsevärt enklare än tillämpningen av de nuvarande konkurrensreglerna. Att den föreslagna ordningen i och för sig skulle öva något större inflytande på straffrättskipningens resultat är, såsom redan antytts, icke att antaga. Från kriminalpolitisk synpunkt kan förslagets genomförande alltså icke betecknas såsom en reform av någon större räckvidd. För domstolsverksamheten är lagstiftningens ställning till de i praktiken talrikt förekommande konkurrensfallen uppenbarligen av stor betydelse, men betraktad från sådan utgångspunkt blir frågans lösning närmast en angelägenhet av juridiskt-teknisk natur.

Såsom de framlagda lagtexterna utvisa, kräver den här avsedda om-

gestaltningen av konkurrensreglerna synnerligen omfattande lagändringar. I fråga om det sätt, på vilket uppgiften blivit efter de valda förutsättningarna löst i lagtekniskt avseende, har vid den granskning, som nu kunnat äga rum, föga funnits att erinra. Härvid bör framhållas, att ämnets beskaffenhet och det starka sammanhanget mellan de olika leden i ett sådant system måste bjuda till varsamhet vid övervägande av ändringar på särskilda punkter. Både med hänsyn till beaktansvärda erinringar av allmänna innebörd, vilka under den förberedande utredningen framkommit emot förslaget, och för en grundligare undersökning av åtskilliga viktiga detaljspörsmål skulle dock ett något större rådrum med den slutliga behandlingen otvivelaktigt ha varit önskvärt.

Även av andra grunder än den sist antydda torde kunna ifrågasättas, huruvida, sedan detta lagstiftningsärende så länge fått vila, tidpunkten nu är den lämpliga för genomförande av förslaget. Under senaste tid har strafflagstiftningen undergått flera mycket ingripande ändringar. För att nu nämna endast de i detta sammanhang särskilt framträdande inom straffrättens allmänna del, må sålunda erinras, att från och med detta år tillämpas de nya lagarna om ungdomsfängelse och om tvångsuppfostran, att med ingången av nästa år begynner utförandet av bötesstraffets ombildning, och att i fråga om behandlingen av förminskat tillräkneliga brottslingar och av återfallsförbrytare ny lag redan är antagen, om ock tiden för dess ikraftträdande ännu icke blivit fastställd. En revision av strafflagens konkurrensbestämmelser medför nu, såsom här kommer till synes i en rad av lagförslag, åtskilliga ingalunda enbart formella ändringar i dessa viktiga, nyss färdiga delar av den reformerade strafflagstiftningen. Nära förestående läser ock vara ny lagstiftning om den villkorliga domen, vars användning därmed skulle komma att avsevärt utvidgas. Även denna fråga har sådant samband med konkurrensreglerna, att dessa sannolikt måste ändras sedan nämnda reform blivit antagen. Att dylika ofta återkommande rubbningar inom helt nyreglerade centrala delar av straffrätten lätt nog kunna medföra osäkerhet vid rättstillämpningen och att de måste starkt pröva domstolarnas förmåga att sammanhålla resultaten av ett sålunda bedrivit lagstiftningsarbete, läser icke kunna betvivlas. När straffrättens ombildning ansetts böra ske genom partiella reformer och förberedelserna till dessa utföras på skilda händer, kan det näppeligen vara utan våda för enhetens upprätthållande, om alltför många dylika frågor skola nära nog samtidigt bringas till lösning. Naturligt blir då att ställa i efterhand sådana rättssystemets delar, vilka mindre än andra hava en fristående karaktär. I det läge, vari den raskt fortskridande reformeringen av straffrätten nu befinner sig, läser från denna synpunkt med en omarbetning av konkurrensreglerna lämpligare kunna något anstå.

Övervägande skäl synas tala för att de remitterade förslagen icke för närvarande föreläggas riksdagen.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av strafflagen.

4 kap. 1 §.

Justitierådet Afzelius, regeringsrådet Aschan och justitierådet Sandström:

Med anledning av de starkt grundade betänkligheter, vilka från flera håll framförts emot sakkunnigförslagets sätt att i konkurrenshänseende behandla bötesstraffet, har i förevarande paragraf införts den regel, att domstolen äger, »om särskilda skäl därtill föranleda», ådöma bötesstraff för visst brott jämte straff — böter eller frihetsstraff — för övriga brott. Härmed kommer frågan om ådömande av fristående bötesstraff att allenast ingå såsom ett moment bland de övriga i straffmätningen vid fastställande av enhetsstraff. Hur stadgandet i praktiken kommer att verka, lär vara ovisst, då det icke lämnar någon närmare ledning för tillämpningen. Möjligen kommer det däri innefattade medgivandet — såsom ordalagen ock anvisa — att begagnas endast i undantagsfall. Uteslutet är dock icke, att det får en vidsträcktare användning allt efter de olika uppfattningar, som kunna göra sig gällande hos underrätterna. Detta kan leda till ojämnhet och godtycklighet, helst som den praxis, vilken utvecklar sig vid underrätterna, i det stora hela blir undandragen prövning av högre rätt eller i varje händelse av den högsta instansen, i det att klagan torde förekomma endast en eller annan gång från den sakfälldes sida i något av de sannolikt tämligen sällsynta fall, när underrätten från enhetsstraff undantagit brott, som funnits förskylla böter. Även bör märkas, att på grund av den föreslagna lydelsen av 4 kap. 3 § strafflagen enhetsstraffs användning blir beroende av att gemensam lagföring äger rum.

Vid dessa förhållanden synes ett mer tillfredsställande resultat uppnås, därest man stannar vid den även under utredningen ifrågasatta ordningen att stadgandena om enhetsstraff icke erhålla tillämpning å bötesstraff i vidare mån än domstolen finner så böra ske med hänsyn till brottens beskaffenhet och inbördes sammanhang. Härmed skulle vinnas, att enhetsstraffet i fråga om böter i konkurrensfall icke från begynnelsen erhåller en alltför vidsträckt och tämligen regellös användning. Sedan erfarenhet kunnat vinnas om verkan av en dylik bestämmelse och om de resultat den nya ordningen medför i fråga om frihetsstraffen, kan med större säkerhet bedömas, huruvida eller i vilken omfattning regeln kan böra utvidgas i den riktning, som anvisas av det remitterade förslaget. Jämväl må erinras om sammanhanget med det vid revisionen av lagstiftningen om villkorlig dom återkommande spörsmålet angående förutsättningarna för villkorligt anstånd med förvandlingsstraff för böter, vilka ådömts samtidigt med frihetsstraff.

Vi tillstyrka, att förslaget underkastas omarbetning i enlighet med vad här angivits.

4 kap. 2 §.

Justitierådet Afzelius, regeringsrådet Aschan och justitierådet Forsberg:

De i 1 § meddelade bestämmelserna om ådömande av gemensamt straff innebära, att den brottslighet, som på grund av de särskilda förbrytelserna

ligger den tilltalade till last, skall bedömas såsom en enhet. Det ligger visserligen i sakens natur, att detta bedömande måste vara grundat på ett beaktande såväl av de olika brottens svårhetsgrad som av de straffbestämmelser, vilka i fråga om dem äro gällande. Något utmätande och sammanläggande av särskilda straff skall dock ej äga rum, utan hela den föreliggande brottsligheten skall med iakttagande av de för de sammanträffande brotten i lag bestämda straffskalorna prövas i ett sammanhang genom fastställande av ett enda straff. Därav lär följä, att med tillämpning enbart av stadgandet i 1 § straffets maximum skulle utgöra det högsta straff, som i lagen är utsatt för det svåraste av brotten.

I förevarande paragraf hava emellertid stadgats särskilda regler angående maximum och minimum vid ådömande av gemensamt straff. Dessa överensstämma såvitt angår minimum med vad jämväl utan särskild bestämmelse får anses hava bort gälla, men innebära i fråga om maximum att högre straff må ådömas än som enligt vad nyss sagts eljest skulle varit fallet. Mot dessa reglers sakliga innebörd finna vi ej anledning till erinran. De angående maximum meddelade bestämmelserna hava emellertid utformats på ett sätt, som icke synes helt kunna godtagas. Då nämligen i första punkten uttalas, att gemensamt straff ej må överstiga de högsta straffen sammanlagda med varandra, så synes detta stadgande efter orden och i sitt sammanhang kunna giva anledning till den uppfattningen, att enligt tidigare meddelade bestämmelser — eller alltså vad som föreskrives i 1 § — andra regler angående det gemensamma straffets fastställande skulle gälla än ovan framhållits samt att det nu ifrågavarande stadgandet innefattade en begränsning av det maximum, som enligt dessa regler skulle kunna ifrågakomma. Men detta är motsatsen till vad som åsyftas. Den i viss mån motsägande avfattning som stadgandet sålunda erhållit är även ägnad att — såsom också framgår av utredningen — föranleda oklarhet angående straffets bestämmande i vissa fall, där för ett vart av två eller flera brott mer än en straffart kan vinna tillämpning. Visserligen innehåller remissprotokollet ett tydligt uttalande om vad härutinnan skall gälla; men frågan är dock av den vikt, att lagtexten icke bör lämna rum för någon tvekan angående rätta meningen.

Ett förtydligande av ifrågavarande stadgande lär därför vara erforderligt. Detta synes kunna ske på det sätt att i paragrafen kommer till uttryck den nu underförstådda huvudregeln, att de för brotten i lag bestämda straffskalorna skola ligga till grund för utmätande av det gemensamma straffet.

Justitierådet Sandström:

Såsom utvecklas i sakkunnigbetänkandet och föredragande departementschefens yttrande till remissprotokollet är avsett att det gemensamma straffet med ledning av den eller de för de särskilda brotten gällande straffskalorna skall utmätas ur en särskilt bildad sådan skala, angående vars nedre och övre gränser i förevarande paragraf meddelas vissa föreskrifter. I fråga om den särskilda straffskalan är därutöver enligt nämnda yttrande tänkt

att i lindrigare straffart än den vari högsta gemensamma straffet är bestämt icke skall få utmätas högre straff än som för något av brotten är i lag stadgat. En sådan ordning kan icke anses följa såsom en självklar konsekvens av tillämpningen av enhetsstraffet. Tvärtom synes det naturligare och mera i överensstämmelse med den större frihet i fråga om straffmätningen som nu tilldelas domstolarna att, där för flera brott jämte straffarbete fängelse kan ifrågakomma, straffet må kunna utdömas i fängelse till de för brotten stadgade högsta fängelsestraffen sammanlagda med iakttagande av samma tvåårsgräns som för det högsta gemensamma straffet. Straffskalan för det särskilda brottet är fastställd utan hänsyn till sammanträffande med andra brott, och det är föga sannolikt att dess avvägning mellan de olika straffarterna skall befinnas lämplig även för alla slag av sådant sammanträffande. Det torde också många gånger komma att te sig såsom en onödig hårdhet att vid sammanträffande av två eller flera brott, vilka enligt vanligen tillämpade straffmätningsgrunder vart för sig bort förskylla fängelsestraff, domstolen skall nödgas tillgripa straffarbete, då det i något av straffbuden stadgade högsta fängelsestraffet skulle komma att överskridas. Särskilt synes detta kunna tänkas inträffa, då fängelsestraffen äro bestämda till högst sex månader. Vad nu sagts lärer i tillämpliga delar gälla jämväl då böter förekomma jämte frihetsstraff, och med hänsyn till den mera djupgående skillnaden mellan dessa straffarter i än högre grad. I fråga om böter hade också de sakkunniga tänkt sig att det gemensamma straffet skulle kunna överstiga det för något av brotten stadgade högsta bötesstraffet, även om i något av straffbuden annan straffart förekomme.

Jag hemställer att förevarande paragraf omarbetas i överensstämmelse med den uppfattning varåt här givits uttryck. I varje fall synes i fråga om bötesstraff paragrafen böra ansluta sig till den av de sakkunniga avsedda ordningen.

För den händelse paragrafen i sak bibehålles oförändrad, torde under alla förhållanden ett förtydligande vara oundgängligt. Vad som angivits vara förslaget ståndpunkt för det fall att olika straffarter förekomma torde icke kunna anses framgå av lagens bestämmelser. Särskilt framträdande är oklarheten i fråga om högsta gemensamma bötesstraffen, där förslaget och sakkunnigbetänkandet giva olika innebörd åt samma bestämmelse. Lämpligen kan den huvudregel, som ansetts böra gälla, upptagas såsom tredje punkt i paragrafen. Åt bestämmelserna angående bötesstraffen lärer vidare böra givas sådan formulering att därav klart framgår att regeln endast avser sådana fall där brotten bestraffas allenast med böter.

4 kap. 4 §.

Logrådet:

För ådömande av gemensamt straff enligt 4 kap. 3 § förutsattes att det tidigare utslaget vunnit laga kraft. För att ett utslag, på sätt i förevarande paragraf sägs, skall förekomma till verkställighet är däremot tillräckligt att det vunnit laga kraft mot den dömde, t. ex. genom nöjdförklaring, och

den omständigheten att annan part fullföljer talan mot utslaget hindrar ej straffverkställigheten. Vål har i förevarande paragraf givits en hänvisning till 3 §, men därav framgår icke otvetydigt att förutsättningen för att domstol i förevarande fall skall kunna ådöma gemensamt straff är att de utslag, genom vilka straff ådömts, vid tiden för domstolens beslut vunnit laga kraft. Stadgandet läser därför böra förtydligas.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten.

34 §.

Lagrådet:

Enligt det föreslagna tredje stycket i 33 § skall vad i allmän lag finnes stadgat om sammanträffande av brott och om förändring av straff lända till efterrättelse vid tillämpning av strafflagen för krigsmakten, likväl med iakttagande av de ytterligare eller skiljaktiga stadganden, som däri förekomma. Vid sådant förhållande kan synas överflödigt att — såsom föreslås i 34 § första punkten — stadga att, om någon skall fällas till ansvar för flera brott, gemensamt straff skall åläggas, ändå att brotten eller något av dem är belagt med disciplinstraff. Enligt 4 kap. 1 § strafflagen i dess nu föreslagna lydelse är nämligen huvudregeln att gemensamt straff skall ådömas, när någon skall dömas för flera brott. Den omständigheten att disciplinstraff ej ingår bland de straff, som avses i allmänna strafflagen, torde ej oundgängligen påkalla en bestämmelse sådan som den i 34 § första punkten upptagna. Därtill kommer, att bestämmelsens avfattning måhända kan framkalla missförstånd. Den kan nämligen giva anledning till antagande dels att tillämpning av undantagsbestämmelsen i 4 kap. 1 § första stycket andra punkten strafflagen skulle vara utesluten, dels ock att bestämmelsen innebure en modifikation av stadgandet i 4 kap. 3 § strafflagen så att detta skulle bliva tillämpligt jämväl å fall där disciplinstraff ådömts.

Vid nu angivna förhållanden synes ifrågavarande bestämmelse böra utgå.

Övergångsbestämmelserna.

Lagrådet:

Det är avsett, att på grund av den vid 34 § här ovan återgivna bestämmelsen i 33 § tredje stycket vissa delar av övergångsbestämmelserna till lagen om ändring i vissa delar av strafflagen skola äga motsvarande tillämpning beträffande strafflagen för krigsmakten. Emellertid utesluter avfattningen av nu förevarande övergångsbestämmelser icke den missuppfattningen, att de avse att uttömmade reglera övergången till den nya lagstiftningen och att således den i 33 § givna hänvisningen icke skulle vara tillämplig. Därtill kommer att nämnda hänvisning icke omfattar de speciella konkurrensregler

som meddelas i strafflagen för krigsmakten. Stadgandet synes därför böra förtydligas. Därvid bör även uppmärksammas att enligt lagen den 9 april 1937 om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten 36 § skall från och med den 1 januari 1939 hava ändrad lydelse.

Ur protokollet:

Wilhelm von Schwerin.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementets ärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 12 mars 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, anmäler, efter gemensam beredning med chefen för försvarsdepartementet, lagrådets den 3 mars 1938 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 17 december 1937 remitterade förslagen till

- 1) lag om ändring i vissa delar av strafflagen;
- 2) lag om ändrad lydelse av 10 kap. 21 § rättegångsbalken;
- 3) lag om ändring i lagen den 24 september 1931 (nr 328) angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag);
- 4) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 9 april 1937 (nr 119) om verkställighet av bötesstraff;
- 5) lag om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1918 (nr 531) angående villkorlig straffdom;
- 6) lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1906 (nr 51 s. 9) angående villkorlig frigivning;
- 7) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 15 juni 1935 (nr 343) om ungdomsfängelse;
- 8) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 13 mars 1937 (nr 75) om tvångsuppfostran;
- 9) lag angående ändrad lydelse av 15 och 17 §§ lagen den 18 juni 1937 (nr 461) om förvaring och internering i säkerhetsanstalt;
- 10) lag angående ändrad lydelse av 2 och 16 §§ lagen den 22 april 1927 (nr 107) om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare;
- 11) lag angående ändrad lydelse av 20 § lagen den 22 april 1927 (nr 108) om internering av återfallsförbrytare;
- 12) lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten; samt
- 13) lag angående ändrad lydelse av 82 § lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

Efter redogörelse för utlåtandet anför föredraganden:

»En partiell strafflagsreform beträffande brottskonkurrensen måste med nödvändighet åtföljas av vissa ändringar i andra lagar än allmänna straff-

lagen. Av de förslag till lagändringar, vilka enligt Kungl. Maj:ts beslut den 17 december 1937 underställdes lagrådets granskning, stå emellertid icke alla i sådant direkt samband med strafflagsreformen. De ändringar som föreslagits beträffande de nya lagarna om ungdomsfängelse, tvångsuppfost-
ran samt förvaring och internering i säkerhetsanstalt innefatta sålunda en översyn av de för dessa lagar specifika konkurrensreglerna i syfte att åvägbringa inbördes överensstämmelse dem emellan. Det gäller här spörsmål som, bortsett från en detaljbestämmelse, äro formellt och reellt fristående från dem som behandlats i strafflagen. Då tre av lagrådets ledamöter, med hänsyn till befarade olägenheter i rättstillämpningen, uttalat betänkligheter mot att ändringar vidtagas i dessa nyss färdiga delar av den reformerade strafflagstiftningen, må först erinras att dessa betänkligheter på grund av vad nyss sagts icke med fog kunna åberopas till stöd för den meningen att reformen av allmänna strafflagens konkurrensregler bör anstå. Denna kan genomföras oberoende av ändringar i de nyss nämnda lagarna, om skäl anses föreligga mot genomförande av dessa senare ändringar. Ett sådant skäl skulle vara att de nyligen blivit antagna och att två av dem, nämligen lagarna om ungdomsfängelse och tvångsuppfost-
stran, trätt i kraft så sent som den 1 januari 1938. Det synes dock vara av icke ringa vikt att konkurrensreglerna i dessa varandra närstående lagar givas en ensartad utformning. Den nu verkställda omarbetningen innebär i huvudsak att lagarna om ungdomsfängelse och tvångsuppfost-
stran beträffande konkurrensbestämmelserna bragts i överensstämmelse med den senare antagna lagen om förvaring och internering. Det kan icke gärna vara annat än till gagn för rättsskipningen att denna översyn vidtages så snart som möjligt. Med den i föreliggande ändringsförslag förordade dagen för ikraftträdandet, den 1 januari 1939, lär för övrigt vinnas den beaktansvärda fördelen att de ändringar som beröra lagen om förvaring och internering kunna införas i lagen redan innan den träder i tillämpning.

Vad angår de föreslagna ändringarna i 1937 års lag om verkställighet av bötesstraff, vilken träder i kraft den 1 januari 1939, må anmärkas att dessa endast delvis äro en direkt följd av strafflagsändringen. Genom ändringarnas vidtagande i förevarande sammanhang vinnes samma fördel som nyss omnämndes beträffande lagen om förvaring och internering, nämligen att ändringarna kunna införas före lagens ikraftträdande.

Samma lagrådsledamöter ha beträffande lagstiftningen om villkorlig dom yttrat, att denna fråga hade sådant samband med konkurrensreglerna att dessa sannolikt måste ändras sedan en reviderad lagstiftning om villkorlig dom blivit antagen. En inom departementet företagen undersökning synes giva vid handen att dessa farhågor äro ogrundade. Det förhåller sig tvärtom så, att utformningen av lagstadgandena rörande villkorlig dom i vissa delar röner inverkan av de allmänna konkurrensreglerna. För det fortsatta arbetet med revisionen av lagstiftningen om villkorlig dom är det därför önskvärt att frågan om brottskonkurrensens reformering redan nu avgöres. Samma synpunkt bör anläggas även beträffande andra reformer på straffrättens område,

vilka äro under förberedelse. Sakkunnigutredning pågår för närvarande angående revision av lagstiftningen om villkorlig frigivning och om behandlingen av vissa arbetsskygga. Även dessa lagarbeten äro i vissa delar beroende av strafflagens konkurrensregler. Om revisionen av de senare uppskjutes, blir följden blott att ett ökat antal speciallagar måste underkastas omarbetning, då konkurrenslagstiftningen omsider reformeras. De synpunkter som inom lagrådet anförts till stöd för uppfattningen att de allmänna konkurrensreglernas revision lämpligen bör ställas i efterhand synas alltså icke bärande. I stället tala starka skäl för den motsatta ståndpunkten, att reformen bör genomföras utan ytterligare dröjsmål.

Med det sagda har icke förnekats att genomförandet av den ifrågavarande reformen ställer vissa krav på domstolarna vid övergången till den nya ordningen. Då emellertid straffrätten enligt den uppgjorda planen ombildas genom partiella reformer, äro dylika gång efter annan uppkommande svårigheter oundvikliga. Dessa olägenheter bliva givetvis särskilt framträdande vid en omläggning inom lagstiftningens centrala delar, som måste medföra rubbningar även på närliggande områden. Det är därför angeläget att sådana omläggningar ske med tillbörlig planmässighet. Vad i det föregående anförts torde visa att det ur berörda synpunkt icke bör möta betänkligheter att revisionen av konkurrensreglerna genomföres genom lagstiftning som träder i tillämpning den 1 januari 1939. Det har fastmera påvisats att ett uppskov med reformen skulle öka de speciella praktiska och lagtekniska svårigheter som under alla förhållanden äro förknippade med dess genomförande såsom en partiell straffrättsreform.

Det torde här icke behöva närmare utvecklas hurusom en grundlig revision av gällande konkurrensregler utgör ett nödvändigt led i straffrättens ombildning. Detta har också vitsordats av de ledamöter av lagrådet vilka funnit övervägande skäl tala för anstånd med reformen. Samma ledamöter ha emellertid härtill knutit vissa reflexioner, vilka dels giva uttryck åt den uppfattningen, att strafflagens nuvarande föreskrifter i ämnet icke äro så bristfälliga att deras ersättande med nya kan betecknas som någon trängande åtgärd, samt dels innebära att den nya lagstiftningen icke skulle bliva den nuvarade synnerligt överlägsen i fråga om enkelhet, lättfattlighet och överskådlighet. Vad sålunda anförts rörande behovet av reformen står i motsättning till den uppfattning som gjorts gällande i det stora flertalet av de över sakkunnigförslaget avgivna yttrandena. I åtskilliga av dessa har framhållits önskvärdheten av en snar revision av hithörande rättsregler. I anledning av den inställning till reformen som kommit till uttryck i de inom lagrådet gjorda uttalandena torde ytterligare några anmärkningar böra göras.

Det har av de tre lagrådsledamöterna gjorts gällande, att spørsmålet om en reformering av konkurrensbestämmelserna numera framstår i en annan belysning än tillförne, sedan lagstiftning genomförts beträffande tvångsuppfostran, ungdomsfängelse, internering samt villkorlig dom och villkorlig frigivning. Det är visserligen riktigt, att de tre förstnämnda ansvarspåföljdernas genomförande och utvidgning medför att tillämpning av de allmänna

konkurrensreglerna merendels ej behöver ske då sådana ansvarspåföljder ådömas. Men de fall som härigenom avskiljas äro icke till antalet så betydande att icke konkurrensreglerna alltjämt bibehålla ett mycket vidsträckt tillämplighetsområde. För övrigt torde dessa moderna ansvarsformer vara ägnade att göra ålderdomligheten hos konkurrensreglerna än mera framträdande. Vad angår lagstiftningen om villkorlig dom och villkorlig frigivning torde denna ej ha medfört att konkurrensreglerna förlorat i betydelse.

Det har beträffande gällande konkurrenssystem vidare anförts, att utvecklingen i rättspraxis varit ägnad att låta systemet framstå mindre ofördelaktigt än som ibland skett i kritisk belysning. Att vissa av lagen oreglerade frågor blivit lösta genom ståndpunktstagande i rättstillämpningen är obestriddigt. I fråga om den egentliga konkurrensen gör sig dock alltjämt en stor osäkerhet gällande. Härpå ha i sakkunnigbetänkandet anförts många exempel. Vad speciellt angår gränsdragningen mellan realkonkurrens och fortsatt brott kan visserligen spåras en utveckling enligt vilken brottsfallen numera i större utsträckning behandlas efter de lindrigare reglerna om fortsatt brott. Genom denna utveckling ha otillfredsställande resultat i form av alltför stränga straff i vissa fall kunnat undvikas, men å andra sidan har, såsom Svea hovrätt anfört i sitt yttrande över sakkunnigförslaget, osäkerheten i rättspraxis härigenom snarare tilltagit.

Lagrådets flertal har uttalat tvivelsmål dels huruvida en övergång till enhetsstraff skulle komma att leda till genomsnittligt mindre stränga resultat i de fall där reglerna om realkonkurrens för närvarande äga tillämpning, och dels huruvida enhetsstraffet skulle i stort sett visa sig ägnat att leda utvecklingen i riktning mot strängare bestraffning i vissa konkurrensfall, där resultatet av gällande konkurrensregler blir ett lindrigare bedömande än som är skäligt och lämpligt. För min del kan jag icke finna det befogat att åberopa dessa synpunkter såsom skäl emot reformens genomförande. Ty, såsom anfördes redan i den av de tre lagrådsledamöterna omnämnda motionen vid 1903 års riksdag, det är icke i främsta rummet vare sig större mildhet eller större stränghet som är ändamålet med en lagändring beträffande brottskonkurrensen utan den större rättvisan för varje särskilt fall. Konkurrensreglerna skola bereda domaren möjlighet att utmäta ett rättvist straff. Medan gällande lag obestriddligen i åtskilliga konkurrensfall utgör hinder mot att straffet anpassas efter omständigheterna, kan en sådan erinran icke med fog riktas mot förslagets regler. I detta sammanhang må även framhållas, att den nyligen genomförda revisionen av straffskalorna svårligen kan anses minska behovet av konkurrensreglernas reformering. Hur mycket straffsatserna för de olika brotten än vidgas, måste kumulationsprincipen vid realkonkurrens vara ägnad att i vissa fall medföra utmätande av obilligt höga straff eller användande av olämpliga straffarter.

Man torde icke göra sig skyldig till överdrift genom att påstå att tillämpningen av det föreslagna systemet med enhetsstraff måste i alla vanliga fall ställa sig synnerligen enkel. Att mera invecklade spörsmål stundom måste uppkomma ligger i sakens natur. Det har icke gjorts gällande att ett annat

system skulle innebära större möjligheter till förenkling av lagstadgandena än det valda, icke heller att man med enhetsstraffet såsom huvudregel lämpligen kunnat göra lagreglerna överskådligare och lättfattligare än som skett. En ytterligare förenkling skulle ha kunnat uppnås blott på fullständighetens bekostnad; man skulle då ha avstått från att meddela närmare föreskrifter annat än för normalfallen, medan de mindre vanliga fallen lämnades oreglerade. Det skulle emellertid icke stå i god överensstämmelse med i vårt land hävdvunna lagstiftningsprinciper att i den utsträckning som skett i vissa utländska lagar överlämna lösningen av dessa spörsmål åt rättstillämpningen.

I anledning av de vid lagrådsgranskningen gjorda erinringarna beträffande vissa av förslagets särskilda stadganden må följande anföras.

Enligt 4 kap. 1 § i det remitterade förslaget till lag om ändring i vissa delar av strafflagen gäller som huvudregel, att gemensamt straff skall ådömas då någon övertygas att hava begått flera brott. Denna regel gäller även med avseende å brott som finnes förskylla böter. Beträffande sådana brott meddelas dock ett särskilt undantagsstadgande av innehåll att bötesstraffet må ådömas jämte straff för övriga brott, om särskilda skäl därtill föranleda. Emot det sätt varpå förslaget sålunda i konkurrenshänseende behandlar bötesstraffet ha tre av lagrådets ledamöter framfört vissa erinringar. Dessa ledamöter ha tillstyrkt sådan omarbetning av förslaget att reglerna om enhetsstraff icke erhöles tillämpning å bötesstraff i vidare mån än domstolen funne så böra ske med hänsyn till brottens beskaffenhet och inbördes sammanhang. Till stöd härför har åberopats, att stadgandet icke lämnade någon närmare ledning för tillämpningen samt att det vid sådant förhållande kunde leda till ojämnhet och godtycklighet, helst som den praxis som utvecklade sig vid underrätterna i det stora hela bleve undandragen prövning av högre rätt. Det synes emellertid föga sannolikt att den inom lagrådet förordade regeln skulle var ägnad att medföra större enhetlighet i tillämpningen. Det synes till och med kunna befaras att uppställandet av en konkurrensform sådan som den inom lagrådet föreslagna skulle erbjuda större utrymme för ojämn tillämpning än stadgandet i det remitterade förslaget, som tydligt utmärker att allenast undantagsfall åsyftas. Den till stöd för ändringen jämväl åberopade omständigheten, att på grund av den föreslagna lydelsen av 4 kap. 3 § strafflagen enhetsstraffets användning bleve beroende av att gemensam lagföring äger rum, synes icke i och för sig utgöra skäl att frångå det remitterade förslaget.

Rörande innebörden av 4 kap. 2 § med avseende å vissa fall, då mer än en straffart kan vinna tillämpning, gjordes vid förslagets remitterande till lagrådet ett uttalande av innebörd, att om fängelse eller straffarbete kan följa såsom gemensamt straff för flera brott, skulle i lindrigare straffart ej få ådömas högre straff än som för något av brotten funnes utsatt i lagen. Beträffande detta spörsmål har en ledamot av lagrådet anført, att en motsatt ståndpunkt syntes naturligare och mera i överensstämmelse med den större frihet i fråga om straffmätningen som enligt förslaget tilldelades dom-

stolen. Denne ledamot har hemställt att paragrafen skulle omarbetas i enlighet härmed och har vidare uttalat att, för den händelse paragrafen i sak bibehölles oförändrad, ett förtydligande under alla förhållanden vore oundgängligt. Jämväl lagrådets övriga ledamöter ha ansett ett förtydligande erforderligt i nämnda hänseende. Enligt sistnämnda ledamöters mening borde paragrafen förtydligas även för att undanröja en i viss mån motsägende avfattning av bestämmelsen om maximum för gemensamt straff.

Med anledning av vad sålunda anförts inom lagrådet har i paragrafen införts stadgande, att gemensamt straff skall bestämmas med tillämpning av de för brotten i lag stadgade straffsatserna. Härtill har anknutits en till avfattningen något jämkad föreskrift om det gemensamma straffets maximum. Bestämmelsen om minimum för gemensamt straff har upptagits som en sista punkt i paragrafen. Den nyss berörda, av en ledamot gjorda hemställan om viss saklig ändring har jag däremot ej ansett mig böra biträda.

Slutligen har lagrådet framställt vissa erinringar beträffande 4 kap. 4 § i strafflagsförslaget, 34 § i förslaget till lag om ändring i strafflagen för krigsmakten samt de i sistnämnda förslag upptagna övergångsbestämmelserna. Dessa erinringar, som äro av redaktionell natur, ha blivit beaktade. Sålunda har i 4 kap. 4 § strafflagsförslaget angivits att gemensamt straff ej må ådömas förr än utslagen vunnit laga kraft. Ur förslaget till ändrad lydelse av 34 § strafflagen för krigsmakten har uteslutits stadgandet i första punkten av första stycket rörande ådömande av gemensamt straff. Övergångsbestämmelserna i sistnämnda förslag ha kompletterats med föreskrift att övergångsbestämmelserna till lagen om ändring i vissa delar av allmänna strafflagen skola äga motsvarande tillämpning beträffande äldre konkurrensbestämmelser i strafflagen för krigsmakten. Härmed läser också bliva klargjort att sistnämnda övergångsbestämmelser skola tillämpas även i övrigt, då straff ådömes enligt strafflagen för krigsmakten.»

Föredraganden hemställer att de i enlighet med vad nu angivits ändrade lagförslagen måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Tage Evers.